

Julio Cortázar

Autostrada din sud

TRADUCERE DE
LUMINIȚA VOINA-RĂUȚ
EDITURA MINERVA
1994

AUTOSTRADA DIN SUD

„Gli automobilisti accaldati sembrano non avere storia... Come realtà un ingorgo automobilistico impressiona ma non ci dice gran che.”¹

Arrigo Benedetto, „L'Espresso”, Roma, 21/6/1964.

La început, fata din automobilul Dauphine insistase să țină socoteala timpului, deși inginerului din Peugeot-ul 404 îi era deja totuna. Fiecare putea să-și privească ceasul, dar era ca și cum timpul acela, ținut la încheietura mâinii drepte sau bip-bip-ul

¹ Automobilisții epuizați nu par să aibă trecut, în realitate, un blocaj de circulație impresionează, dar nu ne spune mare lucru. (it)

radioului ar fi măsurat altceva, timpul celor ce nu făcuseră greșeala de-a se întoarce la Paris pe autostrada din sud într-o duminică după-amiază. Abia ieșiți din Fontainebleau, au trebuit să încetinească, să se oprească în șase șiruri pe fiecare parte (se știe deja că duminica autostrada este rezervată în întregime celor care se-ntorc în capitală), să pornească motorul, să înainteze trei metri, din nou să se oprească, să sporovăiască cu cele două călugărițe din automobilul 2HP din dreapta, cu fata din mașina Dauphine din stânga, să-l privească prin oglinda retrovizoare pe bărbatul palid ce conduce o Caravelle, să invidieze ironic bunăstarea avicolă a soților din Peugeot-ul 203 (din spatele fetei din Dauphine) care se joacă cu fetița lor, glumesc și mănâncă brânză, ori să suporte din când în când ieșirile exasperate ale celor doi tinerei din Simca aflată în fața Peugeot-ului 404, și chiar să coboare din mașină când se opresc și să vadă ce se întâmplă, fără a se îndepărta prea mult (căci nu se știe niciodată când vor porni din nou mașinile din față și va trebui să alerge pentru ca cei din spate să nu înceapă războiul claxoanelor și al insultelor), și să ajungă în felul ăsta în dreptul unui Taunus aflat în fața fetei din Dauphine, care se uită într-una la ceas, și să schimbe mucalit câteva cuvinte cu cei doi bărbați care călătoresc cu băiețelul blond ce se distrează teribil, chiar și în momentele astea, cu mașinuța care acum se deplasează pe locurile și pe partea din spate a Taunus-ului, ori să îndrăz-neaseă chiar să avanseze, pentru că mașinile din față par să nu mai por-nească, și să-i privească oarecum cu milă pe soții aceia în vârstă din Citroen-ul

ID ce pare o uriașă cadă violetă unde plutesc cei doi bătrâni, el odihnindu-și brațele pe volan cu un aer obosit, dar răbdător, ea mușcând mai degrabă sânguincios, decât cu poftă, dintr-un măr.

După ce a repetat toate astea de patru ori, inginerul s-a hotărât să nu mai iasă din mașină și să aștepte ca poliția să rezolve cumva blocajul de circulație. Căldura lunii august făcea ca staționarea asta în mașini să devină tot mai enervantă. Totul era miros de benzină, țipete scoase de tinerii din Simca, soare reflectat în geamuri și în borduri colorate și mai ales senzația stranie de izolare într-o pădure de mașini de curse. Peu-geot-ul 404 al inginerului ocupa cel de-al doilea loc pe banda din dreapta, socotind de acolo de unde începeau să se despartă cele două sensuri și avea deci patru mașini în dreapta și șapte în stânga de fapt, putea distinge numai cele opt mașini care-l înconjurau și pe ocupanții acestora, pe care-i studiase până când obosise. Vorbise cu toți, în afară de băieții din Simca pe care-i găsea antipatici treptat, discutaseră situația în cele mai mici detalii, și impresia generală era că până la Corbeil-Essones vor avansa numai câte puțin, dar că între Corbeil și Juvisy ritmul se va accelera de îndată ce elicopterele și motocicliștii vor reuși să străpungă nodul de trafic. Căzura de acord cu toții că se produsese un accident grav în zonă, aceasta fiind unica explicație pentru incredibila încetineală cu care înaintau. Și mai erau guvernul, căldura, impozitele, drumurile publice, o oprire și apoi încă una, trei metri, altă oprire, cinci metri, o frază sentențioasă ori o înjurătură reținută.

Cele două călugărițe din mașina 2HP ar fi vrut să ajungă la Milly-la-Forêt înainte de opt, căci îi aduceau bucătăresei un coș cu zarzavaturi proaspete. Cuplul din Peugeot-ul 203 voia mai ales să nu piardă jocurile televizate de la nouă și jumătate, în timp ce fata din Dauphine îi spusese inginerului că-i era totuna dacă ajungea mai târziu la Parife se plângea însă din principiu, părăndu-i-se inuman să supui mii de persoane unui ritm de caravană de cămile. În aceste ultime ore (trebuie să fi fost aproape cinci, însă căldura devenise insuportabilă) avansaseră vreo cincizeci de metri după socoteala inginerului, deși unul dintre bărbații din Taunus, care se apropiase să converseze ținându-l de mână pe puștiul cu mașinu-ța, indică ironic coroana unui platan solitar și fată din Dauphine își aminti că platanul (dacă nu cumva era un castan) se aflase mult timp în dreptul mașinii ei, așa încât nu mai avea nici un rost să te uiți la ceasul de mână, spre a te pierde doar în calcule inutile.

Nu se mai însera și soarele reflectat pe șosea și pe caroserii transforma ameteala în greață. Ochelarii fumurii, batistele cu apă de colonie pe cap, mijloacele de protecție improvizate împotriva soarelui puternic ori a fumului scos de țevile de eșapament la fiecare înaintare, se organizau și se perfecționau, erau obiect de comentariu și mijloc de comunicare. Inginerul mai coborî o dată să-și dezmoștească picioarele, schimbă câteva cuvinte cu perechea de țărani din automobilul Ariane, aflat în fața 2HP-ului călugărițelor. În spatele 2HP-ului era un Volkswagen cu un soldat și o fată ce păreau proaspăt căsătoriți. Al treilea șir din exterior nu-

I mai interesa, căci asta însemna să se îndepărteze primejdios de mult de 404 vedea culori, forme, Mercedes Benz, ID, 4R, Lancia, Skoda, Morris Minor, toată gama. La stânga, pe banda opusă se aflau alte tipuri de mașini: Renault, Anglia, Peugeot, Porsche, Volvo atât era de monoton, încât în cele din urmă, după ce sporovăi cu cei doi bărbați din Taunus și încercă fără succes să schimbe câteva impresii cu solitarul șofer din Caravelle, realizează că lucrul cel mai bun pe care-l putea face era să se-ntoarcă la 404 spre a discuta din nou despre oră, distanțe și filme cu fata din Dauphine.

Uneori sosea câte un necunoscut, alunecând printre mașinile de pe banda cealaltă sau din șirurile exterioare din dreapta, adunând câte o veste probabil falsă, repetată de la o mașină la alta de-a lungul kilometrilor fierbinți. Străinul savura succesul repurtat de știrile sale, zgomotul ușilor trântite când pasagerii se grăbeau să comenteze cele întâmplare, după un timp însă se auzea un claxon sau un motor pornit și străinul se îndepărta în fugă, îl vedeai alergând în zig-zag printre mașini spre a ajunge la ai săi și a nu se expune furiei justificate a celorlalți. În timpul după amiezii s-a aflat astfel de ciocnirea dintre o Floride și un 2HP în apropiere de Corbeil, cu trei morți și un copil rănit, dubla ciocnire a unui Fiat 1500 cu o furgo-netă Renault care turtise un Austin plin cu turiști englezi, răsturnarea unui autocar de Orly înțesat cu pasageri proveniți din avionul de Copenha-ga. Inginerul era sigur că totul sau aproape totul era fals, deși probabil se întâmplase ceva grav lângă Corbeil și chiar în apropiere de Paris pentru ca un asemenea blocaj de circulație să

fie posibil. Țăranii din Ariane, care aveau o fermă pe lângă Montereau și cunoșteau bine regiunea, vorbeau despre o altă duminică când traficul fusese oprit timp de cinci ore, dar acest răstimp părea neînsemnat acum când soarele, apunând în partea stângă a șoselei, se răsfrângea portocaliu pe fețele tuturor, încingând metalele și întunecând privirile, fără ca vreodată umbra coroanei unui copac să ajungă în spate, fără ca vreo altă umbră abia întrezărită la distanță să se apropie pentru a putea simți într-adevăr că se deplasează coloana, oricât de puțin, deși trebuia să oprești, să pornești din nou motorul, apoi să frânezi brusc și să nu ieși niciodată din viteza întâi, din penibila deziluzie de a fi trecut încă o dată de la prima viteză la punctul mort, frână de picior, frână de mână, stop, și așa încă o dată și încă o dată. Uneori, plictisit de atâta inerție, inginerul profita de câte o oprire mai lungă și se plimba printre șirurile din stânga, trecând dincolo de Dauphine și ajungând în dreptul unui DKW, al unui alt 2HP, al unui Fiat 600 și oprindu-se lângă un De Soto, spre a schimba câteva impresii cu turistul neliniștit din Washington, care nu știa aproape deloc franceza, dar care trebuia să ajungă la opt fix în Place de l'Opéra, neapărat, *you understand, my wife will be awfully anxious, damn it*² și se vorbeau de toate, când un bărbat cu alură de comis voiajor coborî din DKW pentru a le spune că venise cineva puțin mai înainte cu vestea că un Piper Cub se prăbușise în plină autostradă și că erau mai mulți morți. Americanului prea puțin îi păsa de soarta

² Înțelegi, nevastă-mea o să fie teribil de îngrijorată, la naiba (engl.)

Piper Cub-ului, la fel și inginerului care, auzind un cor de claxoane, se grăbi să se întoarcă la 404, spunându-le în treacăt noutățile celor doi bărbați din Taunus și cuplului din 203. Pregăti o explicație mai detaliată pentru fata din Dauphine, în timp ce mașinile înaintau încet câțiva metri (acum Dauphine rămăsese ușor în urma Peugeot-ului, iar mai târziu avea să fie invers, de fapt cele douăsprezece șiruri se deplasau practic în bice, de parcă un jandarm invizibil, aflat la capătul autostrăzii, ar fi dirijat această avansare simultană, în care nimeni nu putea fi în un vreun fel avantajat). Piper Cub, domnișoară, este un mic avion de agrement. Ah! Și proasta inspirație de a se prăbuși în plină autostradă într-o duminică după amiază. Și lucruri de astea. Dacă măcar ar fi fost mai puțină zăpușeală în mașinile astea blestemate, dacă pomii ăștia din dreapta ar rămâne odată în urmă, dacă ar cădea odată ultima cifră de la kilometraj în spațiul care-i este destinat, în loc să atârne, suspendată de codiță, la infinit.

La un moment dat (începea să se întunece, orizontul de capote se transforma în violet), un fluture mare, alb, se așeză pe parbrizul mașinii Dauphine fata și inginerul îi admirară aripile în scurta, dar perfectă suspendare în odihnă îl văzură îndepărtându-se cu exasperată nostalgie, zburând deasupra Taunus-ului, deasupra ID-ului violet al bătrânilor, îndreptându-se spre Fiat-ul 600, invizibil deja din 404, întorcându-se spre Simca unde o mână iute zadarnic încercă să-l prindă, fâlfâind ușor din aripi deasupra automobilului Ariane al celor doi țărani care păreau că gustă ceva, și dispărând apoi undeva în dreapta. La căderea nopții,

coloa-na avansa ceva mai multt, aproape patruzeci de metri când inginerul privi distrat kilometrajul, jumătate din cifra 6 dispăruse și un presupus 7 începea să se desprindă din partea superioară. Aproape toată lumea asculta radioul, cei din Simca îl dăduseră la maxim, făcând să vibreze caroseria în ritmul unui twist călugărițele înșirau mătânii, copilul din Taunus își lipise în somn obrazul de geam, fără ca mașinuța să-i scape din mână. La un moment dat (era întuneric bine) au venit niște străini cu vești noi, contradictorii, precum celelalte, uitate deja. Nu fusese un Piper Cub, ci un planor pilotat de fata unui general. Era adevărat că o furgonetă Renault se ciocnise cu un Austin, dar nu în Juvisy, ci chiar la intrarea în Paris unul dintre străini explică soților din 203 că pavajul autostrăzii cedase la Igny și cinci mașini se răsiturnaseră, ajungând cu roțile din față în crăpătură. Ideea unei catastrofe naturale ajunse până la urechile inginerului, care dădu însă din umeri, fără nici un comentariu. Mai târziu, gândindu-se la aceste prime ore de întuneric când respiraseră ceva mai ușor, își aminti că la un moment dat scosese brațul pe geam și bătuse încet cu degetele în caroseria mașinii Dauphine spre a o trezi pe fata ce adormise la volan, fără a-i păsa de un nou avans. Era pesemne miezul nopții când una din călugărițe îi oferi timid un sandviș cu șuncă, bănuind că-i era foame. Inginerul îl acceptă din politețe (în realitate îi era rău) și ceru voie să-l împartă cu fata din Dauphine, care primi, înghițind cu poftă sandvișul și bucățica de ciocolată pe care îl dăduse bărbatul din DKW, vecinul ei din stânga. Mulți coborâseră din

mașini transpirați, căci trecuseră iarăși ore întregi fără să avanseze din nou le era sete, odată isprăvite sticlele de vin, de limonada ori de coca-cola, aflate la bordul mașinilor. Prima care se plânse fu fetița din 203, iar soldatul cu inginerul ooborâră din mașini împreună cu tatăl fetiței, să caute apă. În fața Simcăi, unde radioul cânta în continuare, inginerul descoperi un Beaulieu ocupat de o femeie în vârstă, cu o privire neliniștită. Nu, nu avea apă, dar le putea da niște caramelle pentru fetiță. Soții din ID se consultară o clipă înainte ca femeia să bage mâna în poșetă și să scoată de acolo un suc de fructe. Inginerul mulțumi și vru să știe dacă le era foame și dacă le putea fi util în vreun fel bătrânul dădu negativ din cap, femeia însă părea să consimtă fără cuvinte. Ceva mai târziu, inginerul și fata din Dauphine cercetară împreună șirurile din stânga, fără a se-ndepărta prea mult reveniră cu câțiva biscuiți pentru bătrâna din ID și ajunseră la timp ca să alerge grăbiți, sub ploaia de claxoane.

În afară de aceste scurte ieșiri nu se putea face mare lucru, așa încât orele începură să se suprapună, deveniră o singură oră în amintire la un moment dat, inginerul se gândi să-și șteargă ziua asta din agendă și abia își putu stăpâni un hohot de râs. Ceva mai târziu însă, când bărbații din Taunus, călugărițele și fata din Dauphine începură să se contrazică în privința calculelor, înțelese cât de bine le-ar fi prins o socoteală exactă. Posturile locale de radio își întrerupseseră emisiunile și numai pasagerul din DKW avea un aparat cu unde scurte, care se încăpățâna să transmită știri de la bursă. Pe la trei noaptea căzură de acord cu toții să

se odihneas-că și până-n zori coloana să nu se mai miște. Băieții din Simca scoaseră niște saltele și se întinseră pe ele lângă mașină inginerul coborî spătarele scaunelor din față ale Peugeot-ului 404 și-și oferî cușetele călugărițelor, care-l refuzară până să adoarmă, inginerul se gândi o clipă la fata din Dauphine, ce rămăsese nemișcată la volan, și-i propuse, așa ca din întâm-plare, să facă schimb de mașini până-n zori ea refuză, motivând că putea dormi foarte bine în orice poziție. Un timp, îl auzi plângând pe copilul din Taunus, culcat pe locurile din spate, unde îi era pesemne mult prea cald. Călugărițele încă se mai rugau, când inginerul se întinse în cușetă și ațipi, somnul îi fu însă ca o veghe și se trezi transpirat și neliniștit, fără să-nțe-leagă în primul moment unde se află ridicându-se, începu să perceapă mișcările confuze din exterior, umbre alunecând printre mașini, îndreptân-du-se spre marginea autostrăzii ghici motivele și mai târziu ieși și el din mașină, fără zgomot, ducându-se să se ușureze la marginea șoselei nu erau tufișuri, nici copaci, numai câmpul negru ca un zid abstract, decu-pând, sub un cer fără stele, banda albă a asfaltului cu vehicule în nemiș-care. Aproape că se izbi de țaranul din Ariane, care bâigui o frază ininteligi-bilă mirosul de benzină, persistent pe autostrada supraîncălzită, se adăuga acum celui instalat prin prezența omului, iar inginerul se întoarse cât putu de repede la mașină. Fata din Dauphine dormea cu capul pe volan, părul acoporindu-i ochii înainte de a se urca în automobilul 404, inginerul se amuză privindu-i umbra profilului, ghieindu-i unduirea buzelor și

respirația domoală. Din cealaltă parte, bărbatul din DKW privea și el fata, fumând în tăcere.

Dimineața avansară foarte puțin, dar destul penitru a spera că spre seară vor putea intra în Paris. La nouă veni un străin cu vești bune: astupaseră gropile și în se va putea circula normal. Băieții din Simca deschiseră radioul și unul dintre ei se sui pe capota mașinii, strigând și cântând. Inginerul își spuse că vestea era tot atât de nesigură ca și cele din ajun și că străinul profitase de bucuria grupului pentru a cere și a obține o portocală de la soții din Ariane și apoi alt necunoscut, folosind același truc, dar nimeni nu-i mai dădu nimic. Era din ce în ce mai cald și oamenii preferau să rămână în mașini, așteptând ca veștile bune să se adeverească. La prinz, fetița din 203 începu să plângă din nou și fata din Dauphine se duse să se joace cu ea, împrietenindu-se astfel cu întreaga familie. Cei din 203 n-aveau noroc, la dreapta lor se afla bărbatul tăcut din Caravelle, străin de tot ce se petrecea în jur, iar din stânga erau obligați să suporte indignarea continuă a șoferului unei Floride, pentru oare blocajul de circulație reprezenta un afront personal în exclusivitate. Când fetița începu din nou să plângă de sete, inginerul se duse să stea de vorbă cu țăranii din Ariane, fiind sigur că în mașina lor se aflau ceva provizii. Spre surprinderea lui, țăranii se dovediră foarte amabili înțelegeau că în situația de față trebuiau să se ajute între ei și se gândeau că, dacă cineva prelua conducerea grupului (și femeia făcu un gest circular cu mâna, cuprinzând duzina de mașini ce-i înconjura), nu vor duce lipsă de nimic până vor ajunge la Paris. Pe

inginer îl deranja ideea de a se erija în organizator, așa încât preferă să-i cheme pe bărbații din Taunus, ca să discute cu ei și cu perechea din Ariane. Ceva mai târziu, îi consultară, pe rând, pe toți din grup. Tânărul soldat din Volkswagen fu imediat de acord, iar cuplul din 203 oferi puținele provizii care le mai rămăseseră (fata din Dauphine obținuse un pahar cu sirop de rodii pentru fetița care râdea și se juca). Unul dintre bărbații din

Taunus, care se duse să discute cu băieții din Simca, primi o încuviințare ironică bărbatul cel palid din Caravelle dădu din umeri și spuse că-i era totuna, să facă așa cum credeau ei că e mai bine. Bătrânii din ID și doamna din Beaulieu se arătară vizibil încântați, ca și cum s-ar fi simțit mai protejați. Șoferii din Floride și din DKW nu avură nici o obiecție, iar americanul din automobilul De Soto îi privi uimit și spuse ceva despre voia Domnului. Inginerului îi fu ușor să-i propună unuia dintre ocupanții Taunus-ului, cel în care avea o încredere instinctivă, să se ocupe de coordonarea activităților. Nimănui nu-i va lipsi mâncarea pe moment, era însă necesar să facă rost de apă șeful, căruia băieții din Simca îi spuneau pur și simplu Taunus, ca să se amuze, le ceru inginerului, soldatului și unuia dintre băieți să cerceteze zona dimprejurul autostrăzii și să ofere alimente în schimbul băuturilor. Taunus, care știa evident să comande, socotise că trebuia acoperit necesarul pentru o zi și jumătate maxim, în cazul cel mai puțin fericit. În HP-ul călugărițelor și în automobilul Ariane se aflau provizii suficiente pentru acest interval de timp, iar dacă

bărbații plecați găseau și apă, problema era rezolvată. Numai soldatul se întoarse cu un bidon plin, în schimbul căruia stăpânul ceruse mâncare pentru două persoane. Inginerul nu găsi pe nimeni care să-i ofere apă, plimbarea îi servi însă spre a observa că dincolo de grupul său se alcătuiau alte celule cu probleme asemănătoare; la un moment dat, ocupantul unui Alfa Romeo refuză să discute cu el, îndrumându-l spre reprezentantul grupului său, aflat cu cinci mașini mai în spate, pe același sir. Mai târziu veni și băiatul din Simca, tot fără apă, Taunus însă calculă că aveau deja suficientă apă pentru cei doi copii, pentru bătrâna din ID și celelalte femei. Inginerul îi povestea fetei din Dauphine ce văzuse în plimbarea făcută (era ora unu după-amiază, și soarele îi ținea închiși în mașini), când ea îl întrerupse cu un gest, arătându-i automobilul Simca. Dintr-un salt, inginerul fu lângă mașină și-l prinse de cot pe unul din băieți, care se tolănise pe scaun să bea pe săturate din sticla ce-o adusese ascunsă în jachetă. Inginerul răspunse gestului său furios, strângându-l și mai tare de braț celălalt băiat coborî din mașină și se năpusti asupra inginerului, care se dădu doi pași înapoi, așteptându-l aproape cu milă. Soldatul sosea în goană, iar țipetele călugărițelor îi alertară pe Taunus și pe prietenul acestuia Taunus ascultă cele întâmplare, se apropie de băiatul cu apa și-l palmui. Băiatul țipă și protestă smiorcăindu-se, în vreme ce celălalt se mulțumi să bombăne, fără a îndrăzni să intervină. Inginerul îi luă sticla din mână și i-o dădu lui Taunus. Se auziră claxoane și fugiră cu

toții spre mașini, zadarnic însă, întrucât coloana avansa doar cinci metri.

La vremea siestei, sub un soare și mai torid ca în ajun, una din călugărițe își scoase toca, iar cealaltă îi răcori tâmpilele cu apă de colonie. Femeile își improvizau treptat activități caritabile, deplasându-se de la o mașină la alta, ocupându-se de copii, pentru ca bărbații să fie mai liberi nimeni nu se plângea, dar buna-dispoziție era forțată, se repetau aceleași jocuri de cuvinte, într-un scepticism de bonton. Inginerul și fata din Dauphine sufereau cel mai mult din pricina transpirației și a murdăriei, aproape că îi înduioșa indiferența cuplului de țărani față de neplăcutul miros axilar pe care-i răspândeau ori de câte ori se duceau să vorbească cu ei ori să le repete vreo veste de ultimă oră. Pe înserat, inginerul privi din întâmplare în oglinda retrovizoare și, ca de obicei, dădu de fața palidă și de trăsăturile încordate ale bărbatului din Caravelle, care, asemeni șoferului solid din Floride, rămăsese străin de tot ce se-ntâmpla în jur. I se păru că se subțiasse și mai mult la față și se-ntrebă dacă nu era cumva bolnav. Apoi însă, când se duse să stea de vorbă cu soldatul și cu nevastă-sa, putu să-l privească mai da aproape și-și spuse că omul nu era bolnav; era altceva la mijloc, poate o despărțire. Soldatul din Volkswagen îi spuse ceva mai târziu că bărbatul necesita tăcut, ce nu se desprindea deloc de la volan și părea să doarmă cu ochii deschiși, îi inspira teamă nevestei lui. Apăreau ipoteze și tot felul de presupuneri, în lupta împotriva plictiselii. Copiii se împrieteniseră între ei, se certaseră și apoi se împăcaseră iar; părinții lor se vizitau și fata

din Dauphine se ducea din când în când să vadă cum, se mai simțeau bătrâna din 1D și doamna din Beaulieu. Când, spre seară, începu să bată vântul și soarele dispăru în spatele unor nori la apus, oamenii se bucurară la gândul că se va răcori. Căzură câteva picături care coinciseră cu un avans extraordinar de aproape o sută de metri; undeva, departe, fulgeră și se făcu și mai cald. Era atâta electricitate în atmosferă, încât Taunus, cu un instinct pe oare inginerul îl admiră fără comentarii, lăsă grupul în pace până la căderea nopții, ca și cum s-ar fi temut de efectele oboselii și ale căldurii. La ora opt femeile începură să împartă proviziile se hotărâse ca automobilul Ariane să devină magazinul principal, iar 2HP-ul călugărițelor să servească drept depozit suplimentar. Taunus se dusesse personal să discute cu șefii celor patru sau cinci grupuri vecine, după care, cu ajutorul soldatului și al bărbatului din 203, duse o parte din alimente celorlalte grupuri, întorcându-se cu apă și ceva vin. Hotărâră ca băieții din Simca să cedeze saltelele pneumatice bătrânei din 1D și doamnei din Beaulieu fata din Dauphine le aduse două păaturi, iar inginerul își oferî mașina căreia îi spuneau în gluma *vayon-lit* celor care aveau nevoie de ea. Spre surprinderea lui, fata din Dauphine acceptă propunerea și în noaptea aceea dormi în Peugeot-ul 404 împreună cu una din călugărițe cealaltă se culcă în 203 împreună cu fetița și mama ei, în vreme ce bărbatul ei își petrecu noaptea jos, pe asfalt, înfășurat într-o cuvertură. Inginerului nu-i era somn și juca zaruri cu Taunus și prietenul acestuia la un moment dat li se alătură țăranul din

Ariane și discutară politică, trăgând câteva înghițituri din rachiul pe care țăranul i-l dăduse lui Taunus în dimineața aceea. Fu o noapte plăcută se răcorise și printre nori străluceau câteva stele.

Spre dimineață li se făcu somn și fură brusc copleșiți de tristețe, simțind mai acut ca oricând lipsa unui acoperiș deasupra capului. În timp ce Taunus se culcă lângă copil pe locurile din spate, prietenul lui și inginerul se odihniră un timp pe cele din față. Între două imagini de vis, inginerului i se păru că aude niște strigăte și zări ceva strălucitor șeful celuiilalt grup veni să le spună că avusese loc un început de incendiu cu vreo treizeci de mașini mai în față, într-o Estafette, provocat de cineva care voise să-și fiarbă pe ascuns niște legume. Taunus glumi pe seama celor întâmplare și trecu pe la fiecare mașină spre a vedea cum dormiseră cei din grupul lui, dar cu toții înțeleseseră ce voia de fapt. În dimineața aceea, coloana începu să se miște foarte devreme și trebuiră să alerge și să se agite spre a-și recupera saltelele și păturile, însă cum peste tot se întâmplă același lucru, aproape nimeni nu se impacienta și nici nu claxona. La prânz avansaseră mai mult de cincizeci de metri și umbra unei păduri începea să se deseneze în dreapta șoselei. Invidiau norocul celor care în clipa asta puteau profita de umbra copacilor pesemne găsiseră și vreun pârâu sau un izvor cu apă potabilă. Fata din Dauphine închise ochii și se-nchipui făcând duș, apa curgându-i pe piept și pe spate, prelingându-i-se pe picioare inginerul, care o privea cu coada ochiului, văzu două lacrimi rostogolindu-i-se pe obraz.

Taunus avea nevoie de tinerele din grup ca s-o îngrijească pe bătrâna din ID, care mu se simțea prea bine. Într-un grup din spate se afla un medic și soldatul alergă după el. Inginerul, care urmărise cu ironică bunăvoință eforturile făcute de băieții din Simca pentru a li se ierta greșeala, înțelese că era momentul să li se ofere ocazia s-o facă. Băieții acoperiră cu pânză de cont geamurile Peugeot-ului 404 și mașina se transformă în ambulanță, pentru ca bătrâna să se poată odihni în întuneric. Soțul ei se întinse lângă ea, ținând-o de mână, și-i lăsară singuri cu medicul. După aceea, se ocupară călugărițele de bătrâna care se simțea ceva mai bine, iar inginerul își petrecu după-amiaza cum putu, plimbându-se pe la alte mașini și odihnindu-se în cea a lui Taunus când soarele devenea prea necruțător, numai că de trei ori trebui să alerge spre mașina lui, unde bătrânii trăgeau parcă să moară, ca să avanseze împreună cu coloana până aveau să oprească din nou. Se făcu noapte fără să fi reușit să ajungă în dreptul pădurii.

Pe la două dimineața temperatura cobori și cei care aveau pături se bucurară că se puteau înveli cu ele. Cum coloana n-avea să se mai deplaseze până în zori (era ceva care se simțea în aer, care venea dinspre șirul de mașini nemișcate în noapte), inginerul și Taunus se așezară să fumeze și să sporovaie cu țăranul din Ariane și cu soldatul. Calculele lui Taunus nu se mai potriveau cu realitatea și o spuse deschis în zori vor trebui să facă ceva pentru a obține mai multe provizii și băuturi. Soldatul se duse să-i caute pe șefii grupurilor vecine, care nu dormeau nici ei, ispre a discuta împreună

problema în șoaptă, fără a trezi femeile. Șefii vorbiseră cu responsabili grupurilor mai îndepărtate, pe o distanță de optzeci până la o sută de mașini, și aveau certitudinea că se aflau cu toții în aceeași situație. Țăranul cunoștea bine regiunea și propuse ca doi sau trei bărbați din fiecare grup să caute în zori provizii pe la fermele din jur, iar Taunus să se ocupe cu desemnarea șoferilor pentru mașinile rămase fără șofer în decursul expediției. Ideea era bună și nu fu prea greu să se strângă bani de la cei prezenți se hotărî ca țăranul, soldatul și prietenul lui Taunus să meargă împreună, cu toate pungile, plasele și sticlele, disponibile. Șefii celorlalte grupuri s-au întors la locurile lor să organizeze expediții asemănătoare, iar în zori le explicară femeilor situația și făcură tot ce era necesar pentru avansarea coloanei. Fata din Dauphine îi spuse inginerului că bătrâna se simțea acum mai bine și că insista să se întoarcă la mașina ei; la opt veni medicul, care permise celor doi bătrâni să se întoarcă la ID-ul lor. Oricum, Taunus hotărî ca Peugeot-ul 404 să fie în continuare folosit pe post de ambulanță băieții, pentru a se distra, desenară o cruce roșie pe un steguleț, pe care-l fixară pe antena mașinii. De la o vreme, lumea prefera să iasă oât mai puțin posibil din mașini temperatura continua să scadă, iar spre prânz începu să plouă în depărtare chiar fulgeră. Nevasta țăranului se grăbi să strângă apă într-un bidon de plastic cu ajutorul unei pâlnii, spre amuzamentul teribil al băieților din Simca. Cu ochii la toate astea, aplecat peste volanul pe care se afla o carte deschisă care nu-l prea interesa, inginerul se întreba de ce întârzie atât cei

plecați în căutare de provizii; ceva mai târziu, Taunus îl chemă discret la mașina lui și-i spuse că nu izbutiseră nimic. Prietenul lui Taunus oferi amănunte, ori fermele erau părăsite ori oamenii nu voiau să le vândă nimic, invocând reglementările referitoare la vânzările către particulari și temându-se să nu aibă cumva de-a face cu niște inspectori care profitau de împrejurări spre a-i pune la încercare. Cu toate astea, reușiseră să aducă puțină apă și câteva provizii, furate pesemne de soldatul care zâmbea, fără a da amănunte. Firește că blocajul de circulație nu mai putea dura mult, dar alimentele de care dispuneau nu erau tocmai potrivite pentru cei doi copii și pentru bătrână. Medicul, sosit pe la patru și jumătate s-o vadă pe bolnavă, făcu un gest de exasperare și oboseală și-i spuse lui Taunus că și în grupul său și în toate grupurile vecine se întâmpla același lucru. La radio vorbiseră despre niște măsuri urgente de degajare a autostrăzii, dar în afara unui elicopter ce și-a făcut pentru scurt timp apariția pe înnoptat, nu s-a mai întâmplat nimic deosebit. În tot cazul, era din ce în ce mai frig și oamenii păreau că așteaptă să se întunece, ca să se învelească în păături și să se mai elibereze prin somn de câteva ore bune de așteptare. Din mașina lui, inginerul asculta sporovăiala fetei din Dauphine cu cel din DKW, care-i tot povestea ceva, făcând-o să râdă, fără prea mare chef. Se miră văzând-o pe doamna din Beaulieu care nu-și părăsea aproape niciodată mașina, și coborî s-o întrebe dacă are nevoie de ceva, însă aceasta voia numai să afle ultimele vești și intrase în vorbă cu cele două călugărițe. O oboseală cumplită puse stăpânire pe ei la căderea

noapții așteptau mai mult des la somn decât de la veștile contradictorii, dezmințite în permanență. Prietenul lui Taunus veni discret să-i caute pe inginer, pe soldat și pe bărbatul din 203. Taunus îi anunța că șoferul din Floride dispăruse unul dintre băieții din Simca văzuse mașina goală, și după o vreme începuse să-l caute, neavând altceva mai bun de făcut. Nimeni nu-l cunoștea prea bine pe bărbatul cel solid din Floride, ce protestase atât de mult în prima zi, ca apoi să devină la fel de tăcut ca șoferul din Caravelle. Când pe la cinci dimineața înțelesesă că Floride cum îi spuneau, amuzându-se, băieții din Simca dezertase, luând cu el o sacoșă și lăsând o alta plină cu cămăși și lenjerie de corp, Taunus hotărî ca unul din băieți să se ocupe de mașină, pentru a nu fi imobilizată coloana. Pe toți îi deranja oarecum dezertarea în întuneric și se întrebară până unde ar fi putut ajunge Floride în fuga lui peste clmpuri. Mai mult, aceasta părea să fie noaptea marilor decizii: întins în cușeta lui din 404, inginerului i se păru că aude un geamăt, se gândi însă la soldat și la nevastă-sa, considerând că în fond, era normal să se întâmple asta, în plină noapte și-n împrejurările actuale. Se gândi apoi serios și trase perdeluța geamului din spate la lumina câtorva stele zări eternul parbriz al mașinii Caravelle, și în spate, lipită de geam și puțin înclinată într-o parte, fota convulsionată a șoferului. Fără să facă zgomot, ieși pe partea stingă ca să nu le trezească pe călugărițe și se apropie de Caravelle. Îl căută apoi pe Taunus, iar soldatul alergă să-l prevină pe medic. Cu siguranță, omul se sinucisese luând vreo otravă; cele câteva rânduri mângălite cu

creionul într-o agendă o confirmau, la fel și scrisoarea adresată unei oarecare Yvette, ce-i părăsise la Vierzon. Din fericire, obiceiul de a dormi în mașini era bine stabilit (noaptele erau acum atât de friguroase, că nu i-ar fi trecut nimănui prin cap să rămână afară) și pe oameni îi interesa prea puțin că unii se strecurau printre mașini spre a se ușura pe marginea autostrăzii. Taunus convocă un consiliu de război și medicul fu de acord cu propunerea. Dacă lăsau cadavrul la marginea autostrăzii ar fi însemnat să-i supui unei penibile surprize pe cei ce veneau până aici; dacă îl duceau ceva mai departe, în plin câmp, puteau să provoace violentul refuz al localnicilor, care, cu o noapte înainte, amenințaseră și bătuseră un tânăr din alt grup, care căutase ceva de mâncare. Țăranul din Ariane și șoferul din DKW aveau strictul necesar pentru a închide ermetic portbagajul mașinii Caravelle. Când s-au apucat de treabă, fata din Dauphine veni să asiste și ea, agățându-se, tremurând toată, de brațul inginerului. Acesta îi explică încet ce se întâmplase și o aduse, ceva mai liniștită acum, înapoi la mașina ei. Taunus și oamenii lui băgaseră corpul în portbagaj și bărbatul din DKW folosi scotchul și cleiul lichid la lumina lanternei soldatului. Cum soția celui din 203 știa să conducă, Taunus îl rugă pe bărbat să treacă la volanul mașinii Caravelle, aflată în dreapta automobilului 203 astfel, în zori, fetița din 203 descoperi că tatăl ei avea altă mașină și se juca ore în șir, trecând dintr-o mașină într-alta și instalându-și jucăriile în Caravelle.

Pentru prima oară era frig ziua și nimeni nu se gândea să renunțe la pulovere. Fata din Dauphine și călugărițele făcură inventarul hainelor disponibile din grup. Erau câteva pulovere găsiite din întâmplare în mașini sau în valize, jachete, vreun pardesiu ori vreo vestă ușoară. S-a făcut o listă de priorități, au fost împărțite puloverele. După o vreme au rămas iarăși fără apă și Taunus și-a trimis trei din oamenii săi, printre care și inginerul, să încerce să cadă cumva de acord cu localnicii. Fără ca nimeni să înțeleagă de ce, rezistența din exterior era totală cum încercai să treci dincolo de autostradă, ploua cu pietre din toate părțile. În timpul nopții, cineva aruncă o coasă care izbi capota automobilului DKW, căzând apoi lângă Dauphine. Șoferul din DKW nu se clinti, albindu-se la față, însă americanul din De Soto (care nu făcea parte din grupul lui Taunus, dar pe care-l apreciau cu toții pentru umorul și buna sa dispoziție) coborî din mașină și puse mâna pe coasă, aruncând-o cu toată forța, undeva, departe în câmp, strigând și blestemând. Cu toate astea, Taunus nu credea că e bine să se-ntindă prea tare coarda cu ostilitățile poate se găsea totuși o soluție pentru a obține apă. Nimeni nu mai ținea socoteala cât avansaseră astăzi sau în zilele anterioare fata din Dauphine credea că între optzeci și două sute de metri; inginerul era mai puțin optimist, dar se distra, prelungind și complicând calculele împreună cu vecina sa, vrând astfel s-o îndepărteze de șoferul din DKW care-i făcea curte, în modul său profesional. Chiar în seara aceea, băiatul care se ocupa de mașina Floride îl anunță pe Taunus că un Ford Mercury oferea apă

contra cost. Taunus nici nu vru s-audă, dar la căderea nopții una din călugărițe îi ceru inginerului un strop de apă pentru bătrâna din ID, care suferea în tăcere, strângându-l de mână pe soțul ei, și era îngrijită când de călugărițe, când de fata din Dauphine. Mai rămăsese o jumătate de litru de apă, pe care femeile îl împărțiră bătrânei și doamnei din Beaulieu. În aceeași noapte, Taunus plăti din buzunarul lui doi litri de apă; proprietarul mașinii Ford Mercury promise să obțină a doua zi mai multă apă, la preț dublu însă.

Era greu să discuți cu ceilalți, pentru că se făcuse așa de frig, încât nimeni nu-și mai părăsea mașina decât pentru motive extrem de importante. Bateriile începeau să se descarce și nu puteau da tot timpul drumul la căldură; Taunus decise ca două mașini, dintre cele mai bine dotate, să rămână la dispoziția bolnavilor. Înfășurați în păături (băieții din Simca își scosese răpișorul de la mașină ca să facă din ea haine și șepci, iar ceilalți începeau să-i imite), fiecare din ei încerca să deschidă cât mai puțin posibil ușile, spre a menține căldura. Într-una din nopțile astea geroase, inginerul o auzi plângând înăbușit pe fata din Dauphine. Fără zgomot, deschise încet portiera și, pe dibuite, atinse în întuneric un obraz ud de lacrimi. Aproape fără să opună rezistentă, fata se lăsă atrasă în Peugeot-ul 404 inginerul o ajută să se întindă, o înveli cu singura pătură existentă în mașină, peste care-și puse pardesiul. Se făcuse și mai întuneric în vehiculul-ambulanță, cu ferestrele lui acoperite cu pânză de cort. La un moment dat, inginerul coborî cele două parasoluri și-și agăță de ele cămașa și un pulover,

izolându-și astfel complet mașina, în zori, fata îi șopti la ureche că, înainte de a începe să plângă, i se păruse că vede, în depărtare, undeva în dreapta, luminile unui oraș.

Putea fi un oraș, însă din cauza ceții de dimineață, nu se vedea nimic nici până la douăzeci de metri. Și, ciudat, în ziua aceea coloana avansa destul de mult, vreo două sau trei sute de metri. Acest lucru coincise cu noi anunțuri la radio (pe care aproape nimeni nu le mai asculta, în afară de Taunus, care se simțea obligat să fie la curent) crainicii vorbeau cu emfază despre metodele excepționale folosite la degajarea autostrăzii și se refereau la munca epuizantă a echipelor de muncitori de la drumuri și a echipajelor de poliție. Brusc, una din călugărițe începu să delireze. În timp ce prietena ei o privea îngrozită, iar fata din Dauphine îi umezea tâmplele cu un rest de parfum, călugărița vorbea despre Armagedon, despre ziua a noua, despre chinovar. Medicul întârzie, croindu-și cu greu drum prin zăpada care începuse să cadă de la prânz, îngropând treptat toate mașinile. Regretă lipsa unei injecții calmante și ceru ca bolnava să fie transportată într-o mașină unde funcționa încălzirea. Taunus o instala în mașina lui și copilul trecu în Caravelle, unde se afla și prietena lui, fetița din 203 se jucară cu mașinuțele și se distrară de minune, pentru că erau singurii care nu știau oe e foamea. În zilele următoare a nins fără încetare, iar atunci când coloana avansa câțiva metri, trebuiau să dea la o parte așa cum puteau, cu mijloace improvizate, zăpada care se aduna între mașini.

Nimeni nu se mai mira de felul cum se obțineau proviziile și apa. Singurul lucru pe care-l mai putea face Taunus era să administreze fondurile comune și să obțină cât mai multe, prin diverse trocuri. Șoferul din Ford Mercury împreună cu cel al unui Porsche veneau în fiecare noapte să facă negoț cu merindele Taunus și inginerul se ocupau cu împărțirea lor, în funcție de condiția fizică a fiecăruia, în mod incredibil, bătrâna din ID supraviețuia, aflându-se într-o stare de somnolență, din care femeile încercau într-una s-o scoată. Doamna din Beaulieu, care avusese, timp de câteva zile, grețuri și amețeli, își revenise, o dată cu răcirea vremii și era una din cele care o ajutau mai mult pe călugăriță acum slăbită și puțin dezorientată să-și îngrijească prietena. Nevasta soldatului și femeia din 203 se ocupau de cei doi copii pasagerul din DKW, spre a se consola, probabil, pentru faptul că fata din Dauphine îl preferase pe inginer, petrecea ore întregi spunându-le povești copiilor. Noaptea, grupurile intrau într-o altă viață, secretă și intimă portierele se deschideau încât, pentru a lăsa să intre ori să iasă vreo siluetă înghețată de frig nimeni nu se uita în jur, ochii erau la fel de orbi ca însuși întunericul. Sub păături murdare, cu unghii crescute la mâini, cu un miros greu, de lenjerie neschimbată, pe ici, pe colo exista un dram de fericire. Fata din Dauphine nu se înșelase: în depărtare străluceau luminile unui oraș, de care se apropiau puțin oițe puțin. În fiecare seară, băiatul din Simca santinelă incorigibilă se urca pe capota mașinii, înfășurat în resturi de tapițerie și stupă verde. Obosit să tot exploreze inutil orizontul, privea pentru a mia

oară mașinile ce-l înconjurau cu oarecare invidie o descoperea pe Dauphine în Peugeot-ul 404 al inginerului, un gât sub mângâierea mâinii, sfârșitul unui sărut. Ca să glumească, acum când recâștigase prietenia lui 404, le striga că peste puțin timp coloana se va mișca atunci Dauphine trebuia să-l părăsească pe 404 și să se urce în mașina ei, dar îndată începea să simtă acut frigul și se întorcea, iar băiatului din Simca i-ar fi plăcut tare mult să-și aducă în mașină o fată dintr-alt grup, dar nici nu putea fi vorba de așa ceva, cu frigul și foametea asta, fără a mai vorbi de faptul că grupul din față îi era ostil lui Taunus din pricina unei întâmplări cu o cutie de lapte condensat, și în afară de tranzacțiile oficiale cu Ford Mercury și cu Porsche, nu existau relații cu alte grupuri. Atunci, băiatul din Simca ofta nemulțumit și se-ntorcea la paza lui, până când zăpada și frigul îl obligau să se retragă, dârdâind, în mașină.

Se termină însă și cu frigul, iar după o perioadă de ploaie și vânt, care-i exaspera pe toți și mări dificultățile în aprovizionare, urmară zile răcoroase, dar însorite, care le permisera tuturor să coboare din mașini, să se viziteze, să reia legăturile cu grupul din față. Se vorbi mult despre brusca dispariție a lui Ford Mereury, fără ca oamenii să înțeleagă ce i se-ntâmplase în realitate, noroc însă cu Porsche, care venea să controleze în continuare bursa neagră. Nu duseseră niciodată lipsă de apă și de conserve, cu toate că fondurile grupului se micșorau, iar Taunus și inginerul se întrebau ce se va întâmpla în ziua când nu vor mai avea bani pentru Porsche. Se vorbi despre un atac prin care l-ar putea

face prizonier și l-ar obliga să le arate de unde se aproviziona, dar în zilele acelea coloana avansase ceva mai mult și șefii preferau să mai aștepte, decât să riște să piardă totul, folosind violența. Inginerul, care ajunsese indiferent la toate, tresări o clipă la anunțul timid al fetei din Dauphine, dar înțelese apoi că nu putea face nimic spre a evita lucrul acela și ideea de a avea un copil cu ea i se păru, în cele din urmă, la fel de firească precum împărțirea nocturnă a alimentelor ori deplasările pe furiș până la marginea autostrăzii. Nici moartea bătrânei din ID nu mai surprinse pe nimeni. Trebură din nou să lucreze noaptea și să stea alături de soțul neconsolat, care refuza să înțeleagă ce se întâmplase. Intre două grupuri din față izbucni o ceartă la care Taunus fu arbitru, punând capăt disputei. Evenimente aveau loc în orice moment, dar brusc se întâmpla ceea ce nimeni nu mai spera și vestea porni de la cine te-ai fi așteptat mai puțin. De pe capota mașinii Simca, paznicul vesel avu impresia că orizontul se schimbase (spre seară, un soare gălbui își lăsa ușor să alunece razele palide) și că se întâmpla ceva neverosimil la cinci sute de metri, la trei sute, la două sute cincizeci. Îl strigă pe 404 și acesta îi spuse ceva lui Dauphine, care trecu repede în mașina ei, în timp ce Taunus, soldatul și țăranul începură să alerge, iar de pe capota Simcăi, băiatul arăta ceva în față și repeta la nesfârșit anunțul, de parcă ar fi vrut să se convingă că ceea ce vedea era adevărat; urmă apoi zguduirea, o mișcare greoaie, dar nestăvilită, ca o trezire din-tr-o nesfârșită toropeală ce-i puneă pe toți la încercare. Taunus le strigă tuturor să se întoarcă la mașini;

Beaulieu, ID, Fiatul 600 și De Soto porniră în același timp. Acum 2HP, Taunus, Simca și Ariano porneau la rândul lor, iar băiatul din Simca, mândru ca de un triumf personal, se întorcea spre 404 agitându-și brațul, în timp ce 404, Dauphine, 2HP-ul călugărițelor și DKW-ul demarau și ele. Dar totul consta în a ști cât timp avea să dureze asta inginerul își puse întrebarea aproape din obișnuință, în timp ce se menținea în dreptul mașinii lui Dauphine surâzându-i fetei, ca să-i dea parcă, curaj. În spate, Volkswagen-ul, Caravelle, 203 și Floride porneau și ele încet, la început cu viteza întâi, apoi cu a doua, mereu cu a doua, fără să debreieze ca alte dați, fără să ridice piciorul de pe accelerație, sperând într-una să treacă la viteza a treia. Scoțând pe geam brațul stâng, inginerul căută mâna fetei din Dauphine, o atinse abia cu vârful degetelor, văzu înflorindu-i pe buze un zâmbet neîncrezător și se gândi că vor ajunge la Paris și că se vor spăla, că vor merge împreună oriunde, la el sau la ea acasă, vor face o baie, vor mânca, și din nou se vor spăla, și iarăși vor mânca și vor bea, și vor exista mobile, va fi un dormitor cu mobile și o baie cu un săpun de ras adevărat, și closete mâncare și closete și cearșafuri.

Parisul era o baie și două cearșafuri și apa caldă pe piept și pe picioare, și o foarfecă de unghii, și vin alb, vor bea vin alb înainte de a se săruta și d a-l simți fiecare pe celălalt cum miroase a colonie și a lavandă, înainte de a se cunoaște cu adevărat pe lumină, în cearșafuri curate, și din nou să se spele în joacă, să se iubească, să se spele și să bei, să se coafeze, să meargă la baie, să mângâie cearșafurile și să se mângâie în

cearșafuri și să se iubească între spumă, lavandă și perii, înainte de a se gândi ce vor face, la copil și la problemele din viitor, și toate astea cât timp nu se vor opri, cât timp coloana va înainta, deși nu puteau folosi încă viteza a treia, înaintau tot cu a doua, dar înaintau. Cu bara de protecție lipită de Simca, 404 își trase scaunul mai în spate, simți că prinde viteză, simți că putea accelera fără să riște să intre în Simca, și că Simca accelera, fără pericol de a se ciocni cu Beaulieu, și că din spate venea Caravelle și că toți accelerau mai tare și mai tare, și că puteau trece deja la viteza a treia fără ca motorul să sufere, și maneta ajunse, în mod incredibil, într-a treia și înainta ușor și apoi putu accelera mai mult, și 404 privi înduioșat și fericit în stânga, căutând ochii lui Dauphine. Era firesc ca șirurile să nu se mențină paralele din pricina vitezei, Dauphine o luase înainte cu aproape un metru și 404 îi văzu ceafa și puțin din profil, tocmai când ea se-ntoarse spre el, surprinsă că-l vede rămânând din ce în ce mai în urmă. Liniștind-o cu un zâmbet, 404 accelerează brusc, însă aproape imediat trebui să frâneze, fiindcă era gata să atingă Simca; claxona scurt, dar băiatul din Simca îl privi prin oglinda retrovizoare și făcu un gest de neputință, arătându-i cu stingă mașina Beau-leu lipită de a sa. Dauphine se afla cu trei metri mai în față, în dreptul Simcăi, și fetița din 203 aflată în dreptul lui 404, dădea din mâini, arătându-i păpușa cu pată roșie în dreapta îl zăpăci pe 404 în locul 2HP-ului călugărițelor sau al Volkswagen-ului soldatului, văzu un Chevrolet necunoscut, și aproape îndată Chevrolet-ul avansa, urmat de o Lancia și de un Renault 8. La

stânga lui se ivi un ID, care se depărta de el metru cu metru, dar înainte de a fi înlocuit cu un 403, 404 izbuti s-o distingă pe Dauphine în fața lui 203, care deja o acoperea. Grupul se disloca, nu mai exista, Taunus se afla probabil cu vreo douăzeci de metri mai în față, urmat de Dauphine al treilea șir din stânga rămăsese și el în urmă, pentru că, în locul DKW-ului, 404 distingea partea din spate a unei vechi furgonete negre, un Citroen sau probabil un Peugeot. Mașinile înaintau cu viteza a treia, avansând sau pierzând teren, după ritmul șirului respectiv, iar de-o parte și de alta a autostrăzii se vedeau copacii alergând, câteva case dispărând între ceață și întuneric Urmară apoi luminile roșii pe care le aprindeau toți, urmând exemplul celor din față, și noaptea care se lăsa brusc. Din când în când se auzeau claxoane, acele kilometrajelor urcau din ce în ce mai mult, unele șiruri înaintau cu șaptezeci de kilometri la oră, altele cu șaiszeci și cinci, altele cu șaiszeci. 404 tot sperase ca înaintarea ori rămânerea în spate a șirurilor să-i permită s-o ajungă încă o dată din urmă pe Dauphine, dar cu fiecare minut care trecea, se convingea că era zadarnic, că grupul se împrăștiase irevocabil, că nu vor mai exista întâlnirile obișnuite, micile ritualuri, consiliile de război din mașina lui Taunus, mângâierile Dauphinei în liniștea dimineții, râsetele capiilor jucându-se cu mașinuțele lor, imaginea călugăriței înșirând mătânii. Când se aprinseră luminile de frână ale Simcăi, 404 roduse viteza cu un sentiment absurd de speranță, și, după ce puse frâna de mină, cobori din mașină și alergă în față. În afară de Simca și de Beaulieu (ceva mai în spate se afla

Caravielle, dar prea puțin îl interesa) nu mai recunosc nici o mașină prin diferite geamuri era privit cu surprindere de fețe scandalizate pe care nu le mai văzuse niciodată. Toți claxonau și 404 trebui să se întoarcă la mașina lui ca și cum l-ar fi înțeles, băiatul din Simca îi făcu un gest prietenos cu mâna, arătându-i încurajator Parisul. Coloana se puse din nou în mișcare, la început mai încet, și apoi prinzând viteză, ca și cum autostrada s-ar fi eliberat definitiv. În stânga lui 404 se afla un Taunus, și, preț de o secundă, inginerului i se păru că grupul se refăcea, că exista o ordine, că puteau înainta liniștiți, fără să distrugă nimic. Era însă un Taunus verde, iar la volan se afla o femeie cu ochelari fumurii, care privea fix înainte. Nu-i mai rămânea decât să conducă, să se adapteze mecanic vitezei mașinilor ce-l înconjurau, să nu se mai gândească la Volkswagen-ul soldatului, în care îi rămăsese jacheta de piele, în Taunus, unde rămăsese romanul pe care îl citise în primele zile. Sticluța lui cu lavandă, aproape goală, rămăsese în 2HP-ul călugărițelor. Și lângă el, atingându-l câteodată cu mâna dreaptă, se afla ursulețul de pluș pe cane Dauphine i-l dăruise ca mascotă. Se încăpățână în mod absurd să creadă că la nouă și jumătate se vor împărți alimentele, vor vizita apoi bolnavii, va analiza situația împreună cu Taunus și țăranul din Ariane și, în sfârșit, va fi din nou noapte, va fi Dauphine urcând în taină în mașina lui, vor fi stelele și norii și viața toată. Da, trebuia să fie așa, era cu neputință să se fi terminat totul pentru totdeauna. Poate soldatul va obține rația de apă, căci el o drămuise în ultimele ore oricum,

contau pe Porsche, atâta timp cât îi plăteau prețul pe care-l cerea. Și pe antena radioului flutura înnebunitor stegulețul cu cruce roșie, în timp ce înaintau cu optzeci de kilometri la oră spre luminile ce străluceau mai mult și mai mult, fără a înțelege prea bine pentru ce atâta grabă, pentru ce această goană în noapte printre mașini necunoscute, în care nimeni nu știa nimic despre ceilalți, în care toată lumea privea fix înainte, numai și numai înainte.

SĂNĂTATEA CELOR BOLNAVI

Când, pe neașteptate, mătușa Clelia se simți rău, în familie s-a creat un moment de panică și câteva ore nimeni nu fu în stare să reacționeze sau să discute vreun plan de acțiune, nici măcar unchiul Roque, care găsea întotdeauna soluția cea mai potrivită. Pe Carlos îl sunară la birou, Rosa și Pepa dădură drumul elevilor care studiau pianul și solfe-giul, până și mătușa Clelia se preocupă mai mult de mama decât de ea însăși. Erau siguri că nu era ceva grav, dar mamei, cu tensiunea și diabetul ei, nu-i puteau da vești îngrijorătoare, ba mai mult, știau cu toții că doctorul Bonifaz fusese primul de părere că trebuie să i se ascundă mamei adevărul în legătură cu Alejandro. Dacă mătușa Clelia trebuia să stea în pat, nu le rămânea decât să inventeze ceva, ca mama să nu bănuiască faptul că era bolnavă, dar povestea cu Alejandro devenise deja o problemă și acum se mai adăuga și asta cea mai mică greșeală, și mama va afla

până la urmă adevărul. Deși casa era mare, trebuiau să țină cont de auzul ei atât de fin și de îngrijorătoarea ei capacitate de a ghici unde se afla fiecare dintre ei. Pepa, care îl sunase pe doctorul Bonifaz de la telefonul de sus, își anunță frații că medicul va sosi cât de repede posibil și hotărâră să lase ușa de afară întredeschisă, pentru ca acesta să intre fără să mai sune. În timp ce Rosa și unchiul Roque o îngrijeau pe mătușa Clelia, care leșinase de două ori și se plângea de o insuportabilă durere de cap, Carlos rămase cu mama pentru a-i povesti despre conflictul diplomatic cu Brazilia și ca să-i citească ultimele știri. Mama era bine dispusă în seara aceea și n-o durea nici mijlocul, cum se în-tâmpla aproape întotdeauna când își făcea siesta. Îi întrebă pe toți ce aveau de par atât de nervoși, și atunci ei vorbiră despre presiunea atmosferică scăzută și despre efectele nefaste ale pâinii fabricate cu substanțe chimice.

La ora ceaiului veni și unchiul Roque să sporovăiască puțin cu mama, iar Carlos putu să facă o baie și să rămână să-l aștepte pe medic. Mătușa Clelia se simțea mai bine, dar în pat se mișca anevoie, și aproape că n-o mai interesa acel ceva care o neliniștise atâta când își revenise din primul leșin. Pepa și Rosa statură lângă ea, oferindu-i ceai și apă în casă se făcu liniște o dată cu venirea serii și frații își spuseră că probabil mătușa Clelia nu avea ceva grav, și că în seara următoare o vor vedea cu toții intrând în dormitorul mamei, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

În privința lui Alejandro, a fost mai rău, pentru că Alejandro murise într-un accident de mașină, la puțin

timp după ce ajunsese la Montevideo, unde fusese invitat de un prieten inginer. Trecuse aproape un an de atunci, dar pentru frați și unchi parcă toate s-ar fi petrecut ieri, nu mai pentru mama nu, fiindcă mama știa că Alejandro era în Brazilia, unde o firmă din Recife îl însărcinase cu instalarea unei fabrici de ciment. Ideea de a o pregăti pe mama, de a-i sugera că Alejandro avusese un accident și că era ușor rănit au aibandonat-o, ținând cont de precauțiile impuse de doctorul Bonifaz. Chiar și Maria Laura, la început, departe de a înțelege ceva, admisesese că nu era pasibil să-i spună ceva mamei. Carlos și tatăl Măriei Laura plecaseră în Uruguay, pentru a aduce corpul lui Alejandro, în timp ce familia se îngrijea, ca de obicei, de mama, care în ziua aceea era suferindă și dificilă. Priveghiul avu loc la clubul inginerilor, și Peipa, cea mai ocupată cu mama, nici măcar nu ajunse să vadă sicriul lui Alejandro, în vreme ce ceilalți se schimbau din oră în oră ca să stea cu biata Maria Laura, răvășită de durere. Și, ca de obicei, unchiul Roque fu cel care trebui să hotărască. Dis-de-dimineată vorbi cu Carlos, care-și plângea încetișor fratele, cu capul sprijinit pe masa din sufragerie, unde de atâtea ori jucaseră cărți împreună. Li se alătură apoi și mătușa Clelia, pentru că mama dormea până mai târziu și nu aveau de ce să-și facă griji din pricina ei. De comun acord cu Rosa și Pepa, luară primele măsuri, începând cu ascunderea ziarului „La Nacion” câteodată mamei îi făcea plăcere să citească câteva minute ziarul și cu toții fură de acord cu hotărârea unchiului Roque. Astfel, Alejandro încheie un contract cu o întreprindere braziliană pentru un an

În Recife și fu nevoit să renunțe după oâteva ore la scurtul său concediu petrecut în oasa prietenului inginer, să-și facă valiza și să ia primul avion. Mama trebuia să înțeleagă că sunt alite vremuri, că industriașii nu țin cont de sentimente, dar că Alejandro va găsi el cum să-și ia o săptămână de concediu la mijilocol anului și să vină la Buenos Aires. Mamei îi păru bine de toate astea, deși plânse puțin și au trebuit să-i dea repede sărurile. Carlos, care știa s-o facă să râdă, îi spuse că era o rușine să plângă atunci când era vorba despre primul succes al mezinului familiei, și că lui Alejandro nu i-ar place să afle că așa era primită vestea despre contractul său. Atunci mama se liniști și spuse că ar bea puțin vin de Malaga în sănătatea lui Alejandro. Carlos ieși brusc din cameră să caute vinul, dar Rosa fu cea care-l aduse și ciocni paharul cu mama.

Viața mamei nu era prea ușoară, și, deși rareori se plângea, trebuiau să facă tot ce le stătea în putință ca s-o distreze. Când, a doua zi după în-mormântarea lui Alejandro, uimită că Maria Laura nu venise s-o viziteze ca în fiecare joi, Pepa se duse după-amiază la familia Noval să stea de vorbă cu Maria Laura. La ora aceea, unchiul Roque se afla în biroul unui prieten avocat, explicându-i cum stăteau lucrurile; avocatul promise să-i scrie imediat fratelui său care lucra în Recife (orașele nu erau alese la întâmplare în casa mamei) și să se ocupe el de corespondență. Doctorul Bonifaz o vizită ca din întâmplare pe mama și, după ce-i examină ochii, o găsi destul de bine, dar îi ceru să se abțină câteva zile și să nu mai citească, ziarele. Mătușa Clelia promise să-i comenteze știrile cele mai interesante din

fericire, mamei nu-i plăceau anunțurile mortuare și nici așa-zisele leacuri pentru diverse boli.

Maria Laura veni vineri după masă și-i spuse cât de mult trebuia să învețe pentru examenele de arhitectură.

— Bineînțeles, fetița mea, spuse mama, privind-o cu afecțiune. Dar ai ochii obosiți de atâta citit, și asta-i rău. Pune-ți niște comprese cu mușetel, o să-ți faci bine.

Rosa și Pepa erau de față pentru a interveni în orice clipă în conversație, și Maria Laura putu să reziste și chiar surise când mama aduse vorba despre ștregarul ăsta de logodnic care plecase atât de departe, aproape fără să spună nimic. Așa-i tineretul m ziua de azi, lumea a înnebunit de-a dreptul, toți sunt grăbiți și nu mai au timp de nimic. Și apoi mama spuse din nou aceleași anecdote cu părinți și buniici, și se servi cafeaua și Carlos veni cu glume noi și la un moment dat unchiul Roque se opri în pragul ușii de la dormitor și-i privi cu aerul său bonom și totul se petrecu așa cum plănuseră, până la ora când mama trebuia să se odihnească.

Familia se obișnuie încetul ou încetul, Măriei Laura îi era cel mai greu, în schimb ea venea numai joia s-o vadă pe mama într-o bună zi sosi și prima scrisoare de la Alejandro (mama se mirase deja de două ori de tăcerea lui) își Carlos i-o citi mamei, pe când ea se odihnea. Alejandro era înființat de Recife, vorbea despre port, despre vânzătorii de papagali și despre răcoritoare, cu toții se entuziasmară când aflară că ananasul cosita o nimica toată, iar cafeaua era naturală

și avea o aromă. Mama vru să vadă plicul, și spuse că ar trebui să-i dea timbrul copilului familiei Marolda, care era filatelist, deși ei nu prea-i plăcea cum umblă copiii cu timbre și apoi băiatul nu se spală pe mâini și timbrele astea cîcîlă prin toata lumea.

— Dau cu limba să le lipească, spunea mereu mama, și microbi rămân acolo, e lucru știut, dar totuși dă-i-l, are atâtea, incit unul în plus.

În ziua următoare, mama o chemă pe Rosa și-i dictă o scrisoare pentru Alejandro, întrebându-l când va putea să-și ia un concediu și dacă drumul nu l-ar costa prea mult. Îi spuse cum se simțea și-i vorbi despre avansarea lui Carlos și deispre premiul obținut de unul dintre elevii care studiau pianul cu Pepa. fi mai spuse de asemenea că Maria Laura o vizita în fiecare joi, dar că învăța prea mult și că asta nu era bine pentru ochi. Când termină scrisoarea, mama o semnă cu un creion și sărută ou duiosie hârtia. Pepa se ridică brusc, pretextând că trebuie să caute un plic, și mătușa Clelia aduse pastilele de la ora cinci și câteva flori pentru glastră de pe comodă.

Nimic nu era ușor, pentru că tocmai atunci mamei îi crescui tensiunea și familia se întrebă dacă nu exista cumva vreo influență inconștientă, ceva ce rezulta din felul cum se comportau ei toți, o stare de neliniște și de apăsare care-i făceau rău mamei, în ciuda tuturor precauțiilor și a falsei lor veselii. Dar nu putea fi asta, pentru că, tot prefăcându-se că râd, ajunseseră să râdă de adevărat cu mama și adesea glumeau, chiar când nu era ea de față, pentru ca apoi să se uite unul la altul ca și cum s-ar fi trezit brusc, și Pepa se înroșea foarte tare

și Carlos își aprindea o țigară, abătut. În fond, cel mai important era să treacă timpul fără ca mama să-și dea seama de ceva. Unchiul Roque vorbise cu doctorul Bonifaz, și cu toții căzuseră de acord că trebuiau să continue la nesfârșit comedia asta neverosimilă, după cum o califica mătușa Clelia.

Mai erau însă vizitele Mariei Laura, când mama insista bineînțeles să vorbească despre Alejandro, voia să știe dacă se vor căsători de îndată ce se va întoarce el din Reoife sau dacă trăsnițul ăsta de copil va adcepta oare vreun alt contract tot atât de departe și pentru o perioadă la fel de îndelungată. Nu mai aveau altă soluție decât să intre întruna în dormitor și s-o distragă pe mama, ajutând-o cumva pe Maria Laura, care stătea foarte tăcută pe scaunul ei, cu mâinile atât de încleștate încât o dureau, într-o zi însă mama o întrebă pe mătușa Clelia de ce se repezeau cu toții așa când venea Maria Laura s-o vadă, ca și cum ei a singura ocazie emd ar putea să stea cu ea. Mătușa Clelia izbucni în râs și-i spuse că, într-un fel, îl vedeau cu toții pe Allejan-dro în persoana Mariei Laura, și că de aceea le plăcea atâta să stea cu ea când venea.

— Ai dreptate, Maria Laura e atât de bună, spuse mama. Nesăbuitul ăsta de băiat n-o merită, crede-mă.

— Ia te uită cine vorbește, apuse mătușa Clelia. Parcă nu văd cum te luminezi toată numai când îi rostești numele.

Mama începu și ea să râdă, și-și aminti că zilele astea trebuia să sosească o scrisoare de la Alejandro. Scrisoarea sosi și unchiul Roque o aduse împreună ou ceaiul de la ora cinci. De astă dată mama vru să

citească ea scrisoarea și ceru ochelarii. Citi sânguincioasă, ca și cum fiecare frază era o îmbucătură pe care o ții mai mult în gură ca s-o savurezi pe deplin.

— Băieții din ziua de azi nu mai au pic de respect, spuse ea, fără să acorde prea multă importanță faptului în sine. Bine că pe vremea mea nu se foloseau mașinile de scris oricum, eu n-aș fi îndrăznit niciodată să-i scriu așa tatălui meu, și cred că nici voi.

— Mai încape vorbă, spuse unchiul Roque. Cu firea pe care o avea bătrânul.

— Nu mi-ai spune așa, Roque. Știi bine că nu-mi place când te aud vorbind astfel, dar ție ți-e totuna. Adu-ți aminte cum se supăra mama.

— Bine, e-n regulă. „Bătrânul” e un fel de a spune, care n-are nimic de-a face cu respectul.

— E foarte ciudat, zise mama, dându-și jos ochelarii și privind cerul fără nici un nor. Am primit deja cinci sau șase scrisori de la Alejandro, și în nici una nu-mi spune. Ah, dar e un secret între noi doi. E ciudat, știi. De ce nu mi-a spus așa, măcar o singură dată?

— Poate că băiatului i se pare o copilărie să-ți scrie așa. Una e să-ți spună personal. cum ziceai că-ți zice?

— E un secret, răspunse mama. Un secret numai al nostru.

Nici Pepa, nici Rosa nu știau acest nume, și Carlos ridică din umeri când îl întrebară.

— Ce vrei, unchiule? Tot ce pot face e să-i falsific semnătura. Cred că mama o să uite de asta, nu mai pune totul la inimă.

Peste patru sau cinci săptămâni, după ce primi o scrisoare de la Alexandro în care acesta îi motiva ce mult are de lucru (deși era mulțumit, fiindcă era o mare ocazie pentru un inginer tânăr), mama insistă, zicând că venise vremea să-și ia un mic concediu și să vină la Buenos Aires. Rosei, care scria răspunsul, i se păru că mama dictează mai încet, ca și cum ar fi cântărit mult fiecare frază în parte.

— Să vedem dacă va putea veni, comentă ca din întâmplare Rosa. Ar fi mare păcat să se pună rău cu cei de la întreprindere, chiar acum când îi merge atât de bine și e atât de mulțumit.

Mama continuă să dicteze, ca și când nu auzise Sănătatea ei lăsa mult de dorit și tare ar fi vrut să-l vadă pe Alejandro, fie chiar și pentru câteva zile. Alejandro ar trebui isă se gândească și la Maria Laura, nu din pricină că ea, mama, credea că el își neglija logodnica, dar iubirea nu înseamnă doar cuvinte frumoase și promisiuni de la distanță. În fine, aștepta ca Alejandro să-i scrie cât de eurând și să-i dea vesti bune. Rosa observă că mama nu sărută hârtia după ce a semnat, în schimb privea fix scrisoarea, de parcă voia să și-o întipărească în memorie. „Bietul Alejandro”, gândi Rosa, și-și făcu repede cruce, fără ca mama s-o vadă.

— Uite ce e, îi spuse unchiul Roque lui Carlos în seara aceea, când rămaseră singuri să joace domino, cred că lucrurile se înrăutățesc. Va trebui să inventăm ceva plauzibil, altfel până la urmă își dă seama.

— Nu știu, unchiule. Cel mai bine ar fi ca Alejandro să-i scrie în așa fel încât răspunsul lui s-o

mai mulțumească o vreme. Biata de ea, e atât de fragilă.

— Nimeni n-a zis asta băiete. Dar eu îți spun că mama ta nu se va lăsa cu una cu două. Asta-i din familie, dragul meu.

Mama citi fără vreun comentariu răspunsul evaziv al lui Alejandro, care scria că va încerca să obțină câteva zile de concediu numai după ce se va fi instalat primul sector al fabricii. Seara, când veni Maria Laura o rugă să intervină ca Alejandro să vină măcar pentru o săptămână la Buenos Aires. Maria Laura îi spuse apoi Rosei că mama i-a cerut asta când au rămas un moment singure. Unchiul Roque fu primul care sugera ceea ce gândiseră cu toții până atunci, fără a avea curajul s-o spună clar, iar atunci când mama îi dictă Rosei o altă scrisoare pentru Alejandro, insiistând ca băiatul să vină acasă, hotărî că nu-i mai rămânea decât să încerce, să vadă dacă mama erla în stare să primească o primă veste neplăcută. Carlos 51 consultă pe doctorul Bonifaz, care îi prescrise mamei câteva picături și multă prudență. Lăsară să treacă timpul necesar, și într-o seară unchiul Roque veni să se așeze pe marginea patului mamei, în timp ce Rosa făcea o infuzie de ceai *mate*³ și se uita pe fereastra balcon, fără să se îndepărteze de comoda un aflau medicamentele.

— Închipuie-ți că abia acum înțeleg de ce nepotul ăsta împielit nu se hotărăște să vină să ne vadă, spuse unchiul Roque. Adevărul e că n-a vrut să te necăjească, știind că nu te simți încă prea bine.

³ Infuzie argentiniană specifică, preparată din semințe de dovleac.

Mama îl privi ca și cum nu înțelegea.

— Azi a telefonat familia Novalli se pare că Maria Laura a primit vești de la Alejandro. E bine, dar nu va putea călători câteva luni.

— Cum adică, nu va putea călători? Întrebă mama.

— Se pare că are ceva la un picior. La gleznă, parcă. Trebuie s-o întrebăm pe Maria Laura ce s-a întâmplat. Bătrânul Novalli spunea că e vorba de o fractură sau așa ceva.

— Fractură la gleznă? Întrebă mama.

Până să răspundă unchiul Roque, Rosa și adusesse flaconul cu săruri. Doctorul Bonifaz sosi imediat, și totul dură câteva ore timpul se scurse însă grozav de încet și medicul plecă abia către miezul nopții. Două zile mai târziu, mama se simți ceva mai bine și-i ceru Pepei să-i scrie lui Alejandro. Când Pepa aduse ca de obicei hârtia și stiloul, mama închise ochii și dădu din cap.

— Nu, scrie-i tiu. Spune-i să se îngrijească.

Pepa făcu întocmai, nestiind prea bine de ce scria o frază după alta, din moment ce mama tot nu avea să citească scrisoarea. În seara aceea, îi spuse lui Carlos că, în timp ce scria, era convinsă că mama nu va citi și nici nu va semna scrisoarea. Mama stătu cu ochii închiși până la ora ceaiului; părea să fi uitat de toate, gândindu-se la cu totul altceva.

Alejandro răspunse cu tonul cel mai firesc din lume, explicând că n-a vrut să-i vorbească despre fractură, ca să n-o îngrijoreze. La început greșiseră și-i puseseră un ghips care a trebuit apoi schimbat, dar acum se simțea mai bine și în câteva săptămâni va

putea umbla din nou. În total, trebuia să stea două luni cu ghipsul, deși partea proastă era că rămânea în urmă cu lucrul în momentul cel mai nepotrivit.

Carlos, oare citea scrisoarea cu voce tare, avu impresia că mama nu mai asculta ca altădată. Privea ceasul din când în când, în semn de nerăbdare. La ora șapte, Rosa trebuia să-i dea picăturile de la doctorul Bonifaz, și acum era șapte și cinci.

— Ei, spuse Carlos, împăturind scrisoarea. Vezi că totul e în regulă, băiatul n-are nimic grav.

— Desigur, spuse mama. Știi ce, spune-i te rog Rosei să se grăbească.

Pe Maria Laura, mama o ascultă cu atenție când îi povesti despre fractura lui Alejandro, și chiar îi recomandă fetei să-i scrie să-și facă niște frecții care-l ajutaseră atât de mult pe tatăl lui, atunci când căzuse de pe cal, în Miatanzas.

Întrebă apoi, fără nici o legătură, dacă-i puteau aduce puțină apă cu floare de lămâi, care o ajuta să-și limpezească mintea.

Prima care se gândi la asta a fost Maria Laura, chiar în aceeași seară. I-o spuse Rosei în salon, înainte de a pleca, și Rosa o privi uimită, ca și cum nu-i venea să creadă ce auzise.

— Te rog, zise Rosa. Cum poți să-ți imaginezi una ca asta?

— Nu-mi imaginez nimic, asta-i adevărul, răspunse Maria Laura. Eu una nu mai vin, Rolsa, oricât m-ați ruga și în camera aceea nu mai intru niciodată.

În fond, nimănui nu i se păru prea absurdă ipoteza Mariei Laura. Clelia spuse însă că nu trebuiau să uite

niciodată că în familia lor datoria e mai presus de orice. Fu rândul Rosei să se ducă la familia Novalli, dar Maria Laura făcu o criză de isterie atât de puternică, încât trebuiră să-i respecte hotărârea Pepa și Rosa începură chiar din seara aceea să comenteze cât de mult avea de învățat biata fată și cât de obosită era. Mama nu spuse nimic, și în joia următoare nu întrebă de Maria Laura. În joia aceea se împlineau zece luni de la plecarea lui Alejandro în Brazilia. Întreprinderea era atât de mulțumită de serviciile lui, înoată peste câteva săptămâni îi propuneau o reînnoire a contractului pentru încă un an, dacă accepta, bineînțeles, să plece imediat la Belen, pentru a instala altă fabrică. Unchiului Roque i se părea că e formidabil, un mare succes pentru un băiat atât de tânăr.

— Alejandro a fost întotdeauna cel mai deștept, spuse mama. Iar Carlos, cel mai încăpățânat.

— Ai dreptate, zise unchiul Roque, întrebându-se de îndată ce o fi apucat-o în ziua aceea pe Maria Laura de nu venise. Adevărul e că ai niște copii minunați, surioară.

— O, da, nu mă pot plânge. Tatălui lor i-ar fi plăcut să-i vadă mari. Fetele, așa de bune, și bietul Carlos, așa de atașat de ai săi.

— Și Alejandro, ou un viitor atât de promițător.

— Ah, da, spuse mama.

— Gândește-te numai la noul contract ce i se oferă. În fine, când o să te simți mai bine o să-i răspunzi băiatului cred că nu prea i-ar conveni să știe că nu te bucuri de vestea asta bună.

— Ah, da, repetă mama, privind cerul fără nid un nor. Spune-i Pepei să-i scrie, știe ea ce.

Pepa îi scrisese, fără să știe prea bine ce trebuia să-i spună lui Alejandro, fiind însă convinsă că era mai bine să existe o legătură între scrisori, pentru a se evita eventualele contradicții din răspunsuri. Alejandro, la rândul lui, se bucură mult că mama a înțeles ce șansă i se oferea. Cu glezna se simțea bine, dar va încerca să obțină un mic concediu, ca să vină să stea cu ei două săptămâni. Mama dădu ușor din cap și întrebă dacă venise „La Razon”, ca să-i citească Carlos telegramele. În casă, toate decurgeau normal, acum când se părea că au terminat cu emoțiile și sănătatea mamei era neschimbată. Copiii stăteau pe rând în camera ei; unchiul Roque și mătușa Clelia erau într-un du-te vino permanent. Carlos îi citea mamei ziarul seara, iar Rosa i-l citea dimineața. Rosa și mătușa Clelia își beau ceaiul de două sau trei ori pe zi în camera ei. Mama nu stătea niciodată singură, nu întreba niciodată de Maria Laura; la fiecare trei săptămâni primea, fără vreun comentariu, vești de la Alejandro; îi spunea Pepei să-i răspundă și schimba vorba, mereu cu, gândul în altă parte.

Cam în perioada aceea unchiul Roque începu să-l citească ultimele vești despre conflictul cu Brazilia! Primele noutăți le scrisese pe marginea ziarului, dar mama nu se arătă prea interesată de lectură și ci: timpul, unchiul Roque ajunsese să inventeze de la el când citea. La început, însoțea telegramele îngrijorătoare cu vreun comentariu legat de greutatea pe care le-ar fi putut întâmpina Alejandro și ceilalți argentinieni aflați în Brazilia cum pematnanu părea însă s-o intereseze

prea mult, nu mai insistă, deși din când în când mai agrava puțin situația. În scrisorile lui, Alejandro menționa posibilitatea unei rupturi de relații între cele două țări, deși băiatul era același optimist dintotdeauna și era convins că părțile vor rezolva cumva litigiul.

Mama nu făcea nici un fel de comentariu, probabil pentru că mai era mult până când Alejandro o să poată cere un scurt concediu, dar într-o seară îl întrebă brusc pe doctorul Bonifaz dacă situația cu Brazilia era atât de gravă cum spuneau ziarele. Cu Brazilia? Ei bine, da, lucrurile nu merg prea bine, răspunse medicul. Să sperăm însă că diplomația oamenilor de stat.

Mama îl privi oarecum surprinsă că i-a răspuns fără să șovăie. Suspină ușor și schimbă vorba. În seara aceea era mai bine dispusă ca alte dați, și doctorul Bonifaz se retrase satisfăcut. A doua zi se îmbolnăvi mătușa Clelia leșinurile ei păreau lipsite de importanță, însă doctorul Bonifaz vorbi cu unchiul Roque și-l sfătui s-o interneze pe mătușa Clelia într-un sanatoriu. Mamei, care tocmai asculta știrile pe care i le citea Carlos din ziarul de seară, îi spuseră că mătușa Clelia avea o migrenă cumplită și că se întinsese puțin. Aveau toată noaptea la dispoziție să ia o hotărâre, unchiul Roque era însă atât de abătut după discuția avută cu doctorul Bonifaz, încât Carlos și fetele au hotărât ce era de făcut. Rosa își aminti de casa de la țară a Manoli-tei și de aerul curat; în ziua care a urmat după migrena mătușii Clelia, Carlos conduse cu atâta abilitate discuția îndât parcă însăși mama venise cu propunerea ca mătușa să stea o vreme în casa Manolitei, unde se

va simți desigur foarte bine. Un coleg de birou de-al lui Carlos se offeri s-o ducă el cu mașina, deoarece trenul ar fi fost prea obositor pentru migrena ei. Mătușa Clelia a venit să-și ia rămas bun de la mama, care-i recomandă să aibă grijă să nu răcească, că știi cum sunt mașinile astea, și să nu uite să consume fructe în fiecare seară.

— Clelia era foarte congestionată, îi spuse marna Pepei, în seara aceea. Știi, mă s-a părut că nu arăta prea bine.

— O, câteva zile la țară și va fi alta. S-a cam obosit lunile astea și Manolita a invitat-o să meargă cu ea la țară.

— Zău? E ciudat, mie nu mi-a spus nimic

— Ca să nu te mâhnească, presupun.

— Și cam cât o să stea acolo?

Pepa nu știa, dar avea să-l întrebe pe doctorul Bonifaz, căci el îi recomandase să schimbe puțin aerul. Mama nu mai vorbi despre asta câteva zile (mătușa Clelia tocmai avusese o sincopă în sanatoriu, și mergeau la ea s-o vadă când Rosa, când unchiul Roque

— Mă întreb când se va întoarce Clelia, spuse mama.

— Ei, a plecat și ea o dată, săraca, să schimbe puțin aerul.

— Da, dar voi spuneți că n-are nimic grav.

— Bineînțeles că n-are nimic. Poate că mai stă pentru că se simte bine, sau ca să-i facă plăcere Manolitei doar știi cum sunt prietenele între ele

— Sună la Manolita și află când vine, zise mama.

Rosa sună și i se spuse că mătușa Clelia era ceva mai bine, dar tot se simțea puțin slăbită, și de aceea „voia să mai profite puțin; era o vreme splendidă în Olavarria.

— Nu prea-mi place asta, puse mama, Clelia ar fi trebuit să se întoarcă de mult.

— Ei. și tu, mamă, nu-ți mai face atâteia probleme. De ce nu lupți să te înzdrăvenеști și tu puțin, să mergi și tu să stai la soare, la țară, cu Clelia și Manolita?

— Eu? îl întrebă mama pe Carlos, oarecum uimită și scandalizată în același timp.

Carlos izbucni în râs, mai mult pentru a ascunde ceea ce simțea (mătușa Clelia se simțea foarte rău, Pepa tocmai telefonase) și o sărută pe obraji, ca pe un copil răsfățat.

— Mămicuța mea, zise, înercând să nu se gândească la nimic.

În noaptea aceea, mama dormi prost și de cum răsări soarele întrebă de Clelia, ca și cum la ora aceea puteau telefona la țară (tocmai aflaseră că mătușa Clelia murise și hotărâseră să-i facă priveghiul la capelă). La ora opt sunară la țară de la telefonul din salon, pentru ca mama să poată auzi și ea conversația, și, din fericire, mătușa Clelia dormise desitul de bine, dar medicul Manolitei spunea că ar trebui să mai rămână o vreme. Carlos era foarte mulțumit de închiderea biroului pentru inventar și bilanț și veni în pijama să-și bea ceaiul pe marginea patului mamei.

— Uite ce m-am gândit, spuse mama, cred că ar trebui să-i scriem lui Alejandro să vină s-o vadă pe

mătușă-sa. A fost întotdeauna preferatul ei, și mi se pare normal să vină.

— Dar din moment ce mătușa n-are nimic grav, mamă. Dacă Alejandro n-a putut să vină să te vadă pe tine.

— Nu contează, zise mama. Tu scrie-i și spune-i că mătușa e bolnavă și că ar trebui să vină s-o vadă.

— Dar de câte ori vrei să-ți repet că mătușa Clelia n-are nimic grav?

— Dacă nu e grav, cu atât mai bine. Doar nu te costă nimic să-i scrii.

Îi scriseră chiar în seara aceea și-i citiră mamei scrisoarea. În zilele când așteptau răspunsul lui Alejandro (mătușa Clelia se simțea mult mai bine, dar medicul Manolitei insista ca ea să beneficieze cât mai mult de aerul curat de la țară), situația diplomatică cu Brazilia se înrăutăți și mai mult, iar Carlos îi spuse mamei că s-ar putea ca scrisorile lui Alejandro să întârzie.

— Parcă e un făcut, răspunse mama. Și să vezi că nici el n-o să poată veni.

Nici unul dintre ei nu se hotăra să-i citească scrisoarea de la Alejandro. Adunați în sufragerie, priveau locul gol lăsat de mătușa Clelia, se priveau unul pe altul, șovăirid.

— E absurd, vorbi Carlos. Ne-am obișnuit atâta cu comedia asta, încât o scenă în plus sau în minus.

— Atunci du-i-o tu, spuse Pepa, în timp ce ochii i se umpleau mereu de lacrimi și-i ștergea cu un șervețel.

— Ce vreți, e ceva care nu merge. Acum, de câte ori intru în camera ei aștept să se întâmple ceva, e ca și cum mi s-ar întinde o cursă.

— E vina Măriei Laura, interveni Rosa. Ea ne-a băgat ideea asta-n cap și nu ne mai putem purta natural. Și, colac peste pupăză, mătușa Clelia.

— Știi ce, în timp ce vorbeai, mă gândeam că poate ar fi cazul să vorbim cu Maria Laura, zise unchiul Roque. Cel mai firesc ar fi să vină după ce-și dă examenele și să-i spună mamei că Alejandro nu va putea călători.

— Dar ție nu-ți îngheață sângele-n vine când vez că mama nu mai întreabă nimic de Maria Laura, deși Alejandro o pomeneste în toate scrisorile?

— Nu-i vorba de temperatura sângelui meu, răspunse unchiul Roque. Sunt lucruri care se fac și lucruri care nu se fac, și cu asta basta.

Rosei i-au trebuit două ore s-o convingă pe Maria Laura, dar era prietena ei cea mai bună și Maria Laura ținea foarte mult la ei toți, chiar și la mama, de care-i era puțin frică. Trebură să pregătească o altă scrisoare, pe care Maria Laura o aduse împreună cu un buchet de flori și câteva mandarine, care-i plăceau atât de mult mamei. Da, din fericire terminase cu examenele cele mai grele, și putea să meargă câteva zile să se odihnească la San Vicente.

— Aerul de țară îți va face bine, îi zise mama. În schimb Cleliei. Astăzi ai sunat la țară, Pepa? Ah, da, mi-aduc aminte că mi-ai spus. Da, au trecut trei săptămâni de când s-a dus Clelia, și voi.

Maria Laura și Rosa mai vorbiră puțin despre asta, se servi ceaiul, după care Maria Laura îi citi mamei câteva paragrafe din scrisoarea lui Alejandro, cu vestea despre reținerea provizorie a tuturor tehnicienilor străini și despre cât de bine se simțea în splendidul hotel unde stătea pe cheltuiala guvernului, până când diplomații aveau să aplaneze conflictul. Mama nu mai adăuga nici un cuvânt, își bău ceaiul de tei și adormi. Fetele continuă să sporovăiască în salon, ușurate. Maria Laura tocmai se pregătea de plecare, când îi aminti Rosei de telefon. Rosei i se părea că și Carlos se gândise la asta, mai târziu însă, când vorbiră cu unchiul Roque, el nu făcu altceva decât să ridice din umeri. Așa stând lucrurile, nu le mai rămânea decât să aștepte, citind ziarul. Dar Rosa și Pepa vorbiră și cu Carlos, care nu găsi nici o explicație, numai dacă acceptai ceea ce nimeni n-ar fi vrut să accepte.

— Vom vedea, spuse Carlos. Încă se mai poate să-i treacă prin cap și să ne roage asta.

Mama însă nu ceru niciodată să i se aducă telefonul să vorbească ea personal mătușa Clelia. În fiecare dimineață întreba dacă aveau vești de la țară, apoi se întorcea iarăși la tăcerea ei, în care timpul părea că se măsoară prin doze de medicamente și prin cești de ceai. Nu-i displăcea că unchiul Roque venea cu „La Razon” să-i citească ultimele știri despre conflictul cu Brazilia, deși nici nu părea prea îngrijorată dacă ziarul sosea târziu sau dacă unchiul Roque se amuza mai mult ca de obicei cu o problemă de șah. Rosa și Pepa ajunseră la concluzia că pe mama n-o mai interesau nici știrile, nici să telefoneze la țară, nici

scrisorile de la Alejandro. Dar nu puteai fi niciodată sigur, pentru că uneori mama se uita la ei cu privirea aceea adâncă dintotdeauna, în care nu se citea nici vreo schimbare și nici resemnare. Totul devenise rutină, Rosa se obișnuise să vorbească la telefon fără ca nimeni să-i răspundă de la celălalt capăt al firului, unchiul Roque continua să citească false telegrame printre alte anunțuri și știri sportive, Carlos povestea noi anecdote după vizitele făcute la vila din Olovarria, până și fructele pe care le trimiteau Manolita și mătușa Clelia soseau cu regularitate. Nici măcar în Ultimele luni din viața mamei nu-și schimbă obiceiurile, deși acum avea prea puțină importanță. Doctorul Bonifaz le spusese că, din fericire, mama nu va suferi deloc și că se va stinge aproape fără să simtă. Mama însă fu lucidă până la sfârșit, când copiii o înconjurau fără a mai putea ascunde acum ceea ce simțeau.

— Cât de buni ați fost toți ou mine, spusese mama cu duioșie. Și toată munca asta la care v-ați înhămat, de teamă să nu sufăr.

Unchiul Roque, care stătea lângă ea, îi mângâie jovial mâna, tratând-o ca pe un copil. Pepa și Rosa, prefăcându-se că se uită după ceva în comodă, își dădeau seama că Maria Laura avuseise dreptate ceea ce, într-un anumit fel, știuseră tot timpul.

— Să mă îngrijești atâta spusese mama, iar Pepa strânse mâna Rosei, pentru că, la urma urmei, aceste câteva cuvinte puneau iarăși lucrurile în ordine, puteau reveni la vechea comedie, atât de necesară. Carlos însă, stând la capătul patului, o privea pe mama, ca și cum știa că avea să mai zică ceva.

— Acum o să puteți să vă odihniți, vorbi mama. N-o să vă mai dăm mult de furcă.

Unchiul Roque se grăbi să protesteze, să spună ceva, dar Carlos se apropie și-l strânse cu putere de umăr. Mama se pierdea puțin câte puțin într-un somn adânc, și era mai bine să n-o deranjeze.

Trei zile după înmormântare sosi ultima scrisoară de la Alejandro, care, ca de obicei întreba de sănătatea mamei și a mătușii Clelia. Rosa, care o primise, o deschise și începu s-o citească fără să se gândească la nimic, și când ridică privirea pentru că o orbiseră lacrimile, își dădu seama că-n timp ce o citea se gândea de fapt cum îi va aduce la cunoștință lui Alejandro vestea despre moartea mamei.

ÎNTÂLNIRE

Mi-am amintit de o veche povestire de Jack London, unde protagonistul, sprijinit de trunchiul unui copac, se hotărăște să-și sfârșească demn viața.

Ernesto „Che” Guevara, în *Muntele și câmpia*, Havana, 1961

Nici că se putea mai rău, cel puțin scăpasem însă de blestemata aceea de șalupă, printre vărsături și rafale și bucăți de pesmet muiat, printre mitraliere și bale, scârbiți, consolându-ne cum puteam cu puținul tutun rămas uscat pentru că Luis (care de fapt nu se numea Luis, însă juraserăm să nu ne amintim numele noastre până ce va veni vremea) avusese fericita idee de a-l păstra într-o cutie de tablă pe care o deschideam cu

mai multă grijă decât dacă ar fi fost plină de scorpioni. Dar ce tutun sau înghițituri de rom în șalupa asta afurisită, clătinându-se cinci zile ca o țestoasă amețită, înfruntând un nord ce lovea fără milă, și val după val, gălețile de piele jupuindu-ne mâinile, eu cu astmul meu nenorocit și jumătate dintre noi bolnavi, vomitând, îndoindu-ne de parcă ne-am fi rupt în două. Până și Luis, în cea de-a doua noapte, vărsând o fiere verde ce l-a făcut să-i piară cheful de răs, între asta și nordul care ne împiedica să vedem farul de la Cabo Cruz, un dezastru pe care nimeni nu și l-ar fi putut imagina; și să numești asta o expediție de debarcare era ca și cum ai fi continuat să vomți, dar de tristețe. În fine, orice, numai să părăsim odată șalupa, orice, indiferent de ce ne aștepta pe uscat știam însă că eram așteptați și de-asta nu prea ne păsa, timpul care se compune în momentul cel mai nepotrivit și trosc avioneta de recunoaștere, nu-i nimic de făcut, să umbli prin mocirlă sau pe unde poți, cu apa până la șale, și vântul pășunilor murdare, al manglierilor, iar eu ca un idiot cu pulverizatorul meu de adrenalină pentru a putea merge înainte, cu Roberto care-mi ducea carabina Springfield ca să mă ajute să înaintez mai ușor prin mlaștină (dacă într-adevăr era o mlaștină; la un moment dat ne-am gândit că ne-am rătăcit pesemne, în loc să ajungem pe uscat nimeriserăm prosteste pe o stâncă noroioasă aflată în mijlocul mării, la vreo douăzeci de mii de insulă) și totul așa, prost conceput și mai greu de vorbit despre asta, într-o continuă confuzie de acte și noțiuni, un inexplicabil amestec de veselie și ciudă împotriva vieții ăsteia blestemată, cu avioanele care ne așteaptă

de-o parte a drumului dacă aveam să ajungem vreodată, dacă ne aflam într-o mlaștină de pe coastă, și nu învârtindu-ne ca bezmeticii într-un circ noroios, spre distracția maimuțelor aflate la ele acasă.

Nimeni nu mai știe cât a durat, pe când luminișurile măsurau scurgerea timpului, răstimpul în care mulți dintre noi puteau fi uciși, urletul din stânga mea, undeva departe, al lui Roque cred (pe el pot să-l numesc, sărmanul lui schelet între broaște și liane), din planurile toate rămânând doar scopul final, întâlnirea cu Luis în Sierra dacă și el reușea să ajungă; în ce privește nordul totul se isprăvisese, debarcarea improvizată, mlaștinile. Să fim totuși dreپți ceva se potrivea, atacul avioanelor dușmane. Fusesse prevăzut și provocat n-a dat greș.

Iată de ce, chiar dacă mă durea încă țipătul lui Roque, felul meu răutăcios de a înțelegе lumea mă ajuta să mă amuz în sinea mea (și mă sufocam din ce în ce mai rău, și Roberto îmi ținea Springfield-ul ca să pot inhala adrenalina cu nasul aproape în apă, înghițind mai degrabă noroi decât altceva), căci dacă avioanele erau acolo, însemna că asta era plaja, ne abătaseram cel mult cu câteva mile, șoseaua se afla însă dincolo de pășuni, și apoi câmpia întinsă și nordul celor dintâi coline. Avea haz dușmanul care semnaliza din aer că ne-a înțeles debarcarea.

Nu știu cât a durat totul, s-a înnoptat apoi și eram șase siub niște arbori pitici, pentru prima oară pe teren aproape uscat, mestecând tutun umed și pesmeți stricați. De la Luis, Pablo și Lucas nici o veste, morți probabil, în tot cazul tot atât de pierduți și uzi până la

piele ca și noi. Dar îmi plăcea să simt cum, o dată cu sfârșitul perioadei acesteia de batracian, ideile începeau să mi se ordoneze, iar moartea, mai posibilă ca oricând, nu va mai fi un glonte la întâmplare în plină mlaștină, ci o operație dialectică pe uscat, perfect orchestrată de părțile aflate în joc. Armata trebuia să controleze șoseaua, înconjurând smârcurile, așteptându-ne să apărem câte doi, câte trei, sfârșiți din pricina noroiului, a lighioanelor și a foamei. Acum se vedea totul foarte clar, cu punctele cardinale din nou în buzunar, îmi venea să râd, simțindu-mă atât de viu și de treaz înainte de epilog. Nimic nu mă amuza mai tare decât să-l înfurii pe Roberto, recitându-i la ureche niște versuri din bătrânul Pancho, pe care le găsea îngrozitoare. „Dacă am reuși cel puțin să ne curățăm de noroi”, se plângea locotenentul. „Sau să fumăm cu adevărat” (cineva, mai la stânga, nu mai știu cine, cineva care a dispărut în zori). Agonie organizată să stai de santinelă, să dormi pe rând, să mesteci tutun, să sugi pesmeți umflați ca bureții. Nimeni nu-l pomenea pe Luis, teama că ar fi fost ucis era singurul dușman real: confirmarea morții lui ar fi fost mai cumplită decât faptul de a fi încolțiți, decât lipsa de arme sau rănila do la picioare. Știu că am ațipit puțin cât timp Roberto a stat de pază, înainte însă mă gândisem cât de lipsit de sens era tot ce făcuserăm în ultimele zile și cât de greu am fi putut admite posibilitatea morții lui Luis. Oricum, nebunia trebuia să continue până la sfârșit, care putea fi chiar victoria; dar pierderea lui Luis nu intra în jocul absurd în care fusese posibilă chiar și situația ironică de a-l preveni pe dușman de debarcarea noastră. M-am

mai gândit, cred, că, dacă învingeam, dacă reușeam să ne mai întâlnim o dată cu Luis, abia atunci avea să-nceapă adevăratul joc, romantica răscumpărare atât de necesară, de dezlănțuită, de periculoasă. Înainte de a adormi am avut o viziune lângă un copac, Luis, înconjurat de noi toți, își ducea încet mâna la față și și-o scotea ca pe o mască. Cu fața în mână se apropia de fratele său Pablo, de mine, de Locotenent, de Roque, rugându-ne pe toți cu un gest s-o acceptăm, să ne-o punem. Refuzam însă pe rând, cu toții; am refuzat și eu cu lacrimi în ochi, zâmbind, și atunci Luis și-a pus fața la loc, dând din umeri și scoțându-și o țigară din buzunarul cămășii. Profesional vorbind, o halucinație datorată somnului agitat și febrei, lesne de înțeles. Dar dacă într-adevăr îl uciseseră pe Luis în timpul debarcării, cine ar urca acum în Sierra cu fați lui? Cu toții am încerca, dar nimeni cu chipul lui, nimeni n-ar pulea sau n-ar vrea să-și asume înfățișarea lui Luis. „Diadohii, gândeam aproape adormit. Dar se știe că s-a isprăvit cu diadohii.”

Deși cele povestite s-au întâmplat cu câțva timp în urmă, frânturi și clipe păstrate în memorie se pot rosti numai în prezent, de parcă am sta încă o dată întinși pe pășune, cu fața în sus, lângă copacul care ne adăpostește sub cerul liber. Este a treia noapte, iar în zori vom traversa șoseaua în pofida jeepurilor și a mitralierei. Trebuie să așteptăm acum alt răsărit, ne-au ucis călăuza și înaintăm la întâmplare, dacă am întâlni un țăran să ne ducă undeva unde se poate cumpăra ceva de mâncare, și când vorbesc de cumpărat aproape că imi vine să râd și mă sufoc din nou, dar și-n asta ca

și-n orice altceva nimănui nu i-ar trece prin cap să nu-i dea ascultare lui Luis; hrana trebuie, plătită și oamenilor trebuie să le explicăm mai întâi cine suntem și de ce mergem acolo unde mergem. Chipul lui Roberto în coliba părăsită de pe măgură, lăsând cinci pesos sub o farfurie în schimbul puținului găsit. De atâta febră mi-a trecut și astmul, orice rău e spre bine, dar îmi vine iarăși în minte fața lui Roberto lăsând cei cinci pesos în coliba goală și încep să râd atât de tare că mă sufoc din nou și mă blestem. Ar trebui să dorm, Tinti face de pază, băieții se odihnesc sprijiniți unul de celălalt, eu m-am depărtat puțin, având impresia că-i deranjez cu tușea și cu șuieratul meu din piept și mai ales pentru că mai fac ceva nepermis, de dona sau trei ori pe noapte îmi fac un paravan de frunze sub care mă așez, aprinzându-mi încet o țigară, oarecum în, semn de împăcare cu viața.

În fond, singurul lucru bun pe ziua de azi a fost că n-am primit nici o veste de la Luis, în rest totul e un dezastru, din optzeci câți eram ne-au ucis cel puțin cincizeci sau șaiszeci; Javier a căzut printre primii, Peruanul și-a pierdut un ochi și a agonizat trei ore fără ca eu să pot face ceva, nici măcar să-l ajut să moară, când ceilalți nu se uitau. Toată ziua ne-am temut ca nu cumva vreun agent de legătură (și au fost trei care au trecut riscând incredibil chiar pe sub ochii dușmanului) să ne aducă vestea morții lui Luis. La urma urmei e mai bine să nu știi nimic, să ți-l imaginezi viu, să mai poți spera. Cântăresc la rece posibilitățile și ajung la concluzia că l-au ucis, știm cu toții cum e, marele condamnat ieșind cu un pistol în mână, fără să-l

acopere nimeni, iar cineva din spate trăgând. Dar nu, Lopez trebuie să fi avut grijă, pe el n-ai cum să-l înșeli, uneori e ca un copil, trebuie să-l convingi să facă invers decât are el chef în momentul acela. Dar dacă și Lopez. Inutil să-mi fac sânge rău, n-am indicii nici pentru cea mai slabă ipostază, și în plus, e ciudată liniștea asta, mulțumirea sufletească ce o simt când stau cu fața în sus, de parcă totul ar fi în regulă, de parcă totul s-ar îndeplini (aproape că m-am gândit „s-ar consuma”, ce idiot sună) conform planurilor. Să fie febra sau oboseala, să fie faptul că vom fi lichidați cu toții ca broaștele, până la răsăritul soarelui. Merită să profit însă de răgazul ăsta absurd spre a privi crengile copacului desenate pe cerul limpede, câteva stele, să continui apoi să urmăresc cu ochii întredeschiși desenul întâmplător de ramuri și frunze, ritmurile acestea care se întâlnesc, se suprapun, se separă, se schimbă ușor, o dată cu boarea fierbinte a mlaștinilor, ce trece pe deasupra coroanelor. Mă gândesc la băiatul meu, e însă departe, la mii de kilorrfetri distanță, într-o țară unde oamenii încă dorm într-un pat, iar marginea lui îmi pare ireală, se subțiază pierzându-se printre frunzele copacului, în schimb îmi face atât de bine amintirea unei teme din Mozart ce m-a însoțit dintotdeauna, tempoul inițial al cvartetului *Vânătoarca*, evocarea acestuia în sunetul blând al viorilor, transpunerea unui ceremonial sălbatic în bucuria unui vis luminos. Îl am în minte, îl repet, îl fredonez din memorie, simțind totodată cum melodia și coroana copacului desenate pe cer se apropie, se împrietenesc, se tatonează o dată”) și încă o dată, până când desenul

Începe să prindă contur în prezența aievea a, melodiei, un ritm pe o ramură joasă, aproape de capul meu, care urcă din nnu și capătă amploare, tulpini dispuse în formă de evantai, în timp ce vioara a doua este o crenguță mai subțire ce se alătură spre a-și împleti frunzele într-un punct aflat undeva în dreapta, unde se termină fraza, lăsând-o să se sfârșească, pentru ca ochiul să coboare de-a lungul trunchiului, să repete melodia, dacă dorește. Și toate astea țin tot de lupta noastră, ne reprezintă, deși nici Mozart, nici copacul n-au de unde s-o știe, și noi în felul nostru am vrut să transpunem războiul ăsta mizerabil unei ordini care să-i dea sens, să-l justifice și în ultimă instanță să-l ducă spre o victorie, asemeni restituirii unei, melodii după atâția ani de răgușite cornuri de vânătoare, o melodie care să fie acest *allegro* final ivit după *adagio*, asemeni întâlnirii cu lumina. Ce s-ar amuza Luis dacă ar ști că în clipa asta îl compar cu Mozart, imaginându-mi-l cum găsește încetul cu încetul un rost acestei nebunii și o aduce la rațiunea ei primordială ce anihilează prin evidență și prin lipsă de măsură toate prudentele justificări temporale. Cât de amară însă, cât de disperată e sarcina de a dirija oamenii, de a face muzică în ciuda noroiului și a mitralierei; descurajarea născând acest cântec pe care-l credeam imposibil, cântec ce se va împrieteni cu coroana copacului, cu pământul redat fiilor lui. Da, e febră. Și ce-ar mai râde Luis, cu toate că și lui îi place Mozart, din câte știu.

Și așa o să adorm în final, dar nu înainte de a mă întreba dacă într-o bună zi vom depăși tempoul în care sună încă goarna vânătorului, ajungând la bine-meritata

plenitudine a *adagio*-ului și de aici la *allegro*-ul final ce-l fredonez cu un firișor de voce, dacă vom fi în stare să acceptăm împăcarea cu tot ce a mai rămas viu în fața noastră. Ar trebui să fim toți ca Luis, nu să-i urmăm exemplul, ci să fim ca el, să lăsăm deoparte ura și răzbunarea, să privim dușmanul cum îl privește Luis, cu o implacabilă mărinimie ce a suscitat de atâtea ori în memoria mea (dar asta, cum aș putea-o spune cuiva?) imaginea unui pantocrator, a unui judecător care începe prin a fi acuzatul și martorul care nu judecă, care separă pur și simplu apele de pământuri, pentru ca, vreodată, în cele din urmă, când tremura-vor zorii, să se ivească o patrie de oameni, la hotar de vremuri mai limpezi.

Dar ce *adagio*, când la mijirea zorilor s-au năpustit asupra noastră din toate părțile și a trebuit să renunțăm la înaintarea spre nord-est pentru a intra într-o zonă pe care n-o prea cunoșteam, consumându-ne ultimele muniții, în timp ce Locotenentul împreună cu un alt băiat își construiau un fort pe o măgură, iar de acolo stopau un timp atacul, pentru a ne da timp, mie și lui Roberto, să-l transportăm pe Tinti rănit în coapsă, să căutam un alt platou, mai adăpostit, unde să poată rezista până la noapte. Nu atacau niciodată noaptea, deși aveau rachete de semnalizare și echipament electric, erau parcă îngroziți, simțindu-se mai puțin protejați de numărul și de risipa de arme; dar până la noapte mai aveam înaintea aproape o zi întreagă și rămăse-serăm doar cinci în fața băieților ăștora atât de curajoși care ne hărțuiau, fără a mai pune la

socoteală avioanele ce ținteau în fiecare clipă în munți, dis-trugând cu rafalele lor o mulțime de palmieri.

O jumătate de oră mai târziu, Locotenentul a încetat focul, alăturându-ni-se nouă, care abia înaintam. Cum nici nu putea fi vorba să-l abandonăm pe Tinti, deoarece cunoșteam prea bine soarta prizonierilor, ne gândeam că aici, pe coasta și în tufișurile astea aveam să ne consumăm ultimele cartușe. Ne-am amuzat în schimb când am descoperit că atacau o măgură aflată undeva spre est, derutați de o greșeală a aviației, și am pornit-o în sus pe deal, pe o potecă infernală, ajungând în două ore pe o colină aproape golașă, unde unul dintre ai noștri a descoperit o peșteră acoperită cu ierburi, în care ne-am instalat gâfâind, după ce am calculat o posibilă retragere direct spre nord, din stâncă în stâncă, periculoasă, dar care ducea spre nord, spre Sierra, unde Luis probabil că ajunsese deja.

În timp ce-l îngrijeam pe Tinti care leșinase, Locotenentul mi-a spus că înainte de atacul din zori auzise dinspre apus un foc de arme automate și de pistoale. Putea fi Pablo cu băieții lui, sau poate chiar Luis. Aveam ferma convingere că supraviețuitorii erau împărțiți în trei grupuri și că al lui Pablo nu era chiar atât de departe. Locotenentul m-a întrebat dacă n-ar fi cazul să luăm legătura cu ei la căderea nopții.

— Dacă mă întrebi asta, înțeleg că te oferi să morgi, i-am spus.

Îl întinseserăm pe Tinti pe un pat de ierburi uscate, în partea cea mai răcoroasă a peșterii și fumam, în timp ce ne odihneam. Ceilalți doi băieți făceau de pază afară.

— Știi, spuse Locotenentul, privindu-mă amuzat, pe mine mă încântă teribil plimbările astea, băiete.

Am continuat așa o vreme, glumind cu Tinti care începuse să delireze, iar când Locotenentul tocmai se pregătea să plece, a intrat Roberto cu un muntean și cu un sfert de ied fript. Nu ne venea să credem, am mâncat de parcă ne-am fi înfruptat cu o nălucă, Tinti însuși mușcând și el dintr-o bucățică, rezistând încă vreo două ceasuri în viață. Munteanul ne aducea vestea morții lui Luis; nu ne-am oprit din mâncat din cauza asta, dar era prea multă sare pentru atât de puțină carne, el nu-l văzuse, însă băiatul lui cel mare, care ni se alăturase cu o pușcă veche de vânătoare, făcea parte din grupul de-l ajutase pe Luis și pe alți cinci camarazi să treacă râul sub bătaia mitralierelor, era sigur că Luis fusese rănit când se pregătea să iasă din apă, fără a mai avea răgaz să ajungă la primele tufișuri. Muntenii urcaseră muntele pe care-l cunoșteau ca-n palmă, împreună cu ei fiind și doi oameni din grupul lui Luis, ce aveau să sosească la noapte cu armele rămase și câteva provizii.

Locotenentul își mai aprinse o țigară și ieși să organizeze tabăra și să-i cunoască mai bine pe noii veniți; eu am rămas lângă Tinti, care se prăbușea încet, aproape fără dureri. Luis murise așadar.

Îți venea să te lingi pe degete după carnea de ied, în noaptea asta aveam să fim nouă sau zece oameni cu muniții suficiente pentru a putea continua lupta. Ce mai noutăți! Era un fel de nebunie rece, care pe de-o parte întărea prezentul cu oameni și cu alimente, dar toate astea stergeau dintr-o lovitură viitorul, rațiunea

grozăviei ce avea să culmineze cu o veste și gustul de ied fript. În întinericul peșterii, trăgând cât mai mult din țigară, am simțit că în clipa aceea nu-mi puteam permite luxul acceptării morții lui Luis, că o puteam concepe doar ca o dată în plus adăugată planului de campanie, căci dacă murise și Pablo, eu deveneam șeful, respectând dorința lui Luis, și asta o știau Locotenentul și toți camarazii, nu mai existau alternative, trebuia să preiau comanda, să merg înainte de parcă nimeni nu s-ar fi întâmplat. Cred că am închis ochii, iar amintirea viziunii mele a devenit încă o dată viziunea însăși, și preț de o secundă mi s-a părut că Luis se despărțea de chipul său și mi-l întindea, iar eu mă apăram cu ambele mâini, zicând: „Nu, nu, te rog nu, Luis”, și când am deschis ochii Locotenentul se întorsese cu spatele și îl privea pe Tinti care respira greu și l-am auzit spunându-mi că tocmai ni se alăturaseră doi băieți de la munte, o veste bună după alta, provizii și cartofi prăjiți, o trusă sanitară, dușmanii pierduți pe dealurile de la est, un izvor minunat la vreo cincizeci de metri. Nu mă privea însă în ochi, mesteca din țigară, așteptându-mă parcă să spun ceva, să fiu eu primul care pomenește din nou de Luis.

Totul s-a învălmășit apoi, Tinti rămas fără sânge și noi fără el, muntenii s-au oferit să-l îngroape, eu am rămas în peșteră odihnindu-mă, în ciuda mirosului de vomă și sudoare rece, și m-am gândit pe neașteptate la prietenul meu cel mai bun de odinioară, dinainte de această cezură a vieții mele ce mă aruncase departe de țara mea, la mii de kilometri distanță, și m-am gândit la Luis, la debarcarea pe insulă, la peștera asta:

Calculând diferența de oră, îmi imaginam că în clipa asta, miercuri, sosea la cabinetul lui de consultații, își atârna pălăria în cuier, aruncând o privire peste corespondență. Nu era o halucinație, era de ajuns să mă gândesc la anii aceia când locuiserăm atât de aproape unul de altul în oraș, când împărțeam politica, femeile și cărțile, întâlnindu-ne zilnic la spital; fiecare din gesturile lui îmi erau familiare, iar gesturile astea nu erau numai ale lui, ci cuprindeau întreaga mea lume de atunci, pe mine însumi, pe soția mea, pe tatăl meu, ziarul meu cu articole exagerate, cafeaua mea de ia prânz cu medicii de gardă, lecturile mele și filmele mele, idealurile mele. Mă întrebam ce ar gândi prietenul meu despre toate astea, despre Luis sau despre mine și era ca și cum aș fi văzut desenându-se răspunsul pe fața lui (atunci aveam însă febră, trebuia să iau chinină), o față mulțumită de ea însăși, transformată de viața îmbelșugată și de edițiile bune și de eficacitatea bisturiului cu reputație nedezmintită. Nici măcar nu era nevoie să deschidă gura pentru a-mi spune, cred, că revoluția ta nu e altceva decât. Nu era câtuși de puțin necesar, așa trebuia să fie, oamenii ăștia nu puteau accepta o schimbare care să dezvăluie adevăratele motive ale mizericordiei lor facile și programate, ale carității reglementate și plătite, ale bonomiei afișate între egali, ale antirasismului de salon, dar cum o să se mărite fata cu mulatrul ăla, omule, ale catolicismului cu dividend anual și efemeridele în piețele pavoazate cu steaguri, ale literaturii lor de tapiocă, ale folclorismului lor în exemplare numărate și ceai *maté* în vase de argint, ale întâlnirilor dintre

cancelarii lingușitori, ale stupidei lor agonii inevitabile de lungă sau de scurtă durată (chinină, chinină, și din nou astmul). Bietul meu prieten, mi-l imaginam cu milă apărând ca un idiot tocmai falsele valori ce aveau să dispară o dată cu el sau, în cel mai bun caz, o dată cu copiii lui; apărând dreptul feudal de proprietate și bogăție nelimitate, el n-avea decât un cabinet de consultații și o casă pusă la punct, apărând principiile Bisericii, când catolicismul burghez al nevestei lui nu făcuse decât să-l oblige să se consoleze cu amantele, apărând o presupusă libertate individuală când poliția închidea universitățile și cenzura publicațiile, apărându-le de frică, având oroare de schimbări, din scepticism și neîncredere, singurii zei vii în biata-i țară pierdută. La toate astea mă gândeam când a intrat Locotenentul în goană și mi-a strigat că Luis trăia, că tocmai luaseră legătura cu nordul, că Luis era mai viu ca oricând, că ajunsese în vârful Sierrei cu cincizeci de oameni și cu toate armele luate de la un batalion căruia îi tăiaseră retragerea într-o zănoagă, și ne-am îmbrățișat ca idioții, spunându-ne lucrurile acelea a căror salvare te-nfurie apoi vreme îndelungată, te fac să te roșești, căci asta și să mănânci ied fript și să mergi mai departe era tot ce se putea face, singurul lucru care avea sens, care conta și se desăvârșea cât timp noi ne făceam curaj privindu-ne în ochi și aprinzându-ne țigările cu același tăciune, cu ochii ațintiți pe tăciune, ștergându-ne lacrimile pe care fumul, cu cunoscutele lui proprietăți lacrimogene, ni le provocase.

Și n-ar mai fi multe de povestit, în zori, unul dintre muntenii noștri i-a dus pe Locotenent și pe Roberto în locul unde se afla Pablo cu cei trei camarazi, Locotenentul urmând să-l ducă în brațe pe Pablo căruia mlaștinile îi distruseseră picioarele. Eram deja douăzeci, mi-l amintesc pe Pablo care mă îmbrățișa în felul lui grăbit și expeditiv, și îmi spunea fără să-și scoată țigara din gură: „Dacă Luis e-n viață, mai putem încă învinge”, iar eu îi bandajam picioarele atletice, în timp ce băieții făceau haz de el, de parcă și-ar fi pus prima dată pantofii albi, fără să-i pese de frate-său, care avea să-l certe pentru luxul ăsta nechibzuit. „Să mă certe, glumea Pablo fumând ca un nebran, ca să cerți pe cineva trebuie să fii viu, mă-nțelegi, și ai auzit că e viu, viu cu adevărat, mai viu ca un caiman, și o să urcăm chiar acum, și ce m-ai mai bandajat, cât lux.” Nu putea însă să dureze, de sus, o dată cu soarele a apărut și glonțul și aici, jos, mi-a atins urechea, încă doi centimetri și tu, băiete care citești probabil despre toate astea, n-ai să știi ce s-a întâmplat cu taică-tău. Cu sângele și durerea și spaima lucrurile au devenit stereoscopice, imaginile șterse ori conturate, culori ce nu erau altceva decât pofta mea de viață și-n rest nimic nu mi se întâmpla, o batistă bine legată, și urcam mai departe în spate rămaseră doi munteni, al doilea fiind cel care-l ținea pe Pablo, cu fața de nerecunoscut, străpunsă de un glonte de patruzeci și cinci. În momentele astea reții lucrurile cele mai stupide, îmi amintesc de unul gras, tot din grupul lui Pablo, cred, care în clipele cele mai cumplite ale luptei voia să se ascundă în spatele unei trestii, stătea în profil,

îngenunchea îndărătul tulpinii, și mai ales îmi aduc aminte cum a început să țipe că trebuie să se predea și vocea care i-a răspuns între două rafale de Thompson, vocea Locotenentului, un urlet deasupra focurilor de armă, „La naiba, aici nu se predă nimeni!”, până când cel mai tânăr dintre munteni, atât de tăcut și de timid până atunci, mi-a spus că era o potecă la vreo sută de metri de aici, cotind-o în sus și la stânga, și i-am strigat asta Locotenentului, și mi-am croit drum, iar muntenii mă urmau, trăgând întruna, în plin botez al focului, savurându-l, încât era o plăcere să-i vezi, și ne-am întâlnit în cele din urmă la poalele muntelui unde începea cărarea și munteanul cel tânăr s-a cățarat, iar noi în urma lui, eu cu astmul meu ce mă împiedica să înaintez, și sângele șiroindu-mi din gâtleej ca la un animal tăiat, dar convins că vom scăpa chiar în ziua aceea, nu știu de ce, însă era evident, ca într-o teoremă, că în aceeași noapte aveam să-l întâlnim pe Luis.

Și fără a-ți putea vreodată explica unde au rămas cei ce te urmăreau, focul se rărea treptat, blestemele binecunoscute „lașilor, o ștergeți în loc să luptați”, și brusc liniștea instaurată, copacii ce prindeau viață și-ți reapăreau ca prieteni, accidente de teren, răniții de care trebuie să ai grijă, bidonul de apă cu puțin rom, trecut de la o gura la alta, suspinele, câte un vaiet, odihna și țigara, înaintam mereu, cățărându-mă chiar dacă-mi simțeam plămânii ieșind prin urechi, și Pablo care-mi spunea, ascultă, mi i-ați făcut de patruzeci și doi, iar eu port patruzeci și trei, frate, și râsete, în vârful dealului, mica fermă unde un țăran avea puțin

manioc cu sos și apă foarte rece, și Roberto, încăpățânat și conștiincios, care-și scotea cei patru pesos pentru a plăti consumația și toată lumea, începând cu țăranul, prăpădindu-se de răs, și amiaza ce ne invita la siesta de care trebuia să ne lipsim, de parcă am fi admirat cu toții picioarele unei fete frumoase, lăsând-o însă să plece

La căderea nopții, poteca deveni mai anevoioasă la urcuș, ne îmbărbăta însă gândul că locul ales de Luis ca să ne aștepte era foarte bun, nici căprioara nu putea urca pe acolo. „Vom fi ca în biserică, îmi șoptea Pablo, avem până și muzică”, privindu-ne mucalit în timp ce găfâiam un fel de *passacaglio* care numai lui putea să-i placă. Nu-mi amintesc foarte exact orele acelea, se înnopta când am ajuns la ultima santinelă și am trecut unul după altul, spunându-ne numele și răspunzând muntenilor, până am găsit în sfârșit poiana aceea dintre copaci unde se afla Luis sprijinit de un trunchi, cu uriașul lui chipiu, firește, și cu trabucul în gură. M-a durut sufletul ca am rămas în urmă, lăsându-l pe Pablo să alerge și să-și îmbrățișeze fratele, iar apoi i-am așteptat pe Locotenent și pe ceilalți să facă și ei același lucru, pe urmă am lăsat trusa sanitară și Springfield-ul pe pământ și m-am apropiat cu mâinile în buzunare și l-am privit, știind ce avea să-mi spună, gluma lui dintotdeauna.

— Ce mai ochelari ai, zise Luis.

— Ca să nu mai vorbim de ai tăi i-am răspuns, pufnind amândoi în răs, și maxilarul lui lipit de fața mea îmi spori și mai tare durerea provocată de lovitura

de glonț, durere pe care aș fi dorit s-o prelungesc însă dincolo de viață.

— Deci ai ajuns, *che*⁴, zise Luis.

Firește, spunea *che* foarte prost.

— Ce crezi? i-am răspuns tot atât de prost.

Și am început să râdem în hohote ca idioții și jumătate din cei de față râdeau fără să știe de ce. Au venit cu apă și vești, am făcut roată privindu-l pe Luis și abia atunci am observat cât de mult slăbise și cum îi străluceau ochii în spatele blestemaților aceia de ochelari.

Ceva mai jos începuse din nou lupta, dar tabăra era deocamdată la adăpost. Puteam să ne îngrijim răniții, să ne scaldăm în izvor, să dormim, chiar și Pablo, care își dorea atâta să stea de vorbă cu fratele său. Cum astmul nu mă slăbea deloc, învățându-mă să profit de noapte, am rămas lângă Luis, sprijinit de trunchiul unui copac, fumând și privind desenul frunzelor pe cer, povestindu-ne în răstimpuri tot ce trăiserăm de la debarcare, însă mai ales vorbind despre viitor, despre ziua când vom trece de la arme la apartamente cu telefoane, de la munte la oraș, iar eu mi-am amintit de cornurile de vânătoare și eram cât pe ce să-i spun lui Luis ce gândisem în noaptea aceea, numai ca să-l fac să râdă. Nu i-am spus nimic până la urmă, dar simțeam cum intram în *adagio*-ul cvartetului, într-o precară plenitudine de câteva ore care fără îndoială era o certitudine un semn pe care n-aveam să-l dam uitării. Câte cornuri de vânătoare mai așteptau

⁴ Frate, dragă, bre, în dialect sudamerican.

încă; câți dintre noi ne vom lăsa oasele pe acolo ca Roque, ca Ținti, ca Peruanul. Era de-ajuns însă să privești coroana copacului ca să simți că voința ordona din nou haosul, cum impunea desenul din *adagio*, ce va intra odată în *allegro*-ul final, împlinind o realitate demnă de acest nume. Și în timp ce Luis mă pune la curent cu știrile internaționale și cu ceea ce se întâmpla în capitală și în provincii, eu vedeam cum frunzele și crengile se suprapuneau treptat-treptat voinței mele, erau melodia mea, melodia lui Luis ce continua să vorbească, străin fanteziei mele, și am văzut apoi o stea apărând în mijlocul desenului, și era o stea mică și foarte albastră, și cu toate că nu știu deloc astronomie și n-aș fi putut spune dacă era o stea sau o planetă, am fost totuși sigur că nu era nici Marte, nici Mercur, strălucea prea tare în mijlocul *adagio*-ului, prea tare în mijlocul cuvintelor lui Luis pentru ca cineva s-o poată confunda cu Marte ori cu Mercur.

DOMNIȘOARA CORA

We'll send your love to college, all for a year or two.

*And then perhaps in time the boy will do for you.*⁵

The Trees that Grow So High. (Cântec folcloric englezesc)

⁵ Un an sau doi iubitul la colegiu îți vom trimite / Să ajungă pentru tine, să aibă, poate, ceva mai multă minte. (*Copacii care cresc așa de înalți*) (engl.)

Nu înțeleg de ce nu mă lasă cu băiatul în noaptea la spital, la urma urmei sunt mama lui și doctorul De Luisi ne-a recomandat personal directorului. Ar fi putut aduce o canapea ca să stau cu el până se obișnuia, era așa de palid săracul, de parcă urmau să-l opereze imediat, cred însă că e din cauza mirosului ăstuia de spital, taică-său era și el foarte nervos și nu se mai hotăra să plece eram totuși sigură că aveau să mă lase cu copilul. În fond n-are decât cincisprezece ani și nu i-ar da nimeni vârsta, mereu numai cu mine, deși acum, cu pantalonii lui largi vrea să pară altfel, să facă pe bărbatul. Ce-o fi simțit când și-a dat seama că nu mă lasă să ră-mân, bine cel puțin că taică-său a stat de vorbă cu el, că l-a pus să-și ia pijamaua și să se bage în pat. Și toate astea din cauza mucoasei ăsteia de asistente, mă-ntreb dacă într-adevăr a primit dispoziții de la medici ori dacă o face pur și simplu din răutate. Dar i-am spus-o totuși am întrebat-o dacă e sigură că trebuie să plec. E de-ajuns s-o privești și înțelegi cine e, cu aerele astea de vampiră și cu halatul scurtat, o puștoaică înfumurată care se crede directoarea spitalului. N-am mai răbdât și i-am spus ce gândeam, bietul copil nu știa pe unde să se ascundă de rușine, iar taică-său se făcea că nu înțelege, fixându-i bineînțeles cu privirea picioarele, cum face de obicei. Mă bucur totuși că mediul e bun, fiind o clinică pentru persoane mai înstărite; copilul are o veioză foarte frumoasă ca să-și citească revistele, iar taică-său i-a adus, din fericire, caramellele de mentă care-i plac lui atât de mult. Dimineață însă o să vorbesc cu doctorul De Luisi s-o pună la punct pe mucoasa asta îngâmfată.

Trebuie să văd dacă copilului îi ajunge o singură pătură și pentru orice eventualitate să cer să i se mai lase una la îndemână. Da, bineînțeles că-mi ajunge, bine c-au plecat odată și mama care mă vede tot un copil și mă face să mă port ca atare. Sigur că asistenta o să creadă că nia sunt în stare să cer singur ce-mi trebuie, mi-a aruncat așa o privire când a început mama să protesteze. Și dacă n-o să rămână, ce o să se întâmple, cred că sunt destul de mare de-acum ca să dorm singur noaptea. Și în patul ăsta se doarme bine, la ora asta nu se mai aude nici un zgomot, poate numai undeva ascensorul care mi-aduce aminte de filmul ăla de groază în care acțiunea se petrecea tot într-un spital, când la miezul nopții ușa se crăpa puțin câte puțin și femeia pa-ț, ralizată din pat îl vedea intrând în cameră pe batul cu mască albă.

Asistenta e destul de simpatcă, a venit la șase și jumătate cu niște hârtii și m-a întrebat care este numele mea întreg, vârsta și alte lucruri de-astea. Am dat imediat revista la o parte, știind că mai degrabă face impresie o carte adevărată și nu un foileton ilustrat, cred că ea și-a dat seama de asta, dar n-a spus nimic, precis era încă supărată din pricina celor spuse de mama, gândindu-se probabil că și eu eram ca mama, gata oricând să dau ordine. M-a întrebat dacă mă doare apendicele și i-am răspuns că nu, mă simt foarte bine astă seară. „Să vedem pulsul”, mi-a zis, și după ce mi l-a luat a mai notat ceva pe foaia de observație, așezând-o apoi pe marginea patului. „Ți-e foame?”, m-a întrebat și cred că m-am înroșit, surprins s-o aud tutuindu-mă, e atât de tânără, încât m-am blocat. I-am răspuns că nu, deși mințeam, la ora asta întotdeauna mi-e foame. „În seara asta vei mânca foarte puțin”, spuse, și, fără să aștepte să mă dumiresc, mi-a luat punga cu caramele și a plecat.

Nu știu dacă am reușit să rostesc vreun cuvânt, cred că nu. Mă enerva că mă trata ca pe un copil, putea să-mi spună că n-aveam voie să mănânc caramelle, nu să mi le ia așa. Era desigur furioasă din pricina mamei și se răzbuna pe mine, pur și simplu de ciudă cine știe, după ce a plecat, n-am mai simțit nici urmă de oboseală, îmi doream să mai fiu supărat pe ea, fără a izbuti însă. Ce tânără e, precis n-are nici nouăsprezece ani, probabil că lucrează ca asistentă de puțin timp. Poate vine să-mi aducă cina am s-o întreb cum o cheamă, dacă va fi asistenta mea, va trebui să-i spun cumva pe nume. A venit însă alta, o doamnă amabilă, îmbrăcată în albastru, care mi-a adus o supă și niște biscuiți și mi-a dat să iau niște pastile verzi. Și ea m-a întrebat cum mă cheamă, dacă mă simt bine, mi-a spus că am să dorm liniștit în camera asta, e una dintre cele mai bune din clinică și așa s-a întâmplat, am dormit până la opt când m-a trezit o asistentă micuță și ridată ca o maimuță, dar foarte amabilă, care mi-a spus că puteam să mă scol și să mă spăl mai înainte însă, mi-a dat un termometru și mi-a spus să-l pun așa cum se obișnuiește în clinicile astea, n-am înțeles, acasă îl puneam sub braț și atunci mi-a explicat ea cum și a plecat. Ceva mai târziu a venit și mama, cât mă bucur că arată așa de bine și eu care mă temeam c-a făcut noapte albă, dragul de el, dar ce ți-e și cu copiii ăștia, acasă îți dau atâta bătaie de cap și apoi dorm neîntorși, chiar dacă sunt departe de mama lor care n-a închis ochii toată noaptea, biata de ea. Doctorul De Luisi a intrat să-l consulte pe copil și am ieșit un moment afară, băiatul e mărișor de-acum, și tare mi-ar fi plăcut să dau ochii cu asistenta de ieri, s-o văd mai bine la față și s-o pun la punct, măsurând-o din cap până-n picioare, dar nu era nimeni pe coridor. Aproape imediat a ieșit doctorul De Luisi și mi-a spus că aveau să-l opereze pe copil în dimineața următoare, se simțea foarte bine și era pregătit pentru operație, la vârsta lui o apendicită

e un fleac. I-am mulțumit mult și am profitat de ocazie să-i spun că mă șocase impertinența asistentei de aseară, nu, n-o spuneam de teamă că puștiului i-ar lipsi ceva. Am intrat apoi în cameră să stau cu copilul care-și citea revistele, aflate că aveau să-l opereze în ziua următoare. Se uită la mine săraca, de parcă ar fi sfârșitul lumii, doar n-o să mor mamă, crede-mă. Lui Cacho i-au scos apendicele în spital și după șase zile deja voia să joace fotbal. Stai liniștită că mă simt foarte bine, nu-mi lipsește nimic. Da, mamă, da, zece minute, vrând să știe dacă mă doare aici sau mai încolo, slavă Domnului că trebuie să se mai ocupe și de soră-mea care a rămas acasă, a plecat în sfârșit, lăsându-mă să-mi termin foiletonul ilustrat început aseară.

Asistenta de ieri se numește domnișoara Cora, am întrebat-o pe cea micuță când a venit cu prânzul; mi-au dat puțin de mâncare și din nou pastilele verzi și câteva picături cu gust de mentă; mi se pare că picăturile te fac să dormi, revistele mi-au căzut din mână și am început îndată să mă visez la liceu, apoi la un picnic cu fetele de la normală, dansând și amuzându-ne teribil, cum făcuserăm cu un an în urmă. M-am trezit pe la patru și jumătate, am început să mă gândesc la operație, nu că mi-ar fi teamă, doctorul De Luisi mi-a spus că-i un fleac; mă gândesc însă la anestezie, ce ciudat, să fii tăiat în timp ce ești adormit, mai rău e când te trezești, spunea Cacho, ai dureri mari, senzație de vomă și febră. Băiețelul mamei nu mai e vioi ca ieri, i se citește pe față teama, e așa copilăros, că aproape mi-e milă de el. S-a așezat brusc pe pat când m-a văzut intrând și a ascuns revista sub pernă. În cameră era cam frig și am dat drumul la încălzire, am adus apoi termometrul și i l-am dat. „Știi să ți-l pui?”, l-am

Întrebat, observându-l cum se înroșește tot. A din din cap în semn că da, s-a întins pe pat, în tot acest timp am tras storurile și am aprins veioza. Când m-am apropiat să-mi dea termometrul, l-am văzut așa de roșu că era cât pe-aci să izbucnesc în râs, așa se întâmplă mereu cu băieții la vârsta asta, nu se pot obișnui cu astfel de lucruri. Mai rău e că mă privește în ochi, de ce nu pot să-i suport privirea, la urma urmei nu-i decât o femeie ca toate celelalte, când am scos termometrul de sub pături și i l-am întins, m-a privit și cred că a început să zâmbească puțin, probabil se vede că m-am înroșit, n-am ce face, mi-e peste puteri să mă abțin. Notă apoi temperatura în foaia de observație și plecă fără un cuvânt. Aproape nu mai știu ce am vorbit cu tata și cu mama când au venit să mă vadă la șase. Au stat puțin, domnișoara Cora le-a spus că trebuie să fiu pregătit pentru operație și e mai bine să nu mă agit prea tare astă seară. Mă gândeam că mama o să riposteze, s-a mulțumit însă s-o privească din cap până-n picioare și tata la fel, bătrânul însă din alte motive, îi cunosc eu bine privirile astea. Am mai auzit-o pe mama spunându-i domnișoarei Cora: „Îți sunt recunoscătoare dacă-l îngrijești bine, e un copil care a fost tot timpul înconjurat de familie”, sau ceva în genul ăsta, și-mi venea să mor de ciudă, nici măcar n-am auzit ce i-a răspuns domnișoara Cora, dar sunt sigur că nu i-a convenit, gândindu-se probabil că eu m-am plâns de ea.

A revenit cam pe la șase și jumătate cu o măsuță din acelea pe roțile, plină cu flacoane și vată, nu știu de ce, dar brusc mi s-a făcut frică. În realitate nu era

teamă, dar am început să mă uit la tot ce se afla pe măsuță, tot felul de flacoane albastre și roșii, pansamente, pense și tuburi de cauciuc, bietul de el a început să tremure fără mămica lui care seamănă cu un papagal împopoțonat. Îți sunt recunoscătoare dacă-l îngrijești bine pe copil, am vorbit și cu doctorul De Luisi, da doamnă, firește, îl vom îngriji ca pe un prinț. E frumușel copilul dumneavoastră, doamnă, cu obrăjorii ăștia care se colorează de cum mă vede intrând. Când am dat păturile la o parte, a făcut un gest ca pentru a se acoperi la loc, a observat, cred, că mi-a plăcut pudoarea lui. „Ei halde, dă-ți jos pantalonii de pijama”, i-am spus fără să-l privesc. „Pantalonii?”, întrebă, și vocea i se pierdu într-un scâncet. „Da, firește, pantalonii”, am repetat și a început să-și descheie nasturii, și degetele care nu-l mai ascultau. A trebuit să-i dau jos singură pantalonii până la jumătatea coapsei, era așa cum mi-l imaginasem. „Ești deja băiat mare”, i-am spus, pregătind pământul și săpunul, deși în realitate nu era mult de bărbierit. „Cum ți se spune acasă?”, l-am întrebat în timp ce-l săpuneam. „Pablo”, mi-a răspuns, o voce care mi-a trezit mila, atât era de rușinat. „Și n-ai nici o poreclă?”, am insistat, a fost însă și mai rău, îmi părea că o să înceapă să plângă în timp ce-l bărbieream. „Deci n-ai nici o poreclă? Ești pur și simplu copilul, firește.” Am isprăvit cu bărbieritul și i-am făcut un semn să se acopere, dar el mi-o luase înainte și într-o clipă era acoperit până la gât. „Pablo e un nume frumos”, i-am spus, ca să-l consolez puțin aproape îmi făcea rău văzându-l atât de rușinat, era prima oară când mă

ocupam de un băiat așa de tânăr și de timid, ceva însă mă deranja la el, ceva moștenit probabil de la maică-sa; nu vârsta, ceva care nu-mi plăcea, mă enerva să-l văd așa de drăguț și de bine făcut pentru vârsta lui, un mucos ce se credea deja bărbat și care, cu prima ocazie, ar fi început cu complimentele.

Am închis ochii, era singurul mod de a scăpa puțin de toate astea, dar degeaba, chiar atunci m-a întrebat: „Deci n-ai nici o poreclă? Ești pur și simplu copilul, firește”, aș fi vrut să mor ori s-o strâng de gât, s-o sugrum, iar când am deschis ochii i-am văzut părul castaniu aproape lipit de fața mea, se aplecase să ia un rest de săpun și mirosea a șampon de migdale, amintindu-mi de profesoara de desen, un parfum asemănător, și neștiind ce să mai spun, am întrebat-o doar: „Te numești Cora, nu-i așa?” M-a privit ironică, cu ochii ei care mă cunoșteau, care mă dezbrăcaseră deja, adăugând: „Domnișoara Cora”. A spus-o ca să mă pedepsească, știu, tot așa cum mai înainte a zis: „Ești deja băiat mare”, numai și numai ca să-și bată joc de mine. Deși nervos, mă înroșisem, căci nu mă pot controla niciodată și e tot ce mi se poate întâmpla mai rău, am îndrăznit totuși să-i zic: „Ești așa de tânără că.

Adevărat, Cora e un nume foarte frumos.” Nu asta am vrut eu să-i spun, ci altceva, și-a dat seama, se pare, și s-a supărat, sunt sigur acum că-i poartă pică mamei vroiam numai să-i zic că este așa de tânără, că mi-ar fi plăcut să-ți spun Cora pur și simplu, dar cum să-i spun așa, acum când s-a supărat și a plecat cu măsuța pe rotile; iar mie îmi venea să plâng, nici de la asta nu mă pot abține, brusc îmi pierd vocea și văd

totul în ceață, tocmai când ar trebui să mă liniștesc ca să pot spune ce gândesc. Se pregătea să iasă, dar în ușă se opri o clipă, de parcă ar fi vrut să vadă dacă n-a uitat ceva și atunci aș fi dorit să-i spun ce gândeam, dar nu-mi găseam cuvintele, tot ce-am putut să fac a fost să-i arăt săpunul, se așezase pe pat și după ce și-a dres puțin vocea, a zis: „Ți-ai uitat săpunul”, foarte serios, cu un ton de om mare. M-am întors după săpun și ca să-l calmez puțin, l-am mângâiat ușor pe obraz. „Nu te necăji, Pablito”, i-am spus. „Totul va fi bine, e o operație banală.” Când l-am atins, și-a tras capul ca ofensat, apoi a alunecat, ascunzându-se sub pătură. De acolo, cu voce sugrumată: „Pot să-ți spun Cora, nu-i așa?” Sunt destul de bună, aproape că m-a înduioșat atâta rușine ce se dorea revanșată în felul acesta, știam însă că nu e cazul să cedez, apoi mi-ar fi greu să-l domin, și pe un bolnav trebuie să-l domini, altminteri se întâmplă ca de obicei, legăturile Mariei Luisa în camera paisprezece și doctorul De Luisi, cu flerul lui aparte pentru toate chestiile astea. „Domnișoara Cora”, mi-a spus, luând săpunul, ieșind din cameră. M-a enervat așa de tare încât îmi venea s-o plesnesc, să sar din pat și s-o îmbrâncesc. Nici nu-mi dau seama cum m-am trezit spunând: „Dacă aș fi sănătos, poate te-ai purta altfel cu mine.” S-a făcut că n-aude, nici măcar n-a întors capul, am rămas singur și fără nici un chef să citesc, fără chef de nimic, în fond aș fi vrut să-mi răspundă supărată, ca să-i pot cere scuze, în realitate nu asta voisem să-i spun, nu puteam să mai scot nici un sunet și nu-mi dau seama cum rostisem asemenea

cuvinte, pur și simplu de nervi și nu era numai asta, mai era poate și altceva.

Da, ca de obicei, îi mângâi, le spui o frază amabilă, și imediat se trezește bărbatul din el, nu-și dă seama că nu-i decât un mucus. Trebuie să-i povestesc asta lui Marcial, o să se amuze teribil, iar mâine, când o să-l vadă pe masa de operație, o să-i facă și mai mare plăcere, atât de nevinovat săracul, îmbujorat tot, simt că mă înăbușă căldura asta blestemată, trebuie să fac ceva, cine știe, poalte ar fi bine să trag aer adânc în piept înainte de a vorbi. Cred că am enervat-o groaznic, sunt sigur că a auzit foarte bine, nu știu cum de i-am spus una ca asta, cred că nu s-a supărat când am întrebat-o dacă pot să-i spun Cora, era obligația ei să-mi spună chestia cu domnișoară, dar nu era supărată, a venit și m-a mângâiat pe obraz ba nu, asta a fost înainte, întâi m-a mângâiat și apoi am pomenit eu de Cora și totul s-a terminat. Acum e mai rău ca înainte și n-am să mai pot dormi, chiar dacă îmi vor da un flacon întreg de pastile. Mă mai doare și burta, ce ciudat e să simți cu mâna netezimea pielii, partea proastă e că totul îmi revine în minte, parfumul de migdale, vocea Corei, o voce prea gravă pentru o fată așa de tânără și de frumoasă, o voce de cântăreață de boierouri, mângâietoare, chiar la supărare. Când am auzit pași pe coridor, m-am întins pe pat și am închis ochii, nu voiam s-o văd, nu mă mai interesa, să mă lase odată în pace, am simțit-o intrând și aprinzând becul din tavan, se prefăcea că doarme ca un îngerăș, cu o mână își acoperise fața și n-a deschis ochii până când am ajuns în dreptul patului Când a văzut cu ce venisem, s-a

Înroșit așa de tare, mi s-a făcut din nou milă de el și mi-a venit să râd, era într-adevăr o situație tâmpită. „Ei haide, băiețașul meu, dă-ți jos pantalonii și întoarce-te pe partea cealaltă”, și săracul de el, gata să dea din picioare cum făcea pesemne cu maică-sa când avea cinci ani, îmi închipui cum se încăpățâna și începea să țipe, acum însă bietul de el nu putea face nimic din toate astea, rămăsese numai cu privirea ațintită pe irigator, fixându-mă apoi pe mine care-l așteptam, brusc se întoarse și începu să se miște pe sub pături, fără a reuși însă să se dezbrace, și eu am atârnat irigatorul; a trebuit să dau la o parte păturile, să-i cer să-și ridice puțin șezutul pentru a-i scoate mai ușor pantalonii și să-i pun un prosop dedesubt. „Așa, ridică puțin picioarele, stai pe burtă, ți-am spus să te întinzi bine, așa”. Îmi părea că țip, într-atât era de tăcut; într-un fel mă bucuram, văzându-l în postura asta pe tânărul meu admirator, dar mi se făcuse din nou milă de el, de parcă chiar îl pedepseam pentru cele spuse. „Să-mi zici dacă e prea caldă”, l-am prevenit, dar n-am primit nici un răspuns, își mușca probabil un pumn și n-aș fi vrut să-i văd ochii, m-am așezat pe marginea patului, așteptam să-l aud zicând ceva, dar cu toate că era mult lichid, a suportat totul până la sfârșit fără nici un cuvânt; când s-a terminat, i-am spus, ca să-mi plătesc toate polițele: „Așa-mi placi, ca un băiat mare”, acoperindu-l în timp ce-i recomandam să reziste cât putea înainte de a merge la toaletă. „Îți sting lumina sau ți-o las așa până te ridici?”, m-a întrebat din ușă. Nu știu cum am reușit să-i zic că mi-e totuna, ori cam așa ceva. Și am auzit cum se închide ușa și atunci mi-

am băgat capul sub pătură, să vezi ce-o să-i fac, în ciuda colicilor mi-am mușcat ambele mâini și am plâns ca nimeni altul, nu-și poate imagina nimeni cât am plâns și în tot acest timp o blestemam, o insultam și-i înfingeam un cuțit în piept de cinici, de zece, de douăzeci de ori, blestemând-o de fiecare dată și bucurându-mă s-o vad cât suferă și cum mă imploră s-o iert pentru ce mi-a făcut.

Of, ca de obicei, Suárez dragă, intri, deschizi și ai câte o surpriză ca asta. Firește, la vârsta lui puștiul are toate șansele, dar am să vorbesc deschis cu taică-său, să n-avem mai târziu discuții din pricina asta. Reacția va fi probabil bună, totuși ceva nu merge, adu-ți aminte ce s-a întâmplat la începutul anesteziei pare de necrezut la vârsta lui. L-am văzut din două în două ore, îl găsesc destul de bine, dacă mă gândesc ce mult a durat totul. Când a intrat doctorul De Luisi îi ștergeam buzele, bietul de el, voma întruna și era încă sub efectul anesteziei, doctorul l-a auscultat totuși, cerându-mi să nu-i schimb poziția până nu se va fi trezit de-a binelea. Părinții sunt în camera alăturată, se vede că doamna nu prea e obișnuită cu lucrurile astea, i-au dispărut ca prin farmec ifosele, iar bărbatu-său s-a înmuiat de tot. Hai, Pablito, vomită dacă-ți vine, vaită-te cât; dorești, sunt aici, da, firește că sunt aici, e încă adormit bietul de el, se agăță de mine de parcă s-ar îneca. Mă crede probabil maiică-sa, toți cred la fel, vai ce monoton e. Pablo, dragule, nu te mai mișca atât, stai liniștit că o să te doară mai tare, nu, lasă-ți mâinile libere, n-ai voie să te atingi aici. Bietul de el, nu poate ieși din anestezie, operația a durat foarte mult, mi-a

spus Marcial. Da, băiețașul meu, sunt aici, vaită-te cât poțtești dar nu te mai mișca atât, am să-ți înmoi buzele cm bucățica asta de gheață învelită în tifon, așa o să-ți treacă setea. Da, iubitele, vomită cât poți, ușurează-te. Ce forță ai în mâini, o să mă umpli de vânăltăi, da, da, plângi dacă-ți vine, plângi, Patolito, asta te liniștește, plângi și vaită-te, atât ești de adormit, îți închipui că sunt maică-ta. Ești frumușel foc, știi, cu nasul ăsta puțin în vânt și genele lungi, pari mai mare acum, așa palid cum ești. N-o să mai ai de ce te înroși, dragule, de nimic, mă auzi. Mă doare, mamă, mă doare aici, lasă-i să-mi scoată greutatea asta pe care mi-au pus-o aici, am ceva în burtă, e așa de grea și mă doare, mamă, spune-i asistentei să-mi scoată asta. Da, băiețelul meu, o să-ți treacă, liniștește-te, de unde ai forța asta, mă faci s-o chem pe Maria Luisa să mă ajute. Hai, Pablo, mă supăr, să știi, dacă nu te liniștești, o să te doară și mai tare dacă te miști atât. Ah, parcă începi să-ți dai seama, mă doare aici, domnișoară Cora, mă doare așa de tare aici, faceți-mi ceva, vă rog, mă doare așa de tare, dați-mi drumul la mâini, nu mai pot, domnișoară Cora, nu mai pot.

Bine că măcar a ațipit, bietul de el, asistenta m-a căutat pe la două și jumătate, mi-a spus să star puțin cu el, se simte ceva mai bine, dar e așa de palid, cred că a pierdut mult sânge, din fericire doctorul De Luisi a zis că totul s-a terminat cu bine. Pe asistentă a cam chinuit-o, de ce nu m-au lăsat să intru mai devreme la el, nu înțeleg, în clinica asta sunt destul de severi. E aproape noapte, copilul a dormit tot timpul, se vede că e sleit de puteri, mi se pare totuși că are o mină mai

bună, că a căpătat puțină culoare în obraji. Din când în când se vaită, nu-și mai atinge însă bandajul și respiră mai liniștit, va dormi, cred, destul de bine la noapte. De parcă eu n-aș ști ce am de făcut, dar era de așteptat abia i-a trecut doamnei prima spaimă și a reînceput ju aerele ei de patroană, te rog, domnișoară, să nu-i lipsească nimic copilului în timpul nopții. I-am spus că regret, n-am nevoie de nimic, bătrână proastă, habar n-ai să te porți. Le cunosc eu pe astea, își imaginează că totul se poate rezolva cu un bacșiș bun în ultima zi. Și nici nu-i cine știe ce bacșiș, uneori, dar ce rost mai are să mă gândesc, am cerut să fiu înlocuită și totul e în regulă. Marcial, stai puțin, nu vezi că băiatul doarme, poveștește-mi ce s-a întâmplat de dimineață. Bine, dacă te grăbești, o lăsăm pe altă dată. Nu, n-ar putea să intre Maria Luisa, nu aici, Marcial. Firește, bărbații tot cu ale lor, ți-am spus că nu vreau să mă săruți în timpul lucrului, nu-i bine. De parcă n-am avea toată noaptea la dispoziție să ne sărutăm, tontule. Haide, du-te, îți spun, până nu mă isupăr. Prostuțule, pișicherule. Da, iubiture, pe curând. Firește că da. Foarte mult. E foarte întuneric, dar e mai bine, oricum n-am chef să deschid ochii. Aproape că nu mă mai doare, ce bine e să respiri așa încet, fără grețuri. E atâta liniște, acum îmi amintesc că am văzut-o pe mama, nu mai șrtdiu oe mi-a spus, mă simțeam îngrozitor. Pe tata abia l-am zărit, stătea la capătul patului și-mi făcea cu ochiul, mereu același, bietul de el. Mi-e cam frig, aș mai vrea o pătură. Domnișoară Cora, aș mai dori o pătură. Și era aici, abia am deschis ochii și am văzut-o așezată lângă fereastră, citind o revistă. A venit imediat și m-a învelit,

n-a trebuit să-i spun nimic, aproape că și-a dat îndată seama. Acum îmi amintesc, cred că în seara asta am confundat-o cu mama, iar ea mă liniștea sau poate am visat numai. Am visat, domnișoară Cora? Mă țineai de mâini, niu-i așa? Și eu spuneam numai prostii, dar tare mă mai durea, și apoi grețurile astea. Iertați-mă, trebuie să fie tare neplăcut să fii asistentă. Da, dumneavoastră râdeți, dar știu eu, v-am văitat și câte altele. Bine, n-am să mai spun nimic. Mi-e tare bine așa, rău îmi mai este. Nu, nu mă mai doare, puțin numai. E târziu, domnișoară Cora? Sst, trebuie să taci acum, ți-am spus, nu trebuie isă vorbești mult, fii bucuros că nu te mai doare și stai liniștit. Nu, nu-i târziu, e abia șapte. Închide ochii și culcă-te. Așa. Dormi acum.

Da, și eu vreau, dar nu-i așa ușor. Câteodată îmi pare că ațipesc, însă brusc începe să mă doară rana și totul se-nvârte cu mine, trebuie să deschid ochii și s-o privesc, s-a așezat lângă fereastră, citește cu abajurul pus la veioză, ca să nu mă deranjeze lumina. De ce-o fi stând aici tot timpul? Are păr frumos, cu reflexe neobișnuite. Și cât e de tânără, nu înțeleg cum de-am putut s-o confund cu mama. Și câte i-am mai spus, cine știe, cred că iar s-a amuzat pe seama mea. Dar mi-a pus gheață pe buze, și-mi făcea așa de bine, îmi amintesc acum, mi-a dat cu apă de colonie pe păr și pe frunte, mă ținea de mâini ca să nu-mi smulg bandajul. Nu mai e supărată pe mine, poate că mama și-a cerut scuze sau cam așa ceva, mă privea cu alți ochi atunci când mi-a zis: „Închide ochii și culcă-te”. Îmi place să fiu privit astfel, nu-mi vine să cred că în prima zi mi-a

luat caramele. Mi-ar place să-i spun cât e de frumoasă, ce mult aş vrea să mă îngrijească ea în timpul nopţii, nu asistenta aceea micuţă. Tare mi-ar place să-mi mai dea cu apă de colonie pe păr. Să-şi ceară scuze cu un zâmbet, să-mi spună că pot să-i zic Cora.

A dormit un timp, iar la opt, când ştiam că trebuie să vină doctorul De Luisi, l-am trezit să-i iau temperatura. Avea o mină mai bună, îi făcuse bine somnul. Cum a văzut termometrul şi-a scos o mână de sub pături, i-am spus însă să stea liniştit. Nu vreau să-l privesc în ochi, să nu mai sufere, s-a înroşit totuşi şi a început să-mi spună cu putea foarte bine şi singur. N-am comentat nimic, fireşte, dar era atât de încordat săracul, încât a trebuit să-i zic totuşi: „Hai, Pablo, eşti băiat mare de-acum, doar n-o să te superi aşa de fiecare dată, nu?” Ca de obicei, prea slab să mă stăpânesc şi lacrimile curgându-mi şiroaie: ca şi cum n-aş fi observat nimic, am notat temperatura şi am ieşit să-i pregătesc injecţia. Când s-a întors, îmi ştersesem ochii cu cearşaful şi atât mi-era de ciudă pe mine însumi, aş fi dat orice să pot spune ceva, că puţin îmi pasă, că în realitate nu mă interesează, dar nu mă puteam stăpâni. „Nu doare deloc,” îmi apuse, arătându-mi seringă. „Ca să dormi bine la noapte.” M-a dezvelit şi-am simţit din nou sângele urcându-mi în obraji, însă ea zâmbi puţin şi-mi tamponă uşor coapsa cu vată umezită. „Nu mă doare”, trebuia să-i spun ceva, nu puteam sta aşa în timp ce ea mă privea. „Vezi, spuse, scoţând acul, tamponându-mă cu vată. Vezi că nu doare deloc. Nimic nu trebuie să te doară, Pablito.” M-a acoperit, mângâindu-mă pe faţă. Am închis ochii şi aş fi

vrut să fiu mort, mort, și ea, cu mâna să-mi mângâie ușor fața, plângând.

N-am înțeles-o niciodată prea bine pe Cora, însă de astă dată a fost prea din cale-aflară. De fapt, puțin îmi pasă că nu înțeleg femeile, singurul luicru care contează e iubirea. Dacă sunt nervoase, dacă-și fac probleme pentru orice fleac, bine fată dragă, asta e, un sărut și totul a trecut. E prea tinerică, se vede treaba, o să mai treacă ceva timp până se va obișnui cu slujba asta nenorocită, și biata de ea, atât de schimbată la față astă-seară, mi-a trebuit o jumătate de oră s-o fac să uite toate prostiile astea. Încă nu știe cum să-i ia pe unii bolnavi, abia a scăpat de bătrâna de la douăzeci și doi, credeam că a învățat de-atunci câte ceva, iar acum puștiul ăsta care-i dă atâta bătaie de oap. Ne-am băut ceaiul *maté* în camera mea pe la două dimineața, s-a dus apoi să-i facă injecția, când s-a întors era prost dispusă, nici nu voia să știe de mine. Îi stă bine cu mutrișoara asta supărată, abătută, încet, încet i-am schimbat-o, până la urmă a început să râdă și mi-a povestit totul, îmi place așa de mult s-o dezbrac la ora asta, s-o simt tremurând lângă mine, ca și cum i-ar fi frig. Trebuie să fie foarte târziu, Marcial. Ah, atunci pot să mai stau puțin, injecția următoare i-o fac la cinci și jumătate, fata cealaltă nu vine până la șase. Iartă-mă, Marcial, sunt o proastă, mă îngrijorez atâta pentru mucosul ăsta, la urma urmei ascultă de mine, însă uneori tare mi-e milă de el, la vârsta asta sunt tare prostuți și orgolioși, dacă aș putea, i-aș cere doctorului Suárez să mă schimbe, sunt doi operați la etajul doi, oameni în toată firea, îi întrebi dacă vor să urineze, le

dai plosca, le faci toaleta dacă e cazul și în tot acest timp vorbești despre vreme ori politică, un du-te vino de lucruri normale și fiecare își vede liniștit de-ale lui, înțelegi, Marcial, nu ca aici. Da, firește, trebuie să te ocupi de toți, de câte ori n-o să mai am de-a face cu puști de vârsta lui, chestie de tehnică, după cum spui tu. Da, iubitule, firește. Dar știi, totul a început prost din pricina mamei, nu pot deloc să uit, din prima clipă a fost ceva ca o neînțelegere, puștiul are și el orgoliu și îl doare, mai ales că la început nu prea își dădea seama ce va urma și a vrut să mă trateze așa ca tine, să facă pe bărbatul. Acum nici nu-l mai pot întreba dacă vrea să urineze, partea proastă e că ar fi în stare să se abțină toată noaptea, dacă aș rămâne în cameră. Mă și pufnește râsul când îmi amintesc, ar fi vrut să spună că da și nu îndrăzne, atunci m-a enervat atâta prostie și l-am obligat să învețe să urineze fără să se miște, întins pe spate. Și închide mereu ochii în momentele astea, dar aproape că-i mai rău așa, e gata să plângă sau să mă insulte, oscilează între astea două și nu se hotărăște, e așa copil, Marcial, și marea doamnă care l-a crescut ca pe iun tâmpițel, copilul în sus și copilul în jos, cu pretenții de băiat mare, dar în fond bebelușul dintotdeauna, comoara mămicii. Ah, și m-a nimerit tocmai pe mine, nesuferita, cum spui tu, când Maria Luisa, care-i leită maică-sa, i s-ar fi potrivit de minune, l-ar fi spălat și șters pe toate părțile și nu i s-ar mai fi urcat niciodată sângele în obraji. Nu, asta-i adevărul, Marcial, n-am noroc.

Visam că eram la ora de franceză când a aprins veioza, întotdeauna îi văd mai întâi părul, poate pentru

că trebuie să se aplece ca să-mi facă injecțiile sau pentru vreun alt motiv, părul atât de aproape de fața mea, o dată m-a gădilat pe gură și miroase atât de frumos, zâmbește mereu când mă tamponează cu vată, m-a tamponat ceva mai mult înainte să mă înțepe și eu îi priveam mâna sigură pe seringă, lichidul galben pătrunzând încet, provocându-mi durere. „Nu, nu mă doare deloc.” N-am să-i pot spune niciodată: „Nu mă doare deloc, Cora.” N-o să-i spun domnișoară Cora, nu, n-am să-i spun așa niciodată. Am să-i vorbesc cât mai puțin cu putință și n-am să-i spun domnișoară Cora, chiar să mă roage în genunchi. Nu, nu mă doare nimic. Nu, mulțumesc, mă simt bine, vreau să mai dorm. Mulțumesc.

Din fericire i-a revenit culoarea în obraji, dar încă e foarte slăbit, abia dacă m-a pupat, iar la mătușa Esther aproape nici nu s-a uitat, cu toate că i-a adus atâtea reviste și o cravată frumoasă pentru ziua când se va întoarce acasă. Asistenta de dimineață e o dulceață de femeie, așa de respectuoasă, o plăcere să vorbești cu ea, zice că băiatul a dormit până la opt, a băut puțin lapte, acum vor începe să-l hrănească, se pare, trebuie să-i spun doctorului Suárez că nu bea cacao, sau poate i-a zis deja taică-său. Sunteți amabilă să ne lăsați o clipă singuri, doamnă, să vedem cum se mai simte pacientul nostru. Dumneavoastră puteți rămâne, domnule Morán, pe mamă ar fi impresionat-o atâtea bandaje. Ia să vedem puțin, dragule. Te doare aici? Firește, e normal. Dar aici, spune-mi, aici te doare sau e numai locul sensibil? Bine, e-n regulă, prietene. Și așa cinci minute, dacă mă doare aici, dacă sunt

sensibil ceva mai încolo, și bătrânul care-mi privește burta, de parcă acum o vede pentru prima oară. Ciudat, nu mă liniștesc până nu-i văd plecați, bieți pârîinți îngrijorați, totuși n-am ce să le fac, mă enervează, spun mereu ce nu trebuie, mai ales mama noroc că asistenta mărunțică pare surdă și suportă totul cu fața asta a ei, săraca, așteptând parcă întruna bacșiș. Și acum îi sâcâie pe toți cu ceașca asta de cacao, de parcă aș fi sugar, nu alta. Mi-ar place să dorm cinci zile la rând, fără să mai văd pe nimeni, mai ales fără s-o văd pe Cora, să mă trezesc numai când vor veni să mă ia acasă. Va trebui probabil să mai stea câteva zile, domnule Morán, cred că doctorul De Luisi v-a spus, operația a fost mai grea decât ne așteptasem, mai sunt uneori și surprize. Desigur, nu cred că vor fi probleme, cu constituția pe care o are băiatul; mai bine i-ați spune doamnei, nu va dura numai o săptămână, cum preconizasem. Ah, desigur, pentru problemele astea de ordin intern, trebuie vorbit cu administratorul. Spune tu acum, Marcial, dacă ăsta nu-i ghinion, ce-ți ziceam eu aseară, și acum înțeleg că va dura mai mult decât ne așteptam. Da, știu, nu-i treaba ta, ai putea fi totuși ceva mai înțelegător, știi foarte bine, nu-mi place să-l îngrijesc pe băiatul ăsta, iar lui și mai puțin, bietul de el. Nu te uita așa la mine, de ce nu mi-e milă de el. Nu te mai uita așa la mine.

Nu mi-a interzis nimeni să citesc, dar îmi cad revistele din mână și mai am două episoade de terminat, fără să mai pun la socoteală tot ce mi-a adus mătușa Esther. Îmi arde fața, trebuie să fie febra, ori e prea cald în cameră, am s-o rog pe domnișoara Cora să

crape puțin fereastra sau să-mi mai scoată o pătură. Aș vrea să dorm, asta-i tot ce-mi doresc, ea să stea aici citind, iar eu să dorm fără s-o văd, fără să știu că e aici, însă acum n-o să mai rămână noaptea, ce a fost mai rău a trecut și o să fiu lăsat singur. Am dormit, cred, între trei și patru, la ora cinci fix a venit cu niște picături, foarte amare. Arată întotdeauna de parcă tocmai s-ar fi spălat și schimbat, e atât de reconfortantă, învăluită în mirosul de talc parfumat, de lavandă. „Știi, medicamentul ăsta e foarte amar”, mi-a spus, zâmbindu-mi, ca să mă încurajeze. „Nu, nu-i chiar așa de amar”, i-am zis. „Cum ți-ai petrecut ziua?” m-a întrebat, scuturând termometrul. Am dormit, doctorul Suárez m-a găsit mai bine, nu mă mai doare așa de tare. „Bine, atunci să-ți dau puțin de lucru”, mi-a spus, întinzându-mi termometrul. N-am știut ce să-i răspund, mi-am luat temperatura în timp ce mă uitam la ea cum trage storurile și aranjează flacoanele pe măsuță. Abia am avui timp să-mi arunc o privire pe termometru înainte de a veni să mi-l ia. „Dar am febră mare”, zise, dintr-o dată, speriat. Inevitabil, mereu fac aceeași greșeală stupidă, ca să ocolesc faza aceea penibilă îi dau termometrul, sigur că puștiul nu pierde ocazia să constate cum îi urcă febra. „Așa e întotdeauna în primele patru zile, și-n fond nimeni nu te-a rugat să te uiți”, i-am zis furioasă mai mult pe mine decât pe el. L-am întrebat dacă făcuse mișcări bruște, mi-a răspuns că nu. Era transpirat tot, l-am șters pe față și l-am dat cu puțină apă de colonie înainte de a-mi răspunde, a închis ochii și nu i-a deschis nici în timp ce l-am pieptănat puțin, ca să nu-l

deranjeze părul pe frunte Treizeci și nouă cu nouă ora febră mare, într-adevăr, „Încearcă să dormi puțin”, i-am spus, gândindu-mă la ce oră aș putea să-l anunț pe doctorul Suárez. Fără să deschidă ochii mi-a spus, cu un gest obosit, articulând fiecare cuvânt: „Ești rea cu mine, Cora.” N-am putut să-i răspund, am rămas lingă el până a deschis din nou ochii, și m-a privit cu toată febra și tristețea din ei. Am întins mâna aproape fără să vreau, doream să-l mângâi pe frunte, mi-a îndepărtat-o însă, crispându-se dle durere, din cauza rănii, pesemne. Și până să pot reacționa, mi-a șoptit, albia auzit: „Dacă m-ai fi cunoscut în altă parte, nu te-ai fi purtat așa cu mine.” Gata să pufnesc în râs dar era atât de ridicol când îmi spunea toate astea, în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi, încât m-am blocat, mi s-a făcut ciudă și aproape frică, m-am simțit brusc neajutorată în fața acestui puști pretențios. Am reușit să mă stăpânesc (asta i-o datorez lui Marcial, m-a învățat să mă controlez și de fiecare data fac progrese), m-am ridicat de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, punând șervetul în cuier și dopul la sticluța cu apă de colonie. Știam în sfârșit la ce să mă aștept, la urma urmei era mai bine așa. Asistentă, bolnav, și cu asta basta. Să-i pună maică-sa apă de colonie, eu sunt bună la altele și fără atâtea amabilități. Nu știu de ce am rămas mai mult decât era nevoie. Când i-am povestit, Marcial era de părere că poate ar fi vrut sa-i dau ocazia să se scuze, să-și ceară iertare. Nu știu, poate era asta, poate altceva, am rămas probabil ca să mă insulte în continuare, să văd până unde era în stare să ajungă. Se încăpățâna însă să stea cu ochii închiși, broboane de

sudoare prelingându-i-se pe frunte și pe obraji, parcă mă puseseră în apă clocotită, vedeam pete violete și roșii și strângeam mai tare ochii, să n-o privesc. Știind că mai era încă aici, și aș fi dat orice să se aplece și să-mi șteargă fruntea, de parcă n-aș fi spus nimic, dar imposibil, o să plece fără să facă nimic, fără să-mi spună nimic, iar eu am să deschid ochii și în fața mea va fi noaptea, veioza, camera goală, în aer încă parfum, și-mi repet de zece ori, de o sută de ori, că am făcut bine că i-am spus ce i-am spus, să se învețe minte, să nu mă mai trateze ca pe un copil, să mă lase odată în pace, să nu mai plece.

Mereu încep la aceeași oră, între șase și șapte dimineața, trebuie să fie o pereche, au cuibul între cornișele din curtea interioară, un porumbel gângurește și porumbița îi răspunde la gângurit, uneori obosesc, i-am spus asta asistentei micuțe când a venit să mă spele și să-mi dea micul dejun, a ridicat din umeri și mi-a zis că au mai fost și alți bolnavi care s-au plâns de porumbei, dar directorul nu vrea să-i alunge. Nici nu mai știu de cât timp îi aud, în primele dimineți aveam dureri și eram prea adormit ca să realizez, dar de trei zile ascult porumbeii și mă întristez, aș vrea să fiu acasă, să-l aud lătrând pe Milord, s-o aud pe mătușa Esther care la ora asta se trezește să meargă la slajba religioasă. Blestemată febră, nu mai vrea să scadă, cine știe cit or să mă țină aici, am să-l întreb pe doctorul Suárez chiar în dimineața asta, la urma urmei aș putea sta tot așa de bine și acasă. Vreau să fiu cât se poate de sincer cu dumneavoastră, domnule Morán, lucrurile nu stau chiar așa de simplu. Nu, domnișoară Cora, prefer

să-l îngrijești dumneata în continuare pe acest bolnav și am să-ți spun și de ce. Dar, Marcial, asta înseamnă că. Haide, să-ți fac o cafea tare, ce Dumnezeu, ești bărbat în toată firea, nu-mi vine să cred. Ascultă, draga mea, am vorbit discret cu doctorul Suárez, și se pare că băiatul.

Din fericire, se potolesc apoi, încep probabil să zboare prin jur, prin tot orașul, au noroc porumbeii. Ce greu a trecut dimineața asta, m-am bucurat când au plecat ai mei, vin mai des acum, de când nu-mi mai trece febra. Ei bine, ce mai contează acum patru-cinci zile în plus. Acasă ar fi mai bine, firește, dar tot aș avea febră și probabil că uneori m-aș simți tare rău. Parcă mi s-a scurs tot sângele din vene, sunt atât de slăbit, nu mai pot nici să mă uit pe vreo revistă. Și totul din cauza febrei, mi-a spus aseară doctorul De Luisi și mi-a repetat-o azi dimineață doctorul Suárez, știu ei ce știu. Dorm mult, e ca și cum timpul ar rămâne pe loc, timpul se măsoară până la trei, de parcă importante ar fi orele trei și cinci. Și, dimpotrivă, la ora trei pleacă asistenta mărunțică și ce păcat, mă simt tare bine cu ea. Dacă aș putea dormi până la miezul nopții, mi-ar fi mult mai ușor. Pablo, sunt eu, domnișoaia Cora. Asistenta ta de noapte care-ți face injecții dureroase. Da, știu că nu te dor, prostuțule, am glumit numai. Da, dormi dacă vrei. Mi-a spus: „Mulțumesc”, fără să deschidă ochii, ar fi putut totuși să-i deschidă, știu că a vorbit cu colega mea la prânz, i-au interzis să vorbească prea mult. Înainte de a ieși, m-am întors brusc și l-am văzut cum se uită la mine, am simțit atunci că în tot acest timp mă privea din spate. M-am întors și m-am așezat pe marginea

patului, i-am luat pulsul, i-am aranjat cearșafurile șifonate de mâinile înfierbântate. Îmi privea părul, își cobora privirea, evitând să se uite în ochii mei. M-a lăsat să-l pregătesc fără să scoată un cuvânt, cu ochii pe fereastră, privind undeva departe, ignorându-mă. Îl vor lua la cinci și jumătate, mai are timp să doarmă puțin, părinții vor aștepta la parter, să nu-l mire prezența lor la ora asta. Mai întâi va veni doctorul Suárez ca să-i explice, trebuiau să-i continue operația, să-i spună ceva care nu-l va neliniști prea mult. L-au trimis însă pe Marcial, m-a luat pe nepregătite apariția lui, să-l vezi intrând așa, dar mi-a făcut un semn să nu mă mișc și a rămas la capătul patului, citind foaia de observație, pentru ca Pablo să se obișnuiască cu prezența lui. A glumit mai întâi cu el, plăcut în conversație cum numai el știe să fie, frigul de pe străzi, cât de bine era în camera asta, și el pri-vindu-l fără un cuvânt, așteptând parcă, iar eu mă simțeam așa de ciudat, aș fi vrut ca Marcial să plece și să mă lase singură cu el, i-aș fi putut-o spune mai bine ca oricine altcineva, deși poate că nu, totuși nu. Dar am aflat deja, domnule doctor, mă vor opera din nou, dumneavoastră m-ați anesteziat data trecută, mai bine așa decât să zac întruna în pat cu febra asta. Știam că până la urmă vor trebui să facă ceva, de ce mă doare atât de tare de ieri, o altfel de durere, mai profundă. Și dumneata, care stai aici lângă mine, nu mai fă figura asta, sfârșește odată cu zâmbetul ăsta, nu m-a invitat nimeni la cinema. Du-te cu el, hai, sărută-l pe coridor, nu eram atât de adormit aseară, te-ai supărat pe el ca

te-a sărutat aici. Hai, plecați odată amândoi, lăsa-ți-mă să dorm, durerea n-o mai simt când dorm.

Ei bine, puștiule, hai să isprăvim odată, până când ai de gând să ocupi patul ăsta? Numără încetișor, unu, doi, trei. Așa încet, numără, și într-o săptămână ai să mănânci un biftec în sânge acasă. Un sfert de oră, fată, mă-nțelegi, și l-au cusut la loc. Ar fi trebuit să-i vezi fața lui De Luisi, dragă, unii nu se obișnuiesc niciodată cu lucrurile astea. Știi, am profitat de ocazie și i-am spus lui Suárez ce m-ai rugat tu, ești prea obosită cu un caz atât de grav; poate te mută la etajul doi dacă stai și tu de vorbă cu el. Bine, bine, cum dorești, atâta te-ai plâns aseară și acum îți sare țandăra. N-ai de ce să te superi, pentru tine am făcut-o. Da, firește, pentru mine și-a pierdut el timpul, o să rămân însă cu el în noaptea asta și în toate nopțile următoare. S-a trezit pe la opt și jumătate, părinții au plecat imediat, mai bine să nu-i vadă ce amărâți erau săracii, și când doctorul Suárez m-a întrebat în șoaptă daci vrea să-mi țină locul Maria Luisa, i-am făcut semn că rămân și a plecat. Maria Luisa m-a ajutat un timp să-l calmez, s-a liniștit apoi brusc și n-a mai vărsat aproape deloc; e atât de slăbit, că a adormit fără să se mai vaite, până aproape de zece. Sunt porumbeii, o să-i vezi, mamă, gânguresc ca-n fiecare dimineață, nu știu de ce nu-i alungă, de ce nu zboară într-un alt copac. Dă-mi mâna, mamă, mi-e atât de frig. Ah, visam atunci, mi se părea că s-a făcut dimineață și că erau porumbeii. Iertați-mă, v-am confundat cu mama. Iarăși îmi evita privirea, încăpățânându-se să mă urască, dând iarăși vina pe mine. L-am îngrijit de parcă nu i-aș fi observat

supărarea, m-am așezat lângă el și i-am umezit buzele cu gheață. M-a privit după ce l-am dat cu apă de colonie pe mâini și pe frunte, m-am apropiat, i-am zâmbit. „Spune-mi Cora, i-am zis. Știi că nu ne-am înțeles la început, de-acum vom fi însă prieteni buni, Pablo.” Mă privea tăcut. „Spune-mi: da, Cora.” Continua să mă privească. „Domnișoara Cora”, spuse apoi, închizând ochii. „Nu, Pablo, nu”, l-am rugat, sărutându-l pe obraz, foarte aproape de gură. „Am să fiu Cora pentru tine, numai pentru tine.” M-am dat repede la o parte, totuși m-a împroșcat pe față. L-am șters, i-am susținut capul să-și clătească gura, și din nou l-am sărutat, vorbindu-i la ureche. „Iartă-mă un firișor de voce n-am mai putut să mă țin.” l-am spus să nu fie prost, pentru asta eram aici, să am grijă de el, să vomite cât vrea până se liniștește. „Aș vrea să vină mama”, mi-a spus, privind într-o parte, cu ochii goi. l-am mai mângâiat puțin părul, i-am așezat păturile, așteptând să-mi zică ceva, însă era foarte departe și am simțit că-l fac să sufere mai mult dacă rămâneam. La ușă m-am întors și am așteptat; ținea ochii mari, deschiși, fixând tavanul. „Pablito, i-am spus Te rog, Pablito. Te implor, iubitule.” M-am întors la pat, m-am aplecat să-l sărut; mirosea a frig, totul era apă de colonie, vărsături, anestezie. Dacă mai rămân o secundă, încep să plâng în fața lui, pentru el. l-am mai sărutat o dată și am ieșit alergând, căutând-o pe mamă, pe Maria Luisa; n-aș fi vrut să mă întorc cât timp maică-sa mai era aici, cel puțin în noaptea asta n-aș fi vrut să mă întorc și apoi știam foarte bine că n-aveam de ce să mă mai întorc în cameră, că Marcial și

Maria Luisa se vor ocupa de toate până ce camera se va elibera din nou.

INSULA LA AMIAZĂ

Prima oară când a văzut insula, Marini stătea aplecat politicos asupra fotoliilor din stânga, potrivind măsuța de plastic înainte de a instala tava pentru prânz. Pasagera îl privise de mai multe ori în timp ce el se ducea și se întorcea cu reviste» sau cu pahare de whisky; Marini zăbovea potrivind măsuța, întrebându-se plictisit dacă ar merita sau nu osteneala să răspundă privirii insistente a pasagerei, o americană la fel ca atâtea altele, când prin ovalul albastru al hubloului pătrunse litoralul insulei, franjul aurit al plajei, dealurile înălțându-se până spre platoul pustiu. Așezând cu atenție paharul de bere, Marini zâmbi pasagerei. „Insulele grecești”, spuse. „*Oh, yes, Greece*”’, răspunse americanca, mimând un fals interes. Se auzi încet o sonerie și stewardul se îndreptă într-acolo, fără ca zâmbetul profesional să-i dispară de pe buzele fine. Începu să se ocupe de un cuplu sirian care dorea suc de roșii, dar rămase câteva clipe spre coada avionului pentru a mai privi o dată în jos insula era mică și pustie, și albastrul intens al Egeei îi scotea în evidență marginea de un alb orbitor, aproape material, cand acolo, jos, nu putea fi altceva decât spuma împrăștiată printre recifuri și golfulețe. Marini văzu că plajele pustii pe întindeau spre nord și vest, și în rest era doar muntele gata să intre în mare. O insulă stâncoasă și

pustie, deși pata întunecată de lângă plaja din nord putea fi o casă sau poate un grup de case vechi, începu să deschidă sucul de roșii și când se uită din nou, insula dispăruse din hublou; nu se mai vedea decât marea, o nesfârșită întindere verde. Se uită la ceas fără să știe de ce, era exact amiază.

Lui Marini îi convenea să lucreze pe linia Roma-Teheran, deoarece pasagerii erau mai puțin sobri decât pe liniile nordice și fetele păreau întotdeauna fericite să meargă în Orient sau, să cunoască Italia. Patru zile mai târziu, în timp ce ajuta un copil care-și pierduse lingurița și-i arăta dezamăgit farfurioara pe care se afla desertul, descoperi din nou marginea insulei. Era o diferență de opt minute, dar când se aplecă să se uite printr-un hublou dinspre coada avionului nu mai avu nici o îndoială: insula avea o formă de neconfundat, asemeni unei broaște țestoase abia ieșită din apă. O privi până fu chemat, de astă dată cu certitudinea că pata înunecată era un grup de case izbuti să distingă desenul unor terenuri cultivate care ajungeau până la plaja. În timpul escalei la Beirut se uită în atlasul stewardesei și se întrebă dacă insula nu era cumva Horos. Radiotelegrafistul, un francez indiferent, rămase surprins de interesul pe care-l manifesta. „Toate insulele astea se aseamănă între ele, de doi ani merg pe ruta asta și prea puțin mă interesează. Da, arată-mi-o data viitoare.” Nu era Horos ci Xiros, una din nenumăratele insule neincluse în circuitele turistice. „Nu va mai rezista nici cinci ani”, îi spuse stewardesa în timp ce beau un pahar la Roma. Grăbește-te dacă vrei să mergi. Gengis Cook veghează.” Marini continuă însă

să se gândească la insulă, privind-o când își amintea de ea sau atunci când era vreun hublou prin apropiere, mai întotdeauna ridicând din umeri în final. Toate astea erau lipsite de sens, să zbori de trei ori pe săptămână la amiază deasupra insulei Xiros era tot atât de ireal ca și cum ai visa de trei ori pe săptămână că zbori la amiază deasupra insulei Xiros. De sus, totul părea ireal și fals; totul, în afară poate de dorința de a repeta zborul, de a-și consulta ceasul de la mină înainte de amiază, scurtul, șocantul contact cu orbitorul franj alb înconjurat din toate părțile de acel albastru bătând aproape în negru, și casele de unde pescarii de-abia își ridicau privirea spre a urmări zborul lor la fel de ireal.

Opt sau nouă săptămâni mai târziu, când îi propuseră să zboare spre New York, cu toate avantajele acestei rute, Marini își spuse că avea ocazia să termine cu această manie inocentă și supărătoare. Avea în buzunar cartea unui geograf oarecare cu nume levantin, care dădea despre Xiros mai multe detalii decât găsisese în ghidurile obișnuite. Refuză, ascultându-și propriul refuz ca venind de undeva de foarte departe, iar după ce evită fețele scandalizate ale șefului și ale celor două secretare, se duse să mănânce la bufetul companiei unde îi aștepta Carla. Decepția Carlei nu-l neliniști; coasta sudică a insulei Xiros era nelocuită, dar spre vest se păstrau urmele unei colonii lidiene sau poate cretano-miceniene, iar profesorul Goldmann găsisese două pietre gravate cu hieroglife pe care pescarii le foloseau la construirea micului dig. Pe Carla o durea capul și plecă aproape imediat; caracatițele erau principala hrană a lpcuitorilor, la fiecare cinci zile sosea

un vas care încărcă peștele și lăsa câteva provizii și mărfuri. La agenția de voiaj îi spuseră că va trebui să închirieze o barcă specială din Rynos, sau că va putea merge cu șalupa ce aduna caracatițele, dar acest lucru avea să-l afle numai în Rynos, pentru că agenția nu avea nici un reprezentant acolo. Oricum, ideea de a-și petrece câteva zile pe insulă nu era decât un plan pentru concediul din iunie. În săptămânile ce urmară trebui să-l înlocuiască pe White pe ruta spre Tunis, iar apoi începu o grevă și Caria se întoarse la casa surorilor ei din Palermo. Marini se duse să stea la un hotel de lângă Piazza Navona, unde se aflau mai multe anticariate; se amuza căutând fără prea mult chef cărți despre Grecia, răsfoind din când în când vreun ghid de conversație. Îi plăcu cuvântul *kalimera*, pe care-l exersa cu o roșcată într-un cabaret, se culcă cu ea, vorbi despre bunicul ei din Odos și despre niște dureri de gât inexplicabile. La Roma începu să plouă, la Beirut îl aștepta în continuare Tania, și mereu alte probleme, rude, necazuri, și într-o zi din nou linia Teheran și insula la amiază. Marini rămase atât de mult timp lipit de hublou, încât stewardesa cea nouă îl consideră neserios și-i ținu socoteala tăvilor servite. În seara aceea, Marini o invită pe stewardesă să ia masa la Firouz și ea îi iertă comportarea din cursul dimineții. Lucia îl sfătui să se tundă în stil american; el îi vorbi o vreme despre Xiros, dar înțelese apoi că ea preferă *vodka-lime* de Milton. Și așa trecea timpul, cu nenumărate tăvi cu mâncare, servite cu zâmbetul la care avea dreptul pasagerul, în zborul de întoarcere, avionul survola Xirosul la ora opt dimineața; soarele

intra prin hublourile de la babord și abia lăsa să se întrevadă țestoasa aurită; Marini prefera să aștepte orele de amiază ale zborului de dus, știind că atunci putea să stea ceva mai mult ca să se uite prin hublou, în timp ce Lucia (și mai târziu Felisa) se ocupa de servit, puțin ironică. O dată a făcut o fotografie cu insula Xiros, dar i-a ieșit neclară; știa acum câteva lucruri despre insulă, subliniase cele câteva menționări găsite prin cărți. Felisa îi zise că piloții îi spuneau „nebunul cu insula”, dar asta nu-l deranja. Carla tocmai îi scrisese că se hotărâse să nu țină copilul, și Marini îi trimise leafa pe două luni, gândindu-se că restul nu-i va ajunge pentru concediu. Carla acceptă banii și-i transmise printr-o prietenă că se va căsători probabil cu dentistul din Treviso. Toate acestea aveau atât de puțină importanță la amiază, în zilele de luni, de joi și de sâmbătă (și duminica de două ori pe lună).

Cu timpul, își dădu seama că Felisa era singura persoană care îl înțelegea puțin; căzuseră de acord ca ea să se ocupe de pasageri la amiază, de îndată ce el se instala lângă hubloul din coada avionului. Insula era vizibilă doar câteva minute, dar cerul era întotdeauna limpede și marea ți-o aducea în fața ochilor, cu detalii pe care le păstrai în minte de la o călătorie la alta pata verde a promontoriului din nord, casele cenușii, plasele pescarilor uscându-se pe nisip. Cind lipseau plasele, Marini resimțea acest lucru aproape ca pe o insultă. Îi veni ideea să filmeze insula, pentru a privi filmul la hotel, dar preferă să economisească banii pe care i-ar fi cheltuit cu aparatul de filmat, gândindu-se că mai avea doar o lună până la concediu. Nu prea știa cum trece

timpul; uneori cu Tania la Beirut, alteori cu Felisa la Teheran, aproape întotdeauna cu fratele mai mic la Roma, puțin absent, un pic amabil și cordial, ca și cum voia să facă mereu altceva, umplându-și orele de dinainte sau de după zbor, și în timpul zborului devenea iarăși absent, totul i se părea ușor și prostesc, până venea ora când se ducea să se uite prin hubloul din coada avionului, când simțea sticla rece ca pe o margine a acvariului unde țestoasa aurită se deplasa încet în albastrul dens.

În ziua aceea, plasele se distingeau cu precizie pe nisip, și Marini ar fi putut jura că punctul negru din stingă, de pe plajă, era un pescar care pesemne se oprise să se uite după avion. „*Kalimera*”, gândi el absurd. Nu avea sens să mai aștepte, Mario Merolis îi va împrumuta banii de care avea nevoie pentru călătorie, și în mai puțin de trei zile se va afla în Xiros. Cu buzele lipite de sticlă, surâse la gându] că se va cățăra pe pata verde, că se va scălda gol în marea de lângă golful din nord, că va pescui caracatițe alături de ceilalți pescari, înțelegându-se cu ei prin semne și zâmbete. Nimic n-a fost greu odată hotărârea luată, un tren de noapte, primul vapor, apoi un altul, vechi și murdar, esca la în Rynos, tratative îndelungate cu căpitanul șalupei, noaptea pe punte, ou ochii la stele, parfumul anasonului și mirosul de berbec, apariția zorilor printre insule. Debarcă odată cu răsăritul și căpitanul îl prezintă unui bătrân, oare trebuia să fie patriarhul. Klaios îi luă mâna stângă și-i vorbi încet, privindu-l în ochi. Veniră doi băieți și Marini înțelese că erau copiii lui Klaios. Căpitanul șalupei epuiza puținele

cuvinte englezești cunoscute: douăzeci de locuitori, caracatițe, pescuit, cinci oase, italian în vizită care-i va plăti chirie lui Klaios.

Băieții râseră când Klaios vorbi despre drahme la fel și Marini, acum prieten cu tinerii, în timp ce privea soarele răsărind dintr-o mare mai puțin întunecoasă decât se vedea de sus o cameră sărăcăcioasă și curată, un urcior ou apă, miros de pește și de piele tăbăcită.

Îl lăsară singur, pentru că trebuiau să încarce șalupa, iar după ce-și scoase cu grijă hainele de călătorie, după ce-și puse un pantalon și niște sandale, ieși să facă o plimbare pe insulă. Încă nu se vedea nimeni, soarele se înălța încet și din tufișuri se simțea un miros discret, puțin acidulat, amestecat cu iodul din aer. În jur de ora zece ajunse la promontoriul din nord și recunoscă cel mai mare dintne golfuri. Prefera să fie singur și să se întindă pe nisip; insula îl invada și-i dădea atâta bucurie lăuntrică, încât nu mai era capabil să gândească sau să aleagă. Pielea îi era arsă de soare și vânt atunci când se dezbracă să se arunce de pe o stâncă în mare apa era rece și-i făcu bine, se lăsă purtat de curenți înșelători până la intrarea într-o grotă, se întoarse, îndepărtându-se de mal, se lăsă pe spate, acceptă totul într-un moment unic de împăcare cu sine care avea să se prelungească și în viitor. Știu din clipa aceea că nu va mai pleca de pe insulă, că va face cumva să rămână pentru totdeauna pe insulă. Reuși să și-l imagineze pe fratele său, pe Felisa, ce figură vor face când vor afla că a rămas să trăiască din pescuit pe o insulă solitară. Îi uitase deja când se răsuci ca să înoate spre mal.

Soarele îl uscă imediat, coborî până în dreptul caselor, unde două femei îl priviră uimite, înainte de a fugi să se ascundă. Salută în gol și coborî spre plase. Unul din copiii lui Klaios îl aștepta pe plajă, și Marini îi arătă marea, invitându-l. Băiatul șovăi, îi arătă pantalonii de pânză și cămașa roșie. Alergă după aceea spre una din oase și la puțin timp se întoarse aproape gol se aruncară împreună într-o mare călduță, orbitoare în soarele de la ora unsprezece.

Uscându-se pe nisip, Ionas începu să desemneze obiectele. „*Kalimera*”, spuse Marini, și băiatul se prăpădi de răs. Marini repetă după aceea frazele ai, îl învăță cuvinte italienești pe Ionas. Aproape de orizont, șalupa se micșora din ce în ce mai mult; Marini simți că acum era înti-adevăr singur pe insulă cu Klaios și cu ai săi. Va lăsa să treacă zilele, își va plăti camera și va învăța să pescuiască; și într-o seară, după ce se vor cunoaște bine, le va spune că vrea să rămână și să muncească cu ei. Ridicându-se, îi întinse mâna lui Ionas și porni încet spre colina. Coasta era povârnită și se cățăra savu-rând fiecare popas, întorcându-se când și când să privească plasele de pe plajă, siluetele femeilor care vorbeau însuflețit cu Ionas și cu Klaios și oare-l priveau cu coada ochiului, râzând. Când ajunse la pata aceea verde, pătrunse într-o lume unde parfumul de cimbru și salvie avea aceeași compoziție cu focul din soare și briza mării. Marini își privi ceasul, apoi, cu un gest de nerăbdare, și-l scoase de la mână și-l băgă în buzunarul de la slip. Nu-i va fi ușor să-l ucidă pe vechiul om din el, dar acolo sus, încordat din pricina soarelui și a spațiului, simți că totul era posibil. Se afla

În Xiros, se afla acolo unde se îndoise de atâtea ori că va putea ajunge vreodată. Se lăsă pe spate, printre pietre fierbinți, stătu așa, cu fața și spatele încinse de soare, și privi cerul pe verticală; de departe, ajunse până la el bizăitul unui motor.

Închizând ochii, își spuse că nu vi privi avionul, că nu se va lăsa ispitit de ce mai era rău în el însuși; că avionul va zbura încă o dată pe deasupra insulei. Dar îndărătul pleoapelor și-o imagină pe Felisa cum împarte tăvile chiar în clipa aceea, și pe stewardul care îi ținea locul, probabil Giorgio sau vreunul nou de pe altă linie, cineva care zâmbea ca și el, în timp ce servea vinul sau cafeaua. Incapabil să lupte împotriva trecutului, deschise ochii și se ridică, și în aceeași clipă văzu aripa dreaptă a avionului, aproape deasupra capului său, înclinându-se inexplicabil, zgomotul schimbat al turbinelor, căderea aproape verticală în mare. Coborî în goană colina, lovindu-se de stânci și zgâriindu-și un braț printre spini. Insula îi ascundea locul unde se prăbușise avionul, o luă însă pe o scurtătură și ajunse la plaja cea mică. Coadă avionului se scufunda la vreo sută de metri, într-o liniște absolută. Marini se aruncă în apă, spera ca avionul să mai plutească o vreme dar nu se mai vedea decât ușoara unduire a valurilor, o cutie de carton ce se balansa absurd lângă loauil prăbușirii iar spre sfârșit când nu mai avea rost să continue să înoate o mână deasupra apei, o clipă doar, atât cât Marini să aibă timp să-și schimbe direcția și să se scufunde ca să-l apuce de păr pe omul ce lupte să se agațe de el și care înghițea cu lăcomie aerul pe care Marini îl lăsa să-l respire, fără a se apropia prea mult.

Târându-l încet, îl aduse pe mal, luă în brațe corpul îmbrăcat în alb, și după ce-l întinse pe nisip, privi fața plină de spumă, pe oare moartea se instalase deja, sângele ce curgea dintr-o rană enormă la gât. La ce putea servi respirația artificială dacă la fiecare nouă convulsie rana părea să se deschidă tot mai tare, asemeni unei guri respingătoare care-l chema pe Marini, îl smulgea din mărunta fericire a celor câteva ore trăite pe insulă, îl striga, bolborosind ceva ce el nu era în stare să audă. Alergau în goană copiii lui Klaios și ceva mai în spate veneau și femeile. Când sosi Klaios, băieții înconjurara trupul întins pe nisip, fără să înțeleagă cum cel înecat mai fusese în stare să înoate spre mal și să se târască, în timp ce pierdea atâta sânge. „Închide-i ochii”, îl rugă plângând o femeie. Klaios se uită spre mare, căutând vreun alt supraviețuitor. Dar, ca întotdeauna, erau singuri pe insulă, iar cadavrul cu ochii deschiși era singurul lucru nou între ei și mare.

INSTRUCȚIUNI PENTRU JOHN HOWELL

Lui Peter Brook

Când se va gândi mai târziu pe stradă, întivun tren ce traversează câmpia toate acestea i se vor părea absurde, dar un teatru nu este altceva decât un pact cu absurdul, un exercițiu eficace și luxos. Lui Rice, care se plictisea într-o Londra autumnală de sfârșit de

săptămână și care intrase la Aldwych fără a privi prea atent afișul, primul act al piesei i s-a părut mai degrabă mediocru absurdul începutu însă în pauză, când bărbatul în gri s-a apropiat de fotoliul său și l-a invitat politicos, cu o voce abia auzită, să-l însoțească în culise. Nu fu prea surprins, gândindu-se că direcția teatrului făcea probabil o anchetă, vreo vagă investigație în scopuri publicitare. „Dacă vreți părerea mea, spuse Rice, primul act mi se pare slab, și felul cum cade lumina, de exemplu. .” Bărbatul în gri consimți cu amabilitate, dar mâna lui continua să indice spire o ieșire laterală, și Rice înțelese că trebuia să se ridice și să-l însoțească fără să se lase rugat. „Aș fi preferat să beau un ceai”, se gândea în timp ce cobora cele câteva trepte care dădeau într-un coridor lateral și se lăsa condus, pe jumătate distrat, pe jumătate plictisit. Aproape imediat ajunse în fața unui cadru ce reprezenta o bibliotecă burgheză doi bărbați care păreau că se plictisesc, îl salutară ca și cum vizita lui ar fi fost prevăzută și chiar scontată. „Firește că dumneavoastră sunteți cel mai potrivit”, spuse cel mai înalt dintre cei doi. Celălalt dădu din cap, fără să scoată nici un cuvânt. „N-avem prea mult timp la dispoziție, zise bărbatul cel înalt, dar voi încerca să vă explic rolul în două cuvinte.” Vorbea mecanic, de parcă ar fi făcut abstracție de prezența reală a lui Rice și s-ar fi limitat la îndeplinirea unei sarcini monotone. „Nu înțeleg”, vorbi Rice, dându-se un pas înapoi „Așa mai merge, spuse bărbatul cel înalt. În astfel de cazuri, analiza este mai degrabă dezavantajoasă; o să vedeți că, după ce vă veți obișnui cu reflectoarele, o să începeți să vă distrați. Primul act îl cunoașteți; știu, nu v-a plăcut.

Abia de acum încolo piesa poate deveni mai bună. Depinde, bineînțeles.” „Măcar să devină mai bună, zise Rice, care credea că nu înțelesese bine despre ce-i vorba, în tot cazul, acum cred că trebuie să mă întorc în sală.” Pentru că mai făcuse un pas înapoi, nu-l surprinse prea mult ușoara rezistență întâm-pinată din partea bărbatului în gri, care-i șoptea o scuză, fără să se îndepărteze. „S-ar părea că nu ne înțelegem, spuse bărbatul cel înalt, și e păcat, fiindcă mai sunt doar patru minute până începe actul doi. Vă rog să mă ascultați eu atenție. Dumneavoastră sunteți Howell, soțul Evei. Ați văzut până acum că Eva îl înșeală pe Howell cu Michael, și Howell și-a dat probabil seama, dar preferă sa tacă, din motive pe care nu le cunoaștem încă. Nu vă mișcați, vă rog, este pur și simplu o perucă.” Avertizarea părea însă inutilă, căci bărbatul în gri împreună cu cel tăcut îl apucaseră deja de brațe, iar o fată înaltă și slabă, care-și făcuse brusc apariția, îi fixa ceva pe cap. „Cred că nu vreți să încep să strig și să provoc scandal în teatru”, spuse Rice încercând să-și stăpânească tremurul din glas. Bărbatul cel înalt ridică din umeri. „Nu veți face una ca asta, vorbi el, obosit. Ar fi atât de lipsit de eleganță. Nu, sunt sigur că nu veți face una ca asta La urma urmei, peruca vă vine perfect, sunteți tipul căruia îi stă bine cu păr roșcat.” Știind că nu trebuia s-o spună, Rice zise totuși: „Dar eu nu sunt actor.” Toți, chiar și fata, surâseră, încurajându-l „Tocmai de asta. spuse bărbatul cel înalt. Dumneavoastră vă dați foarte bine seama de diferență. Nu sunteți un actor, sunteți Howell. Când o să apăreți pe scenă, Eva se va afla în salon, scriindu-i lui Michael

o scrisoare. Vă veți preface că nu observați că ea ascunde scrisoarea și că e foarte tulburată. Din acest moment, faceți ce doriți. Ochelarii, Ruth.” „Să fac ce vreau?”, întrebă Rice, încercând zadarnic să-și elibereze brațele, în timp ce Ruth îi potrivea niște ochelari cu ramă de baga. „Da, despre asta e vorba”, spuse fără chef bărbatul înalt, și lui Rice îi trecu prin cap că era sătul să tot repete aceleași lucruri în fiecare seară. Se auzea clopoțelul chemând publicul, și Rioe reuși să distingă mișcările masinistilor pe scenă, câteva schimbări de lumini; Ruth dispăruse fără urmă. Simți o indignare mai degrabă amară decât violentă, care într-un fel anume părea să nu-și aibă rostul „Asta-i o farsă stupidă, spuse, încercând să se eschiveze, și vă previn că.” „Îmi pare rău, șopti bărbatul cel înalt. Sincer să fiu, aveam o altă părere despre dumneavoastră. Dar dacă o luați așa.” Nu era tocmai o amenințare, cu toate că cei trei bărbați îl înconjuraseră într-un anumit fel, care îl obliga fie la supunere, fie la luptă deschisă lui Rice i se păru că oricare din ele ar fi fost pe cât de absurdă, pe atât de falsă. „Intră Howell acum,” zise bărbatul cel înalt, indicându-i culoarul îngust din culise „Odată ajuns acolo, faceți ce doriți, noi am regreta însă tore mult, dacă.” O spuneau amabilitate, fără să tulbure liniștea ce se lăsase brusc în sală cortina se ridică cu un foșnet de catifea, și fură învăluiți în atmosfera ușor încărcată. „Poate vă mai gândiți, totuși, adăugă obosit bărbatul înalt. Duceți-vă acum.” Însoțindu-l fără să-l îmbrâncească, cei trei îl împinseră spre scenă. O lumină violetă îl orbi pe Rice; în față îi apăru un spațiu infinit, iar în stânga ghici că se afla uriașa cavernă,

ceva ca o gigantică respirație stăpânită ceva care, la urma urmei, era adevărata lume unde treptat, treptat, începeau să se decupeze plastroanele albe și probabil pălăriile sau pieptănăturile înalte. Făcu un pas sau doi, simțind cum picioarele nu-l ascultă, și era gata să se întoarcă și s-o ia la fugă când Eva, ridicându-se grăbită, îi veni în întâmpinare cu mâna întinsă ce părea că plutește în lumina violetă, în prelungirea brațului nespus de alb și de lung. Mâna-i era înghețată, și Rice avu impresia că se strângea puțin într-a lui. Lăsându-se condus spre mijlocul scenei, ascultă confuz explicațiile Evei despre durerea ei de cap, preferința ei pentru penumbră și liniștea din bibliotecă, așteptându-o să tacă spre a înainta și el în avanscenă ca să spună, în două cuvinte, că totul este o înșelăciune. Dar Eva părea că așteaptă ca el să se așeze pe sofaua de un gust la fel de îndoielnic ca și subiectul și decorurile piesei, iar Rice înțelese că era imposibil, aproape grotesc, dacă continua să stea în picioare în vreme ce ea, întinzându-i încă o dată mâna, repeta invitația cu un surâs obosit. De pe sofa distinse moi bine primele rânduri de la parter, despărțite de scenă doar prin lumina care din violet se transformase într-un galben-portocaliu, dar, în mod curios, lui Rice îi fu ușor să se întoarcă spre Eva și să-i susțină privirea care, într-un fel inexplicabil, îl mai lega încă de această farsă, amânând încă o clipă unica decizie posibilă pentru a nu cădea pradă nebuniei și prefăcătoriei. „Serile sunt interminabile în toamna asta”, spusese Eva, căutând o cutie de metal rătăcită printre cărțile și hârtiile de pe măsuta ioasă, și oferindu-i o țigară. Cu un gest mecanic, Rice își scoase

bricheta, simțindu-se din ce în ce mai ridicol cu peruca și cu ochelarii; dar gestul banal de a aprinde țigările și de a trage primele fumuri era ca un răgaz, ce-i permitea să se așeze mai comod, slăbind insuportabila tensiune a corpului care se știa privit de reci constelații invizibile. Auzea răspunsurile sale la întrebările Evei, cuvintele păreau să se construiască unele după altele cu un minim de efort, fără ca vreunul din ei să spună ceva concret; un dialog de cărți de joc în care Eva înălța zidurile fragilului edificiu și Rice intercala fără efort propriile lui cărți, și castelul se ridica în lumina portocalie, terminându-se în cele din urmă cu o explicație confuză ce includea și numele lui Michael („Ați văzut până acum că Eva îl înșeală pe Howell cu Michael”). Și multe alte nume și alte locuri, un ceai la care fusese mama lui Michael (sau era vorba de mama Evei?). Și cu o îngrijorată justificare, aproape înlăcrimată, cu o mișcare de neliniștită speranță, Eva se aplecă spre Rice, ca și cum ar fi vrut să-l îmbrățișeze sau ca și cum ar fi așteptat ca el s-o ia în brațe, și exact după ultimul cuvânt rostit cu o voce foarte clară, îi șopti la ureche lui Rice: „Nu-i lăsa să mă omoare”, și brusc reveni la vocea ei profesională, ca să se plângă că e singură și abandonată. Se auzeau bătăi la ușa din, fund și Eva își mușca buzele, de parcă voia să mai adauge ceva (așa i se păru lui Rioe, destul de tulburat însă, ca să poată reacționa la timp), și se ridică în picioare pentru a-i ura bun venit lui Michael, ce sosea cu surâsul său infatuat, pe care-l arborase într-un mod atât de insuportabil în primul act. O damă îmbrăcată în roșu, un bătrân: scena se umplu deodată de oameni

care schimbau între ei saluturi, flori și noutăți Rice strânse mâinile care i se întindeau și se așeză cât putu de repede pe sofa, aprinzându-și altă țigară părea acum că acțiunea se putea desfășura făcând abstracție de prezența lui, iar publicul primea cu șoapte de mulțumire jocurile de cuvinte ale lui Michael și ale adevăraților actori, în timp ce Eva se ocupa de ceai și dădea instrucțiuni servitorului. Poate că venise timpul să se apropie de marginea scenei, să lase să-i cadă țigara și s-o strivească apoi cu piciorul, fiind cazul să anunțe „Stimați spectatori.” Dar poate ar fi mai elegant (*Nu-i lăsa să mă omoare*) să aștepte căderea cortinei și atunci, înaintând cu repeziciune, să scoată la iveală înșelăciunea. Era ca o ceremonie la care nu era greu să asisti în așteptarea momentului prielnic, Rice intră în conversație cu bătrânul domn, acceptă ceașca de ceai pe care Eva i-o oferea fără să-l privească în față, de parcă s-ar fi simțit observată de Michael și de dama în roșu. Totul era să reviste, să fie mai puternic decât complotul nerușinat ce-și propunea să-l transforme într-o paiață. Îi era deja ușor să observe că frazele adresate lui (uneori de Michael, alteori de dama în roșu, dar foarte rar de Eva, acum) conțineau implicit și răspunsul pe oare-l așteptau ceilalți, că paiața va răspunde așa cum trebuie, că piesa putea continua. Rice se gândi că, dacă ar fi avut ceva mai mult timp pentru a deveni stăpân pe situație, l-ar fi distrat să răspundă în doi peri și să-i pună-n dificultate pe actori dar nu i s-ar ierta una ca asta falsă lui libertate de acțiune nu-i mai permitea altceva decât să se revolte, să facă scandal. *Nu-i lăsa să mă omoare*, spusese Eva,

Într-un fel tot atât de absurd ca tot ce se întâmpla| și Rice simțea în continuare că era mai bine să aștepte. Cortina se lăsă la o replică sentențioasă și plină de amărăciune a damei în roșu, și actorii îi apărură lui Rice ca niște figuri care, dintr-o dată, coborau o treaptă invizibilă: micșorați, indiferenți (Michael ridica din umeri, întorcând spatele și îndreptându-se spre fundul scenei), părăseau scena fără să-și arunce măcar o privire unul altuia, dar Rice observă că Eva întorcea capul spre el, în timp ce dama în roșu și bătrânul o conduceau amabili spre culisele din partea dreaptă. Se gândi s-o urmeze, avu vaga speranță că într-o cabină ar putea sta singuri de vorbă. „Excelent, spuse bărbatul cel înalt, bătându-l pe umăr Foarte bine, ați jucat într-adevăr foarte bine” Arăta spre cortină, prin care străbăteau ultimele aplauze. „Le-a plăcut cu adevărat. Să mergem să bem ceva „ Ceilalți doi bărbați stăteau la oarecare distanță, surâzând cu amabilitate, și Rice renunță s-o mai urmeze pe Eva. Bărbatul cel înalt deschise o ușă la capătul primului coridor și intrară într-o mică încăpere unde se aflau câteva fotolii vechi, un dulap, o sticlă de whisky începută și niște pahare frumoase de cristal. „Ați jucat foarte bine”, insistă bărbatul cel înalt, pe când se așezau toți trei în jurul lui Rice. „Cu puțină gheață, nu-i așa? Firește, oricine ar avea gâtul uscat.” Bărbatul în gri nu așteptă ca Rice să-l refuze și-i întinse un pahar aproape plin. „Actul trei este mai greu, dar e cel mai amuzant Howell, spuse bărbatul cel înalt. Niciodată nu mi-aș fi putut imagina că veți fi atât de nepăsător față de soție; eu aș fi reacționat altfel.” „Cum?”, întrebă sec Rice. „Nu se pun

asemenea întrebări, dragul meu. Părerea mea v-ar putea schimba propriile decizii, dacă mă gândesc că aveți în minte un plan pe care vreți să-l urmați. Sau nu-i așa?” Și cum Rice tăcea, adăugă: „Și spun asta tocmai pentru că nu trebuie să aveți planuri preconcepute. Suntem destul de mulțumiți cu toții ca să riscăm să stricăm restul.” Rice lua o înghițitură bună de whisky. „Și cu toate astea, în actul doi mi-ați spus că pot să fac ce vreau”, observă el. Bărbatul în gri începu să râdă, dar bărbatul cel înalt îl privi și celălalt se scuză cu un gest rapid. „Există o limită în aventură sau în întâmplare, zise bărbatul cel înalt. De acum înainte, vă rog să țineți cont de ceea ce vă voi indica, se înțelege că vă las toată libertatea în detalii.” Deschizând mâna dreaptă cu palma în sus, o privi atent în vreme ce arătătorul celeilalte se sprijinea într-un gest nervos pe ea. Între două înghițituri (îi umpluseră iar paharul) Rice ascultă instrucțiunile pentru John Howell. Ajutat de alcool și de ceva ca un fel de întoarcere în sine care-l umplea de o mânie surdă, înțelese fără efort sensul instrucțiunilor, pregătirea intrigii care avea să ajungă la punctul culminant în ultimul act. „Sper că e clar”, vorbi bărbatul cel înalt, făcând o mișcare circulară cu degetul pe palmă. „E foarte clar, zise Rice ridicându-se, dar aș vrea să știu dacă în actul patru.” „Să evităm confuziile, dragul meu, spuse bărbatul cel înalt, în pauza următoare vom reveni asupra subiectului piesei, dar acum vă sugerez să vă concentrați în exclusivitate la Howell, bărbatul în gri și scoase din dulap un costum din stofă și niște mănuși cu gesturi automate, Rice își schimbă îmbrăcămintea sub privirile aprobatoare ale

celor trei. Bărbatul cel înalt deschisese ușa și aștepta; de departe se auzea clopoțelul. „Blestemata asta de perucă mă încălzește îngrozitor”, gândi Rice, terminându-și whisky-ul dintr-o înghițitură. Aproape numaidecât se trezi în alte culise, fără să opună rezistență unei mâini care-i apăsa cu amabilitate cotul. Rice își descheie haina. „Nu încă, spuse bărbatul cel înalt, din spate. Amintiți-vă că e răcoare în parc. Poate dacă v-ați ridica gulerul de la haină. Să mergem, e rândul dumneavoastră.” Ridicindu-se de pe o bancă aflată în capătul unei alei, Michael îi ieși în întâmpinare, salutându-l cu o glumă. Trebuia să-i răspundă apatic și să discute despre cât de frumoasă este toamna în Regent's Park, până la sosirea Evei și a doamnei în roșu, care hrăneau lebedele. Pentru prima oară și el însuși era aproape tot atât de surprins ca și ceilalți Rice făcu o aluzie pe care publicul păru s-o aprecieze și care-l obligă pe Michael să dea înapoi și să folosească metodele cele mai la îndemână în profesiunea sa pentru a găsi o soluție; întorcându-i brusc spatele în timp ce-și aprindea o țigară, ca și cum ar fi vrut să se apere de vânt, Rice privi pe deasupra ochelarilor și-i văzu pe cei trei bărbați în culise, văzu brațul bărbatului înalt într-un gest amenințător Râse printre dinți (trebuie să fi fost puțin băut, și pe deasupra se și amuza; brațul care se agita îl amuza extraordinar) înainte să se întoarcă și să-și sprijine o mână pe umărul lui Michael. „În parcuri vezi lucruri amuzante, spuse Rice. Realmente nu pricep cum poți să-ți pierzi vremea cu lebede sau cu amante când te afli într-un parc londonez.” Publicul râse mai mult decât

Michael, preocupat peste măsură de sosirea Evei și a damei în roșu. Fără să șovăie, Rice merse împotriva curentului încalcând treptat instrucțiunile primite, într-o luptă feroce și absurdă împotriva actorilor extrem de abili care se străduiau să-l facă să se întoarcă la rolul său și uneori chiar reușeau, dar el le scăpa din nou pentru a o ajuta într-un fel pe Eva, fără să știe prea bine de ce o face, însă își spunea (și-l pufnea râsul, probabil din cauza whisky-ului) că tot ce va schimba el în clipa aceea va modifica inevitabil ultimul act (*Nu-i lăsa să mă omoare*). Și ceilalți își dăduseră seama de intenția sa, căci era suficient să privească pe deasupra ochelarilor spre culisele din stânga ca să vadă gesturile pline de mânie ale bărbatului cel înalt pe scenă și în afara ei luptau împotriva lui și a Evei, interveneau între ei ca să nu-i lase să comunice, ca ea să nu-i poată spune nici un cuvânt, și acum iată-l venind pe bătrânul domn, urmat de un șofer cu o înfățișare sinistră, și era ca o clipă de destindere (Rice își amintea instrucțiunile: o pauză, apoi conversația despre cumpărarea de acțiuni, după care venea fraza revelatoare a daniei în roșu, și cortina) și în acest răstimp, când Michael și femeia în roșu erau obligați să se îndepărteze, pentru ca batrânul să vorbească cu Eva și Howell despre mașinăriile de la Bursă (într-adevăr nu lipsea nimic în piesa asta), plăcerea de a mai strica puțin acțiunea îl umplu pe Rice de un sentiment asemănător cu fericirea. Cu un gest din care reieșea clar profundul dispreț pe care i-l inspirau speculațiile primejdioase, luă brațul Evei, eliberându-se de prezența înfuriatului domn, și începu să se plimbe cu ea, fără să fie atent la

mulțimea de cuvinte ingenioase rostite în spatele lui, cuvinte care nu-l priveau ioātuși de puțin, inventate în exclusivitate pentru public, și o ascultă în schimb pe Eva, simțind doar o secundă suflarea ei caldă pe obraz, șoptindu-i abia auzit cu adevărata ei voce: „Rămâi cu mine până la sfârșit”; întrerupându-se cu o mișcare instinctivă, din obișnuința de a-i răspunde damei în roșu, care-l trase deoparte pe Howeil ca să-i arunce în față cuvintele revelatoare. Fără pauză, fără minimum de răgaz de care ar fi avut nevoie pentru a schimba finalul piesei, anunțat prin aceste cuvinte, Rice văzu lăsându-se cortina. „Imbecilule”, spuse dama în roșu. „Pleacă, Flora”, porunci bărbatul cel înalt, lipit de Rice, care surâdea satisfăcut. „Imbecilule”, repetă dama în roșu și o luă de braț pe Eva, ce stătea cu capul în jos și părea absentă. Rice, care se simțea pe deplin fericit, fu îmbrâncit în culise. „Imbecilule”, zise la rândul lui bărbatul cel înalt. Îl lovi aproape brutal în cap, dar Rice își scoase ochelarii și-i întinse bărbatului înalt. „N-a fost rău whisky-ul, spuse. Dacă vreți să-mi dați instrucțiunile pentru ultimul act.” O altă lovitură fu cât pe ce să-l doboare la pământ și când reuși să se îndrepte, cu o ușoară senzație de greață, începură să-l îmbrâncească spre o galerie prost, luminată bărbatul cel înalt dispăruse, iar ceilalți doi se înghesuiau în el, obligându-l să înainteze presat de trupurile lor Ajunseră în dreptul unei uși cu o lampă mică portocalie deasupra. „Schimbă-te”, zise bărbatul în gri, dându-i înapoi hainele. Fără să-l lase să se îmbrace bine, deschiseră ușa cu o lovitură de picior; dintr-un brânci, ajunse împleticindu-se pe trotuar, în frigul unei

fundături cu miros de gunoi. „Nenorociților, o să fac o pneumonie”, gândi Rice, băgându-și mâinile în buzunare. Se vedeau lumini departe, în capătul străzii, acolo unde începea zgomotul traficului. La primul colț (nu-i luaseră nici banii, nici actele), Rice recunoscuse intrarea teatrului. Cum nimic nu-l putea împiedica să asiste din fotoliul său la ultimul act, pătrunse în căldura foaierului, în fumul și pălăvrăgeala oamenilor de la bar mai avea vreme să bea un whisky, dar simțea că e incapabil să se mîdie gîndească la ceva. Cu puțin înainte de ridicarea cortinei reuși să se întrebese cine va juca rolul lui Howell în ultimul act, și dacă vreun alt biet nefericit va cunoaște amabilitățile și amenințările și va purta aceiași ochelari dar pesemne că gluma se termina la fel în fiecare seară, căci îl recunoscuse îndată pe actorul din primul act oare citea o scrisoare în biroul său și i-o înmîna apoi unei Eve palide, îmbrăcată în gri. „E scandalos, comentă Rice, întorcându-se spre spectatorul din stînga. Cum e posibil să schimbe actorul la mijlocul piesei?” Spectatorul suspină, obosit. „Nu mai înțelegi nimic din autorii ăștia tineri, răspunse. Totul e simbolic, presupun.” De la parter, Rice savura răutăcios numărul spectatorilor care nu păreau să accepte cu atîta ușurință ca vecinul său schimbările fizice ale lui Howell; și cu toate astea, iluzia teatrală puse stăpînire pe ei aproape deîndată, actorul era excelent și acțiunea se desfășura cu atîta ușurință, încât îl surprinse chiar și pe Rice, cufundat într-o plăcută indiferență. Scrisoarea era de la Michael, care-și anunța plecarea din Anglia; Eva o citi și i-o înapoie în tăcere o auzai plîngînd încetișor. *Rămâi cu mine*

până la sfârșit, spusese Eva. *Nu-i lăsa să mă omoare*, spusese absurd Eva. Aflându-se în siguranță, la locul său de la parter, Rice nu putea concepe că se putea întâmpla ceva în scenariul ăsta de doi bani; totul fusese o continuă mascaradă, o oră interminabilă cu peruci și copaci pictați. Nelipsita damă în roșu își făcu firesc apariția, deranjând liniștea melancolică a biroului unde iertarea și poate dragostea lui Howell se făceau simțite din tăcerea sa, din modul aproape distrat în care rupea scrisoarea și o arunca în foc. Părea inevitabil ca dama în roșu să insinueze că plecarea lui Michael era o stratagemă, iar Howell

să-și arate disprețul, care nu-l va împiedica totuși să facă o invitație politicoasă la ceai. Pe Rice îl amuză oarecum intrarea servitorului cu tava ceaiul era parcă unul din mijloacele cele mai folosite în comedie; dar felul cum dama în roșu folosea, sticluța, în vreme ce, într-un mod cu totul inexplicabil, în biroul avocatului londonez se făcea întuneric, îl duse cu gândul la o melodramă romantică. Sună telefonul și Howell ridică receptorul și ascultă cu atenție (era previzibilă scăderea acțiunilor la Bursă sau orioe altă criză necesară pentru dezno-dământ) ceștile trecură din mână în mână, cu surâsuri cuviincioase, cu tonul acela bonom de dinaintea catastrofelor. Lui Rice i se păru aproape deplasat gestul lui Howell în clipa când Eva își apropia buzele de ceașcă, mișcarea lui bruscă și ceaiul vărsat pe rochia ei gri. Eva stătea nemișcată, aproape ridicolă; în această neașteptată oprire a gesturilor (Rice se ridicase fără să știe de ce, și cineva vocifera nerăbdător în spatele său), exclamația scandalizată a damei în roșu

acoperi trosnetul abia auzit, mâna lui Howell se ridica pentru a anunța ceva, și Eva întoarse oapul privind publicul de parcă nu-i venea să creadă, apoi alunecă într-o parte, până rămase aproape întinsă pe sofa, într-o lentă reluare a loviturii primită, aparent, de Howell, și fuga neașteptată a acestuia spre culisele din dreapta, și Rice care nu mai apucă să-l vadă fugind, fiindcă și el începuse să alerge prin holul central, fără ca vreun alt spectator să se fi mișcat de la locul său. Coborând în goană scările, avu inspirația să dea bonul la garderobă ca să-și recupereze pardesiul; când ajunse la ușă auzi primele zgomote care anunțau sfârșitul piesei, aplauze și voci în sală; cineva din teatru fugea pe scări în sus. Alergă până spre Kean Street și, trecând pe lângă fundătura laterală, i se păru că vede o siluetă nedeslușită ce înainta lipită de perete ușa prin care îl azvârliseră pe el era întredeschisă. Rice nu apucase încă să și definitiveze aceste imagini, când se trezi alergând pe strada luminată și în loc să se îndepărteze de zona teatrului, coborî încă o data pe Kingsway, intuind că nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să-l caute în apropierea teatrului. Pătrunse în Strand (își ridicase gulerul de la pardesiu și mergea repede cu manile în buzunare) până se pierdu, simțind o ușurare pe care nu și-o putea explica singur, în zona străduțelor ce se înfundau din Chancery Lane. Sprijinindu-se de un zid (gâfâia puțin și simțea cum sudoarea îi lipește cămașa de piele), își aprinse o țigară și pentru prima oară se întrebă, folosind toate cuvintele necesare, de ce fugea. Pașii se se apropiau se amestecată între el și răspunsul pe care-l caută; în

timp ce alerga, se gândi că, dacă izbutea să treacă peste fluviu (se afla deja lângă podul din Blackfriars), se va simți la adăpost. Se ascunse între colonade, departe de felinarul care lumina ieșirea spre Watergate. Ceva îi arse gura aruncă repede mucusul de țigară de care uitase, și-si simți buzele sfâșiate. În liniștea ce-l învăluia, încercă să-si repete întrebările la care nu găsisese răspuns, dar, ca o ironie a soartei, nu scăpa de obsesia că va fi la adăpost numai dacă va izbuti să traverseze fluviul. Era un gând absurd, pașii puteau să-l urmărească și pe pod, pe orice străduță de pe malul celălalt; și cu toate astea alese podul, alergă în direcția vântului ce-l ajută să lase în urmă fluviul și să se piardă într-un labirint pe care nu-l cunoștea, până ajunsese într-o zonă prost luminată a treia oprire în noapte pe o străduță strâmtă și înfundată îl aduse, în sfârșit, în fața singurei întrebări importante, și Rice înțelese că-i era imposibil să găsească răspunsul. *Nu-i lăsa să mă omoare*, spusese Eva, iar el făcuse tot ce putuse, neîndemânatic și mizerabil, și totuși o omorâseră, cel puțin în piesă o omorâseră, și el trebuia să fugă pentru că piesa nu se putea termina așa, nu se putea ea ceașca de ceai să se răstoarne inofensiv pe rochia Evei și totuși Eva să alunece și să rămână nemișcată pe sofa intervenise ceva, fără ca el să fie acolo ca să împiedice lucrul acela, *rămâi cu mine până la sfârșit*, îl implorase Eva, dar îl izgoniseră din teatru, îl îndepărtaseră de acel ceva care trebuia să se întâmple și el, instalat stupid pe locul său de la parter, privise fără să înțeleagă sau înțelegând ce se întâmplă dintr-o altă zonă a propriului său eu, unde se afla teama și

fuga, iar acum, lipicioasă precum sudoarea ce i se prelingea pe pânțele, simțea scârba pentru propria persoană. „Dar eu n-am nici un amestec, gândi. Și nu s-a întâmplat nimic e imposibil ca asemenea lucruri să se întâmple.” Repetă sânguincios ca pentru sine: nu puteau să vină să-l caute, să-i propună un asemenea lucru lipsit de noimă, să-l amenințe cu amabilitate pașii ce se apropiau erau probabil ai unui vagabond oarecare, niște pași fără nume. Bărbatul roșcat care se opri lângă el, aproape fără să-l privească, și care-și scoase ochelarii cu un gest nervos, ca apoi să și-i pună la loc după ce-i șterse pe reverul hainei, era pur și simplu cineva care semăna cu Howell și care vărsase ceașca de ceai pe rochia Evei. „Scoate-ți peruca asta, zise Rice, te vor recunoaște oriunde.” „Nu este o perucă”, răspunse Howell (se numea Smith sau Rogers, nici nu-și mai amintea numele lui din program). „Ce prost sunt”, spuse Rice. Ar fi trebuit să-și dea seama că aveau pregătită o imitație fidelă după părul lui Howell și ochelari identici cu ai lui. „Dumneata ai făcut tot ce-ai putut, zise Rice, eram în sală și am văzut prea bine; toată lumea va fi de partea ta.” Howell tremura, sprijinit de zid. „Nu despre asta e vorba, vorbi. Ce mai contează, dacă până la urmă au reușit.” Rice puse capul în pământ; se simțea groaznic de obosit. „Și eu am încercat s-o salvez, spuse, dar nu m-au lăsat să continui.” Howell îl privi în ciudat, „Întotdeauna se întâmplă la fel, zise, ca pentru sine. E tipic pentru amatori, își imaginează că pot s-o facă mai bine decât ceilalți, și până la urmă tot degeaba.” Își ridică gulerul de la haină și-și puse mâinile în buzunare. Rice ar fi

vrut să-l întrebe: „De ce se întâmplă întotdeauna la fel? Și dacă-i așa, de ce fugilm?” Cineva fluieră pe străduță, căutându-i. Alergară un timp împreună, până ajunseră într-un colț unde mirosea a petrol, a apă stătută. Se odihniră o clipă în spatele unor baloturi Howell găfâia ca un câine și lui Rice i se puse un cârcel la un picior. Și-l masă, sprijinit de baloturi, menținându-se cu greutate într-un singur picior. „Dar poate nu-i atât de grav. șopti el. Spuneai că întotdeauna se întâmplă la fel.” Howell îi puse o mână la gură; se auzeau alternativ două fluierături. „Fiecare pe cont propriu, zise Howell. Poate unul din noi reușește să scape.” Rice înțelese că avea dreptate, dar mai întâi ar fi vrut ca Howell să-i dea un răspuns. Îl apucă de un braț, atrăgându-l spre el cu toată forța. „Nu mă lăsa să plec așa, îl imploră el. Nu pot să fug mereu, fără să știu de ce.” Simți mirosul de catran al baloturilor, mâna sa rămasă inertă în aer. Niște pași care se îndepărtau; Rice se ghemui, luându-și avânt și porni în direcție opusă. La lumina unui felinar văzu un nume oarecare: Rose Alley. Ceva mai încolo se afla fluviul, un pod. Nu lipseau nici poduri, nici străzi pe unde să fugă.

TOATE FOCURILE, FOCUL

Așa va fi într-o bună zi statuia sa, gândește ironic proconsulul în timp ce ridică brațul, fixându-l într-un gest de salut împietrit în ovațiile unui public pe care două ore de circ și de căldură nu l-au ostenit A sosit momentul surprizei promise; proconsulul coboară

brațul, își privește soția care-i răspunde cu surâsul inexpressiv al ceremoniilor. Irene nu știe ce va urma, dar îi e totuna, chiar și ceva neașteptat poate deveni obișnuință pentru ea, care a învățat să-i suporte proconsulului capriciile de stăpân, cu acea indiferență atât de detestată de el. Fără să se întoarcă măcar spre arenă, își spunea că zarurile fuseseră desigur aruncate și că urmarea avea să fie crudă și monotună. Licas viticultorul și nevasta lui, Urania, sunt primii care strigă un nume pe care mulțimea îl preia și-l repetă. „Ți-am rezervat această surpriză, spune proconsulul. Am fost asigurat că apreciezi stilul acestui gladiator.” Cu un surâs studiat, Irene înclină capul în semn de mulțumire „Pentru că ne faci onoarea să ne însoțești, cu toate că jocurile te dezgustă, adăugă proconsulul, e de datoria mea să încerc să-ți ofer ceea ce te incintă îndeosebi „ „Ești sarea lumii! aclamă Licas. Faci să coboare Însăși umbra planetei Marte peste sărmana noastră arenă de provincie!” „Și n-ai văzut încă decât jumătate”, spune proconsulul, înmuindu-și buzele într-o cupă cu vin pe care i-o oferă apoi soției sale. Irene ia o înghițitură bună din băutura al cărei parfum fin pare să mai îndepărteze ceva din persistentul miros de sânge și bălegar în liniștea așteptării ce s-a lăsat brusc, tăindu-i răsufarea cu o precizie implacabilă, Marco înaintează spre centrul arenei spada sa scurtă strălucește în soare, acolo unde vechea copertină lasă să treacă o rază piezișă de soare, iar scutul de bronz îi atârnă neglijent în mâna stângă „Nu-l vei pune să-l înfrunte pe învingătorul din Smirnio?”, întreabă excitat Licas. „Mai mult de-atât, spune proconsulul Aș vrea ca

provincia ta să-și amintească de mine prin aceste jocuri, și ca soția mea să înceteze odată pentru totdeauna să se mai plictisească”. Urania și Licas aplaudă, așteptând răspunsul Irenei, dar ea înapoiază în tăcere cupa sclavului, cu totul străină la strigătele ce salută sosirea celui de-al doilea gladiator nemișcat, Marco pare și el indiferent la ovațiile primite de adversarul său cu vârful spadei își atinge ușor armura aurită ce-i acoperă picioarele.

„Alo”, spune Roland Renoir, alegându-și o țigară, ca o continuare inevitabilă a gestului de ridicare a receptorului. La telefon se aud mai multe convorbiri, cineva dictează niște cifre, și brusc tăcerea instalată la celălalt capăt al firului devine pentru simțuri și mai apăsătoare decât întunericul. „Alo”, repetă Roland, sprijinind țigara pe marginea scrumierei și căutând chibriturile în buzunarul de la halat. „Sunt eu”, spune vocea Jeannei. Roland întredeschide ochii, obosit, și se întinde într-o poziție mai comodă „Sunt eu”, repetă inutil Jeanne. Și cum Roland nu răspunde, adăugă: „Sonia tocmai a plecat.

Obligația sa este să privească loja imperială, să salute ca întotdeauna. Știe că trebuie să facă toate astea și că o va vedea pe soția proconsulului și pe proconsul, și poate femeia îi va surâde, ca la ultimele jocuri. Nu-i nevoie să gândească, aproape că nici nu știe să gândească, dar instinctul îi spune că această arenă este proastă, o arenă ca un enorm ochi de bronz pe nisipul căreia greblele și frunzele de palmier și-au desenat cărările concentrice întunecate de vreo urmă lăsată de luptele precedente. Noaptea trecută a visat un

pește, s-a visat pe un drum pustiu între coloane prăbușite; în timp ce se înarma, cineva i-a șoptit că proconsulul nu-l va plăti în monede de aur. Marco nu s-a sfiit să-l întrebe de unde știe, și celălalt a început să râdă răutăcios înainte de a se îndepărta, fără a-i întoarce însă spatele un al treilea i-a spus apoi că era un frate de-al gladiatorului ucis de el în Massilia, dar era deja împins spre galerie, spre strigătele de afară. Căldura este insuportabilă, îl apasă coiful care reflectă razele soarelui pe cupolă și pe trepte. Din nou, coloane prăbușite vise fără un înțeles prea clar, cu căderi în uitare, în clipele când ar fi putut înțelege. Și cel care îl înarma i-a spus că proconsulul nu-l va plăti în monede de aur; poate că soția proconsulului nu-i va surâde în seara aceasta. Strigătele îl lasă indiferent fiindcă acum este aplaudat celălalt, mai puțin decât l-au aplaudat pe el o clipă mai înainte, dar printre aplauze răzbat și strigăte de uimire, iar Marco ridică ochii, privește spre loja unde Irene s-a întors ca să discute cu Urania, unde proconsulul face neglijent un semn, și întregul său corp se contractă, și mâna lui strânge mânerul spadei. I-a fost de-ajuns să-și întoarcă privirea spre galeria opusă; nu pe acolo își face apariția rivalul său, s-au ridicat trosnind gratiile întunecosului pasaj prin care se dă drumul fiarelor și Marco vede conturându-se gantica siluetă a gladiatorului cu trident și plasă, abia vizibilă până atunci pe fondul unei pietre mucegăite acum da, știe că dincolo de orice rațiune, proconsulul nu-l va plăti în monede de aur, ghicește semnificația peștelui și a coloanelor prăbușite. Și totodată, puțin îi pasă de ce se va întâmpla între el și celălalt gladiator, asta îi este

slujba și soarta, dar corpul său continuă să fie contractat ca și cum i-ar fi frică, ceva din trupul său se întreabă de ce gladiatorul cu trident și plasă a ieșit din galeria fiarelor, și la fel se întreabă și publicul printre ovații, și Licas îl întreabă pe proconsul care surâde pentru a întări fără cuvinte surpriza, și Licas protestează râzând și se crede obligat să parieze în favoarea lui Marco; înainte de a auzi cuvintele ce vor urma, Irene știe că proconsulul va dubla pariul în favoarea celui alt gladiator, apoi o va privi cu amabilitate și va porunci să i se servească vin de la gheață. Iar ea va bea vinul și va comenta cu Urania statura și cruzimea gladiatorului cu trident și plasă; fiecare mișcare va fi prevăzută, deși va putea fi ignorată în sinea fiecăruia, deși vor putea lipsi cupa cu vin sau expresia gurii Uraniei în timp ce admiră torsul gigantului. Și atunci Licas, expert în ale circului, le va semnala faptul că gladiatorul cu trident a reușit să smulgă cu coiful ghimpiei creșcuți lângă gratiile înalte de doi metri, în spatele cărora se află fiarele și va lauda ușurința cu care acesta își potrivește pe brațul stâng solzii plasei. Ca întotdeauna, ca într-o deja îndepărtată noapte a nunții, Irene se înfioară în adâncul ființei sale, în vreme ce pentru ceilalți privește cu indulgență, surâde și chiar se bucură; în profunzimea aceea liberă și sterilă simte semnul de moarte pe care proconsulul l-a disimulat într-o veselă surpriză publică, semnul înțeleș poate doar de ea și de Marco, dar Marco, greoi, tăcut și mașinal, nu-l va înțelege, și trupul lui pe care ea l-a dorit într-o altă seară de circ (și proconsulul a ghicit acest lucru, fără să aibă nevoie să-și mai

consulte magii, a ghicit ca întotdeauna, din prima clipă) va plăti prețul unei simple fantezii, a unei priviri inutile aruncate pentru a doua oară asupra cadavrului unui trac, căruia i s-a tăiat cu multă îndemânare capul.

Înainte de a forma numărul lui Roland, mâna Jeannei s-a plimbat pe paginile unei reviste de modă, pe un flacon cu calmante, pe spina pisicii ghemuite pe canapea. După aceea auzi vocea lui Roland spunând „Alo”, vocea lui, puțin adormită, și brusc Jeanne avu senzația ridicolului, sentimentul că-i va spune lui Roland acestui unic și ironic spectator, care fumează într-o îngăduitoare tăcere despre acel ceva ce o va încadra exact în categoria femeilor care se lamentează la telefon. „Sunt eu”, spune Jeanne, mai mult pentru sine decât pentru tăcerea de la celălalt capăt al firului, unde dansează, ca pe un fundal imaginar, câteva frânturi de sunet. Își privește mâna care a mângâiat distrată pisica înainte de a forma numărul de telefon (și oare nu se aud alte cifre în telefon, nu-i o voce distantă care dictează numere cuiva care nu vorbește, care stă acolo doar pentru a copia supus?), refuzând să creadă că mâna ce a luat și a lăsat din nou flaconul cu pastile este mâna ei, că vocea care tocmai a repetat „Sunt eu”, este propria ei voce, la capătul puterilor.

Din orgoliu, să tacă, să pună încet receptorul la loc în furcă, să rămână pur și simplu singură. „Sonia tocmai a plecat”, vorbește Jeanne, și ce trebuia să spună s-a spus, ridicolul începe, cu micul său infern confortabil.

„Ah”, zice Roland, aprinzând un chibrit. Jeanne aude distinct cum se aprinde chibritul, e ca și cum ar

vedea fața lui Roland în timp ce trage fumul în piept, lăsându-se puțin pe spate cu ochii întredeschiși. Solzi strălucitori par să țâșnească din mâinile gigantului negru și Marco are exact răgazul necesar pentru a-și feri trupul de plasă. Altă dată proconsulul e sigur de asta, și-și întoarce astfel capul, încât numai Irene să-l vadă surâzând a profitat de acel minim răstimp, care este punctul slab al oricărui gladiator înarmat cu plasă, ca să blocheze cu scutul amenințarea marelui trident și să facă un pas înapoi, cu o mișcare fulgerătoare, ferindu-și pieptul descoperit. Dar Marco nu menține distanța, stă cu picioarele încovoiate de parcă s-ar pregăti să sară, în vreme ce gigantul apucă repede plasa pregătindu-se pentru un nou atac. „E pierdut”, gândește Irene, fără a-l privi pe proconsul care-și alege niște dulciuri de pe tava oferită de Urania. „Nu mai e cel de altădată”, se gândește Licas, lamentându-se pentru pariul făcut. Marco s-a încovoiat puțin, urmărind mișcarea circulară a gladiatorului negru; e singurul care încă nu știe ceea ce cu toții presimt, și, ghemuit, pândește o altă ocazie, cu vaga dezorientare a celui ce nu a făcut ceea ce știința îi impunea să facă. Ar avea nevoie de mai mult timp, de orele petrecute în tavernă, după triumf, pentru a înțelege poate motivul pentru care proconsulul nu-l va plăti în monede de aur. Posomorât, așteaptă un alt moment prielnic probabil spre sfârșit, stând cu un picior pe cadavrul rivalului său, va întâlni din nou surâsul soției proconsulului; dar nu el gândește toate astea și cel care se gândește la acest lucru deja nu mai crede că piciorul lui Marco va mai apăsa vreodată pieptul unui gladiator decapitat.

„Hotărăște-te, spune Roland, ori ai de gând să mă ții toată seara să-l ascult pe tipul ăsta care dictează numere nu știu cui. Tu-l auzi?” „Da, zice Jeanne, se aude ca de foarte departe. Trei sute cincizeci și patru, două sute patruzeci și doi.” Un timp nu se mai aude decât vocea distantă și monotonă. „În orice caz, zice Roland, folosește telefonul pentru ceva practic.” Răspunsul va putea fi previzibil, prima lamentare, dar Jeanne mai tace câteva secunde și repetă: „Sonia tocmai a plecat.” Șovăie, înainte de a adăuga: „Probabil că va ajunge la tine acasă”. Pe Roland l-ar surprinde una ca asta, Sonia nu are de ce să vină la el acasă. „Nu minți”, vorbește Jeanne, și pisica îi scapă din mână și o privește ofensată. „Nu era o minciună, zice Roland. Mă refeream la oră, nu la faptul că vine sau nu vine. Sonia știe că mă deranjează vizitele și telefoanele la ora asta.” Opt sute cinci, dictează de departe vocea. Patru sute șaisprezece. Treizeci și doi. Jeanne a închis ochii, așteptând prima pauză pe care o va face această voce anonimă pentru a spune singurul lucru ce a mai rămas de spus. Dacă Roland închide telefonul, îi va rămâne vocea aceea de pe fir, va putea să mai țină receptorul la ureche, afundându-se din ce în ce mai mult în canapea, mângâind pisica întinsă din nou spre ea, jucându-se cu flaconul de pastile, ascultând cifrele până când chiar și vocea va obosi și nu-i va mai rămâne nimic, absolut nimic, în afara receptorului ce va începe să atârne îngrozitor de greu între degetele ei, un lucru mori pe care va trebui să-l îndepărteze fără să-l privească. O sută patruzeci și cinci, spune vocea. Și de undeva de foarte departe, asemeni unui desen în miniatură, o voce ce

pare a fi a unei femei timide întreabă între două zgomote pe fir: „Gara de Nord?”

Reușește pentru a doua oară să se ferească de plasă, dar calculându-și greșit saltul înapoi, alunecă într-o băltoacă din arenă. Cu o efortare care face publicul să se ridice nehotărât în picioare, Marco împinge plasa cu spada, în timp ce întinde brațul sunt și primește în scut zgomotoasa lovitură a tridentului. Proconsulul nu-și ascunde disprețul pentru gălăgioasele comentarii ale lui Licas și-și întoarce capul spre Irene, care nu s-a mișcat din loc. „Acum sau niciodată”, zise proconsulul. „Niciodată”, răspunde Irene. „Nu mai e cel de altădată, repetă Licas, și-l va costa scump acest lucru, gigantul nu-i va mai da altă ocazie, e suficient să te uiți la el.” Ținându-se la divtanță, aproape imobil, Marco pare să-și fi dat seama de greșeala făcută cu scutul ridicat deasupra capului privește fix plasa deja pregătită, tridentul ce oscilează amețitor la doi metri în fața ochilor săi. „Ai dreptate, nu mai e același, spune proconsulul. Pariaseși pe el, Irene?” Ghemuit, gata să sară, Marco simte în piele, în adâncul ființei, sale, că mulțimea îl abandonează. Dacă ar fi calm un moment, ar putea să rupă nodul ce-l paralizează, lanțul invizibil care pornește de undeva de foarte departe, fără ca el să poată ști însă de unde, și care într-un anumit moment include solicitudinea proconsulului, promisiunea unei plăți extraordinare și totodată un vis cu un pește, și să se simtă acum, când nu mai e timp de nimic, identificat cu însăși imaginea visului înaintea plajei ce-i joacă în fața ochilor, și care pare să atragă fiecă rază de soare filtrată prin cupolă.

Totul este lanț, capcană înaintând cu o violență amenințătoare, aplaudată de public, în vreme ce gigantul se dă pentru prima oară un pas înapoi, Marco alege singura cale, confuzia și sudoarea și mirosul sânge-lui, și în fața morții, pe care trebuie să o strivească, cineva care gândește pentru el dincolo de masca-i surâzătoare, cineva care l-a dorit când el se afla deasupra trupului unui trac în agonie. „Otrava, îmi spune Irene, într-o bună zi o să găsesc otrava, dar acum acceptă-i cupa cu vin, fii tu cea mai tare, așteaptă să-ți vină rândul.” Pauza pare să se prelungească, așa cum se prelungește spațiul acela nedefinit unde revine intermitent vocea îndepărtată care repetă cifre. Jeanne a considerat întotdeauna că mesajele într-adevăr importante sunt cele care, la un moment dat, se ascund dincolo de orice cuvinte; poate că aceste cifre spun ceva mai mult, poate că reprezintă mai mult decât orice discurs pentru cel care le ascultă cu atenție, așa cum pentru ea parfumul Soniei, ușoara atingere a mâinii pe umărul ei înainte de plecare au însemnat mai mult decât cuvintele rostite. Dar era firesc ca Sonia să nu se mulțumească doar cu un mesaj cifrat, să vrea să-i spună ce simte, pe față, savurând totul până la capăt. „Înțeleg că-ți va fi foarte greu, a repetat Sonia, dar detest prefăcătoria și prefer să-ți spun adevărul.” Cinci sute patruzeci și șase, șase sute șaiszeci și doi, două sute optzeci și nouă. „Nu mă interesează dacă vine sau nu la tine acasă, spune Jeanne, acum nu mă mai interesează nimic.” În locul altei cifre urmează o lungă tăcere. „Ești acolo?”, întreabă Jeanne. „Da”, zice Roland, lăsând mukul de

țigară pe scrumieră și căutând fără grabă sticluța de coniac. „Ce nu pot să înțeleg”, începe Jeanne. „Te rog, spune Roland, în cazurile astea nimeni nu înțelege mare lucru, draga mea, și-n plus nu câștigi nimic dacă înțelegi. Îmi pare rău că Sonia s-a grăbit, nu ea era cea care trebuia să ți-o spună. La naiba, n-o să înceteze odată cu numerele astea?” Vocea conștiincioasă, care te poartă cu gândul la acea lume organizată a furnicilor, își continua minuțioasa dictare într-o liniște și mai apăsătoare. „Bine, dar tu, continuă absurd Jeanne, înseamnă că tu.”

Roland ia o înghițitură de coniac. Întotdeauna i-a plăcut să-și aleagă cuvintele, să evite dialogurile inutile. Jeanne va repeta de două-trei ori fiecare frază, accentuând-o într-un fel deosebit să vorbească, să repete, în timp ce el își pregătește minimum de răspunsuri înțelepte care să domolească această lamentabilă izbucnire. Respirând adânc, revine la poziția inițială după o mișcare bruscă și un pas lateral; ceva îi spune că de astă dată gigantul va ataca în altă ordine, că va folosi tridentul înaintea plasei. „Uită-te bine, îi spune Licas soției sale, l-am văzut luptând așa în Apta Iulia, și de fiecare dată și-a zăpăcit adversarul.” Prost apărat, sfidând riscul de a fi prins în plasă, Marco țâșnește înainte și abia după aceea ridică scutul pentru a se feri de solzii strălucitori ce se desfac ca niște raze din mâna gigantului. Taie marginea plasei, dar tridentul izbește până jos și sângele țâșnește din coapsa lui Marco, în vreme ce spada destul de scurtă izbește inutil lancea. „Ți-am spus eu”, strigă Licas. Proconsulul privește cu atenție coapsa rănită, sângele

care se prelinge pe armura aurită; se gândește aproape cu părere de rău că Irenei i-ar fi plăcut să mângâie această coapsă, să-i caute apăsarea și căldura, gemând așa cum știe ea să geamă, când o strânge el ca să-i provoace durere. O să i-o spună chiar în noaptea asta și ce interesant va fi să studieze fața Irenei, căutându-i punctul vulnerabil de pe masca ei perfectă, fața care va simula până la sfârșit indiferența, așa cum simulează acum un interes civil în lupta ce face să urle de entuziasm plebea brusc excitată de iminența sfârșitului. „Norocul l-a părăsit, îi spune proconsulul Irenei. Mă simt aproape vinovat că l-am adus în această arenă de provincie; ceva din el a rămas la Roma, se vede treaba.” „Și restul va rămâne aici, împreună cu banii pe care am pariat”, râde Licas. „N-o lua așa, te rog, zice Roland, e absurd să continuăm astfel la telefon când ne putem vedea chiar în noaptea asta. Îți repet, Sonia s-a grăbit, aș fi vrut să te scutesc de această lovitură.” Furnica a încetat să-și mai dicteze numerele și cuvintele Jeannei se aud bine; nu sunt lacrimi în vocea ei, ceea ce îl surprinde pe Roland, care și-a pregătit frazele, prevăzând o avalanșă de reproșuri. „Să mă scutești de lovitură? zice Jeanne. Mințind, desigur, înșelându-mă încă o dată.” Roland suspină, evitând răspunsurile care ar putea transforma convorbirea într-un dezgustător dialog. „Regret, dar dacă mai continui așa, prefer să închid”, zice el, pentru prima oară cu o voce ceva mai amabilă. „Ar fi mai bine să vin să te văd mâine dimineață, la urma urmei suntem oameni civilizați, ce naiba”. Undeva, departe, furnica dictează: opt sute optzeci și opt. „Nu veni”, spune Jeanne, și e

foarte amuzant să auzi cuvintele amestecându-se cu cifrele, nu opt sute veni optzeci și opt, „nu mai veni niciodată, Roland”. Drama, posibilele amenințări cu sinuciderea, plictiseala, cum s-a întâmplat cu Marie Josée, cum se întâmplă cu toate care o iau în tragic. „Nu fi stupidă, o sfătuiește Roland, mâine vei înțelege mai bine, e preferabil pentru amândoi să nu ne grăbim.” Jeanne tace, furnica dictează cifre rotunde: o sută, patru sute, o mie. „Ei bine, pe mâine”, zice Roland, admirând rochia de stradă a Soniei, care tocmai a deschis ușa și s-a oprit cu un aer pe jumătate mirat, pe jumătate ironic. „Se putea să nu te sune”, zice Sonia, punându-și jos poșeta și o revistă. „Pe mâine, Jeanne”, repetă Roland. Tăcerea de pe fir pare să se întindă ca un arc, până când se aude sec o cifră îndepărtată, nouă sute patru. „Încetează odată să mai dictezi numerele astea idioate!” strigă Roland cât poate de tare, și, înainte de a îndepărta receptorul de ureche, reușește să audă clicul de la celălalt capăt al firului, arcul de dă drumul săgeții sale inofensive. Paralizat, știindu-se incapabil să evite plasa ce nu va întârzia să-l înfășoare, Marco îl înfruntă pe uriașul negru cu spada prea scurtă, nemișcată în brațul său întins. Gigantul slăbește plasa o dată, de două ori, o apucă din nou căutând poziția cea mai favorabilă, o mai răsuțește încă o dată ca și cum ar dori să prelungească strigătele publicului care îl incită să-și doboare definitiv adversarul, și coboară tridentul îndepărtându-se puțin, pentru a arunca plasa cu și mai multă putere. Marco iese în întâmpinarea plasei cu scutul ridicat, și e asemeni unui turn ce se prăbușește în fața uriașului

trup negru, spada se înfige adânc în ceva care urlă undeva mai sus; nisipul îi intră în gură și în ochi, plasa cade inutili asupra peștelui care se sufocă.

Acceptă cu indiferență rânghăierile, incapabilă să simtă că mâna Jeannei tremură un pic și începe să se zgribulească. Degetele-i alunecă pe blană și se opresc, înfigându-se în ea și crispându-se instantaneu; pisica miorlăie obraznic; se rostogolește apoi pe spate și-și mișcă lăbuțele într-o poziție de așteptare care o face întotdeauna să râdă pe Jeanne, dar nu și de astă dată, mâna ei continuă să rămână nemișcată lângă pisică și doar cu un degeit abia mai caută căldura blănii sale, o mai mângâie puțin înainte de a se opri încă o dată, să aleagă între spatele-i călduț și flaconul cu pastile care s-a rostogolit până în dreptul ei. Izbit drept în stomac, gigantul urlă, dându-se înapoi, și în această ultimă clipă, când durerea s-a transformat într-o imensă ură, își adună în braț forța ce-i părăsește trupul pentru a înfige tridentul în spatele adversarului său care zace cu fața în sus. Se prăbușește peste trupul lui Marco, și convulsiile îl fac să se clatine pe picioare Marco își mișcă încet un braț, ținut pe nisip asemeni unei enorme insecte strălucitoare.

„Nu se întâmplă prea des, zice proconsulul întorcându-se spre Irene, ca doi gladiatori de asemenea talie să se ucidă reciproc. Ne putem felicita că am văzut un spectacol deosebit. Am să-i scriu în noaptea asta fratelui meu ca să-l consolez pentru dezgustătorul său mariaj.”

Irene vede mișeându-se brațul lui Marco, o mișcare ușoară și inutilă, ca și cum ar dori să-și smulgă

tridentul înfipt în măruntaie. Și-l imaginează pe proconsul gol, întins pe nisip, cu același trident înfipt în trup. Dar proconsulul nu și-ar mișca brațul cu atâta demnitate în ultima clipă ar țipa ca din gură de șarpe, implorând iertarea unui public indignat. Acceptând mâna pe care i-o oferă soțul pentru a o ajuta să se ridice, mai privește încă o dată spre arenă; brațul nu se mai mișcă, tot ce mai poți face este să surâzi, să te refugiezi în inteligență. Se pare că pisicii nu-i place rigiditatea Jeannei, stă tot rostogolită pe spate în așteptarea unei mângâieri iar apoi, de parcă ar stânjeni-o degetul acesta pe care-l simte pe spate, miaună nemulțumită și se răsucește pentru a se îndepărta, abandonată deja și somnoroasă.

„Scuză-mă că am venit la ora asta, zice Sonia. Ți-am văzut mașina la poantă, și a fost prea mare tentația. Ți-a telefonat, nu-i așa?” Roland își caută o țigară. „Rău ai făcut, spune. Se pare că asta e treaba bărbaților, trebuia să i-o sipun eu, în fond sunt de mai mult de doi ani cu Jeanne și e o fată bună.” „Ah, dar mi-a făcut plăcere, zice Sonia, turnându-și coniac. N-am putut să-i iert niciodată atâta naivitate, nimic nu mă exasperează mai mult. Dacă-ți poți imagina că la început a râs, convinsă fiind că glumesc.” Roland privește telefonul, se gândește la furnică. Acum o să sune iarăși Jeanne, și o să-l incomodeze, fiindcă Sonia s-a așezat lângă el și-l mângâie pe păr, în timp ce răsfoiește o revistă literară, ca și cum ar căuta ilustrate. „Rău ai făcut”, repetă Roland, atrăgând-o pe Sonia spre el. „Venind la ora asta?”, râde Sonia, cedând mâinilor care caută încet primul fermoar. Voalul violet acoperă

umerii Irenei, care se întoarce cu spatele la public, așteptând ca proconsulul să salute pentru ultima oară. Printre ovații răzbate acum un zgomot în mișcarea mulțimii, fuga precipitată a celor ce se grăbesc spre ieșire și spre galeriile din partea inferioară. Irene știe că acum sclavii vor târî cadavrele și nu întoarce capul; îi face plăcere gândul că proconsulul a acceptat invitația lui Licas de a cina la vila acestuia de pe malul lacului, unde aerul nopții o va ajuta să uite mirosul plebei, ultimele strigăte, un braț miș-cându-se ușor, ca și cum ar mângâia pământul. Nu e greu să uite, cu toate că proconsulul o hărțuiește, evocându-i cu minuțiozitate trecutul ce îl neliniștește într-o zi, Irene va găsi metoda prin care și el să uite pentru totdeauna, și lumea să creadă că a murit pur și simplu. „Vei vedea ce a inventat bucătarul nostru, spune nevasta lui Licas. I-a revenit pofta de mâncare soțului meu și noaptea.” Licas râde și-și salută prietenii, așteptând ca proconsulul să deschidă calea spre galerie după un ultim salut care se lasă așteptat, ca și cum s-ar complăce în a continua să privească arena unde se leagă și se târăsc cadavrele. „Sunt atât de fericită”, spune Sonia sprijinindu-și obrazul pe pieptul lui Roland care-i aproape adormit. „Nu spune asta, șoptește Roland, sună ca o amabilitate.” „Nu mă crezi?”, râde Sonia. „Ba da, dar n-o spune acum. Să fumăm.” Caută pe măsuta joasă țigările, așează una între buzele Soniei, și-o apropie pe a lui, le aprinde în același timp. Se privesc abia, somnoroși, și Roland agită chibritul și-l pune pe masă într-un loc anume, unde se află o scrumieră. Sonia adoarme prima și el îi scoate cu grijă țigara din gură, o

pune lângă a lui pe masă, cufundându-se ca și Sonia într-un somn greu și fără vise. Batista de pânză începe să ardă la marginea scrumierei, pârlindu-se încet, cade pe covor lângă grămada de haine și paharul de coniac. O parte din public vociferează și se înghesuie în galeriile inferioare; proconsulul a mai salutat o dată, făcând apoi un semn gărzii să-i deschidă calea. Licas, primul care înțelege, îi arată pânza de pe vechea copertină care începe să se rupă, în timp ce o ploaie de scântei se abate asupra publicului care caută derutat ieșirile. Strigând un ordin, proconsulul o împinge pe Irene care continuă să stea cu spatele, nemișcată. „Repede, până nu se îngrămădesc cu toții în galeria inferioară”, strigă Licas, precipitându-se înaintea soției sale. Irene simte prima mirosul de ulei încins, incendiul din depozitele subterane; în urmă-i, copertina se prăbușește peste cei care se împing să-și facă drum printre trupurile amestecate care blochează galeriile și așa destul de înguste. Sar cu sutele în arenă, căutând alte ieșiri, dar fumul estompează imaginile, o bucată de pânză plutește pe deasupra flăcărilor și cade pe proconsul înainte ca acesta să se poată adăposti în pasajul care dace spre galeria imperială. Irene se întoarce auzindu-l țipând, îi smulge pânza pârlită, apucând-o delicat cu degetele. „Nu vom putea ieși, spune, sunt îngrămădiți cu toții acolo jos, ca animalele.” Atunci Sonia țipă, vrând să se desprindă din îmbrățișarea care o arde încă din timpul somnului, și primul său urlet se confundă cu cel al lui Roland, care încearcă inutil să se ridice, sufocat de fumul negru. Se mai aud încă țipând din ce în ce mai slab,

când mașina pompierilor ajunge pe strada înțesată de curioși. „Este la etajul zece, spune locotenentul. Va fi greu, vântul bate din nord. Să mergem.”

CELĂLALT CER

*Ces yeux ne t'appartiennent pas... où les as-tu pris?*⁶
..., IV, 5

Mi se întâmpla uneori să las lucrurile să meargă de la sine, să cedez teren, acceptând fără nici o rezistență să trec dintr-o stare într-alta. Spun că mi se întâmpla, deși o speranță deșartă mă face să cred că acest lucru mi se mai poate întâmpla încă. Iată de ce, chiar dacă pare scandalos faptul că ieși să te plimbi de mai multe ori prin oraș când ai o familie și un serviciu, sunt momente când îmi spun din nou că a venit vremea să mă întorc în cartierul meu preferat, să-mi uit toate preocupările (sunt curtier de bursă) și cu puțin noroc s-o întâlnesc pe Josiane și să rămân cu ea până în dimineața următoare.

Și de câte ori îmi repet toate astea îmi vine tare greu, pentru că a fost o vreme când lucrurile mergeau de la sine, aproape fără să mă gândesc. În orice caz, era de-ajuns să mă las purtat de vârtejul amețitor al străzilor preferate de orășeanul ce eram, și mai întotdeauna plimbarea mea se sfârșea în cartierul cu galerii acoperite, poate pentru că pasajele și galeriile au

⁶ Ochii aceștia nu-ți aparțin... de unde i-ai luat?

fost patria mea secretă dintotdeauna. Iată, de exemplu, Pasajul Guêmes, teritoriu ambiguu, unde cu ani în urmă mi-am părăsit copilăria, ca pe o haină uzată. Până prin '28, Pasajul Guêmes era caverna ascunsă unde păcatul se amesteca cu pastilele de mentă, unde se dezbateau știrile de seară cu crimele de pe o pagină întreagă, în timp ce lumina continua să ardă în sala de la subsol în care rulau nepermisele filme realiste. Fetele acelor zile se uitau probabil pe jumătate matern, pe jumătate amuzate, la mine, cel cu câțiva mizerabili bănuți în buzunar, dar cu o alură de bărbat stăpân pe sine, cu pălăria cu boruri late aplecată într-o parte și cu mâmile în buzunare, fumând un *Commander*, tocmai pentru că taică-meu vitreg îmi prorocise că voi sfârși prin a orbi din pricina , tutunului alb. Păstrez în minte mirosuri și sunete, ceva asemeni unei așteptări și unei neliniști, chioșcul de unde se puteau cumpăra reviste cu femei goale și anunțuri de false manechiuriste, și mai ales știu cât mă emoționa falsul cer din stuc și oberlihturi murdare, acea noapte artificială care ignora banalitatea zilei și a soarelui de afară. Priveam cu falsă indiferență intrările în pasajul unde începea ultimul mister, ascensoarele goale ce se vor îndrepta spre cabinetele de consultații pentru boli venerice și apoi mai sus, spre presupusele paradisuri, cu femei vesele și amorale, cum erau numite acestea prin ziare, cu băuturi, de preferință verzi, servite în cupe frumos colorate, cu halate de mătase și chimonouri violete, în ale căror camere simțeau același parfum prezent în toate prăvăliile pe care eu le bănuiam elegante și care-ți luau ochii în penumbra pasajului, într-un bazar inaccesibil

de sticlute și cristaluri și lebede trandafirii și pudre *rachel* și periute cu minere transparente.

Și astăzi mi-e greu să trec prin Pasajul Guêmes fără să mă înduioșez de amintirea adolescenței mele în pragul pierzaniei; vechea fascinație mai dăinuie încă îmi place să mă plimb fără o țintă precisă, știind că în orice clipa voi pătrunde în zona galeriilor acoperite, unde orice dugheană sordidă și prăfuită mă atrăgea mai mult decât vitrinele expuse străzilor insolente. Galeria Vivienne, de exemplu, sau Passage des Panoramas cu ramificațiile ori scurtăturile lor care-ți îndreptau pașii spre un anticariat ori spre o neverosimilă agenție de voiaj, de unde probabil nimeni n-a cumpărat niciodată vreun bilet de tren, acea lume care a optat pentru un cer mai apropiat, cu geamuri murdare și stucuri cu figuri alegorice ce stau cu mâinile întinse, oferindu-ți o ghirlandă, acea Galerie Vivienne la un pas de mizeria zilnică din *rue* Reaumur și de la Bursă (eu lucrez la Bursă), cât din acest cartier ce mi-a aparținut mie, dintotdeauna, era al meu chiar cu mult înainte să bănuiesc măcar, atunci când, înghesuit într-un colț al Pasajului Guêmes, îmi număram puținii bani de student, neștiind dacă aveam să-i cheltuiesc introducându-i într-un automat sau cumpărând un roman ori o pungă de caramele acrișoare și fumam o țigară care-mi întuneca privirea, iar în fundul buzunarului atingeam uneori cu degetele învelișul prezervativului cumpărat cu falsă dezinvoltură dintr-o farmacie unde serveau numai bărbați, și pe care nu aveam nici cea mai mică șansă să-l folosesc, cu bani atât de puțini și cu chipul meu atât de copilăros.

Logodnica mea, Irma, nu-mi înțelege plăcerea de-a hoinări noaptea prin centru sau prin cartierele din sud, dar dacă mi-ar cunoaște predilecția pentru Pasajul Guèmes, ar fi de-a dreptul scandalizată. Pentru ea, ca și pentru mama, nu există activitate socială pe care s-o desfășori mai bine decât într-un salon unde faci conversație ori îți servești cafeaua sau rachiul de anason. Irma este cea mai bună și mai generoasă dintre femei, și dacă n-o să-i vorbesc niciodată despre ceea ce într-adevăr contează pentru mine, am teă ajung într-o zi un soț bun și un tată ai cărui copii vor fi, în treacăt fie apus, cei mai iubiți nepoți ai mamei mele. Cam așa am ajuns s-o cunosc pe Josiane și cu toarte că aș fi putut mai degrabă s-o întâlnesc pe *Boulevard Poissoniere* sau în *rue Notre-Dame-des-Victoires*, ne-am privit în schimb pentru prima oară în fundul Galeriilor Vivienne, sub figurinele din ghips ce tremurau în lumina felinarului cu gaz (cu ghirlandele care arcau și coborau printre degetele Muzelor prăfuite) și, puțin mai târziu, aveam să aflu că Josiane lucra în cartier și că nu era greu să dai de ea dacă frecventai cafenelele ori dacă birjarii îți erau prieteni. Poate a fost o coincidență, dar faptul că am cunoscut-o acolo, cât timp ploua în lumea cealaltă, a cerului înalt și fără de ghirlande în stradă, mi s-a părut a fi un semn ce depășea banala întâlnire cu oricare din prostituatele cartierului. Am aflat apoi că în zilele acelea Josiane nu se îndepărta de galerie pentru că pe atunci nu se vorbea decât de crimele lui Laurent și biata fată era îngrozită. Ceva din teroarea resimțită se transforma la ea într-o grație anume, în gesturi aproape echivoce sau pur și simplu în (dorință,

Îmi amintesc privirea ei în care se citea deopotrivă dorința și neîncrederea, întrebările ei care se voiau indiferente, îneântarea mea aproape neîncrezătoare când aflam că locuiește undeva, deasupra galeriilor, insistența mea de a urca în mansarda ei în loc să mergem la hotelul de pe *rue Sentier* (unde avea prieteni și se simțea protejată). Și încrederea ei de mai târziu, cum am răs noi în noaptea aceea, doar la gândul că eu aș putea fi Laurent, și cât de blândă și drăguță era Josiane în mansarda ei ieftină, în teama ei față de criminalul ce străbătea Parisul și cu felul ei de a se lipi din ce în ce mai mult de mine când treceam în revistă asasinatele lui Laurent. Mama știe întotdeauna când nu dorm acasă și, deși nu-mi spune nimic, căci ar fi chiar absurd s-o faci, o zi sau două mă privește jignită și furioasă. Știu foarte bine că n-o să-i spună Irmei niciodată, dar cu toate astea mă enervează persistența unui drept matern pe care nimic nu-l mai justifică acum, dar mai ales faptul că până la urmă tot eu îmi fac apariția cu o cutie de bomboane sau cu o plantă pentru curtea interioară, și că darul reprezintă, într-un mod foarte precis și ușor de înțeles, sfârșitul ofensei, întoarcerea la viața obișnuită a fiului care mai locuiește încă în casa mamei sale. Bineînțeles că Josiane era fericită când îi povesteam toate aceste episoade, care în cartierul galeriilor ajungeau să facă parte din lumea noastră, cu aceeași ușurință ca și protagonista lor. Sentimentul familial al Josiane era foarte accentuat, ea având un respect deosebit pentru instituții și rubedenii; nu prea îmi plăcea să fac confidențe, dar cum trebuia să vorbim ceva iar ceea ce mă lăsase ea să cunosc din

viața ei fusese deja comentat reveneam aproape inevitabil la problemele mele de burlac. Și ne-a mai apropiat ceva și pot să spun că am avut iarăși noroc, pentru că Josiane îi plăceau galeriile acoperite, poate fiindcă locuia într-una din ele sau fiindcă o protejau de frig și ploaie (am cunoscut-o la începutul unei ierni, cu ninsori abundente pe care noi, cei adăpostiți în galerii, le ignoram bucuroși). Ne-am făcut obiceiul de-a ne plimba împreună când ea avea timp la dispoziție, când cineva nu-i plăcea să-i sipună pe nume era destul de mulțumit ca s-o lase să se distreze un timp cu prietenii. De acel cineva vorbeam puțin, și după un timp i-am pus inevitabilele întrebări la care ea mi-a răspuns cu obișnuitele minciuni ale oricărei relații mercenare știu siguranță că era stăpânul, care avea însă bunul simț de a nu se arăta. Am ajuns să cred că acestuia nu-i displăcea faptul că o însoțeam uneori noaptea pe Josiane, căci amenințarea lui Laurent devenise mai apăsătoare ca oricând în cartier, de la ultima lui crimă din *rue d'Aboukir*, iar biata de ea n-ar fi îndrăznit să se îndepărteze de Galeria Vivienne după căderea nopții. Simțeam că trebuie să-i fiu recunoscător lui Laurent și stăpânului, teama întreținută în cartier ajutându-mă să cutreier cu Josiane pasajele și cafenelele, făcându-mă să descopăr că puteam deveni prietenul adevărat al unei fete de care nu mă lega nici un sentiment profund. De această prietenie simplă am început să ne dăm seama puțin câte puțin, dincolo de tăceri ori de banalele cuvinte. Camera ei, de exemplu, mansarda mică și curată, nu reprezenta pentru mine altceva decât o parte din galerie. La început urcasem pentru Josiane

și, cum nu puteam să rămân fiindcă nu aveam bani să plătesc pentru o noapte întreagă și exista cineva care aștepta profitul fără nici o greșeală în calcule, aproape că nu vedeam nimic din ceea ce mă înconjura și abia mult mai târziu, când eram pe punctul de-a adormi în cămăruța mea sărăcăcioasă cu calendarul ilustrat și cu un vas de argint drept unice obiecte de lux, mă întrebam cum arată oare mansarda ei și nu izbuteam să mi-o desenez în minte, n-o mai vedeam decât pe Josiane și mi-era de-ajuns să intru în somn acolo, ca și cum aș mai fi ținut-o încă în brațe. Dar odată cu prietenia au apărut și prerogativele, probabil consimțământul stăpânului, așa că Josiane aranja astfel lucrurile încât să petreacă de multe ori noaptea cu mine, și camera ei începu să ne umple golurile unui dialog care nu întotdeauna era ușor; fiecă păpușă, stampă ori podoabă se instalară în memoria mea, ajutându-mă să trăiesc când venea vremea să mă întorc acasă și să fac conversație cu mama sau cu Irma despre politica națională ori despre bolile de familie. Mai târziu s-au ivit alte lucruri, și printre ele silueta vagă a celui numit de Josiane sudamericanul, dar la un moment dat totul părea să se învârtă în jurul spaimei grozave care bântuia în cartier, alimentată de o poveste scrisă de un ziarist cu mai multă imaginație și cunoscută sub numele de legenda lui Laurent ștrangulatorul. Dacă la un moment dat îmi propun să văd imaginea Josiane, e ca s-o văd intrând cu mine în cafeneaua din *rue des Jeuneurs*, inatalându-se pe bancheta de pluș violet și schimbând saluturi cu prietenele și cu clienții, fraze banale care imediat se

referă la Laurent, pentru că numai despre Laurent se vorbește în cartierul Bursei, iar eu, care am lucrat fără nici o pauză toată ziua, am suportat între două ședințe de cotizații comentariile colegelor și ale clienților în legătură cu ultima crimă a lui Laurent și mă întreb dacă acest coșmar oribil se va sfârși vreodată, dacă lucrurile vor mai fi așa cum îmi imaginez eu că erau înainte de Laurent, sau dacă vom fi obligați să-i suportăm distracțiile macabre până la sfârșitul zilelor noastre. Mai enervant e (i-o spun Josiane după ce beau grogul de care avem atâta nevoie, cu frigul și cu zăpada asta) că nici măcar nu-i știm numele; în cartier i se spune Laurent pentru că o ghicitoare de la bariera Clichy a văzut în globul ei de sticlă cum asasinul își scria numele cu un deget mânjit de sânge, și gazetarii au grijă să nu contrarieze instinctul publicului. Josiane nu-i proastă, dar nimeni n-ar putea-o convinge că asasinul nu se numește Laurent, și e inutil să lupți împotriva groazei pe care i-o citești în ochii albaștri ce-l privesc acum distrați pe tinărul care trece, înalt și puțin adus de spate, și care tocmai intră în cafenea și se îndreaptă spre teighea, fără să salute pe nimeni.

— Poate fi el, zice Josiane, reflectând liniștită, aproape fără să-și dea seama. Dar între timp trebuie să urc singură în cameră, și dacă vântul îmi stinge lumânarea între două etaje. Numai la gândul că rămân singură pe scară și că poate.

— Rareori urci singură, spun eu râzând.

— Râzi tu, dar mai sunt și nopți rele, mai ales când ninge sau plouă și trebuie să mă întorc singură la două dimineața.

Urmează apoi descrierea lui Laurent ascuns în-tr-un ungher pe palier, ba mai rău, așteptând-o chiar în camera ei, unde a intrat cu ajutorul unei chei potrivite. La masa alăturată Kiki tremură ostentativ și scoate niște țipete ascuțite care se reverberează în oglinzi. Noi, bărbații, ne amuzăm copios în fața acestor spaime teatrale ce ne vor ajuta să ne apărăm prietenele cu și mai mult prestigiu. E plăcut să fumezi câteva pipe într-o cafenea, la ora când oboseala muncii începe să se piardă în alcool și în tutun, când femeile își compară pălăriile și cizmele ori râd de toate prostiile; e plăcut să-l săruți pe gură pe Josiane care, gânditoare, a început să-l fixeze pe bărbatul aproape un puști care ne întoarce spatele și-și soarbe cu înghițituri mici absintul, sprijinindu-se într-un cot de tejghea. Ce curios îmi pare acum când stau și mă gândesc primei imagini a Josiane, care este întotdeauna o Josiane ce stă pe o banchetă în cafenea, într-o noapte cu zăpadă și cu Laurent, i se adaugă inevitabil acel om pe care ea îl numea sud-americanul, sorbindu-și absintul și întorcându-ne spatele. Și eu îi spun tot sudamericanul, fiindcă Josiane ne-a asigurat că într-adevăr asta era, și că aflase de la roșcata care se culcase cu el o vreme, și toate astea se întâmplaseră înainte ca Josiane și roșcata să se certe pentru o chestiune de ore sau de colțuri de strada, lucru pe care-l regretau acum pe jumătate, căci fuseseră foarte bune prietene. După spusele roșcatei, el afirmase că era sud-american, deși vorbea fără cel mai mic accent i-o spusese când se culcase cu ea, poate ca să facă puțină conversație în timp ce-și scotea șireturile de la pantofi.

— Așa cum îl vezi, aproape un copil. Nu-i așa că pare un licean care a crescut peste noapte? Ei bine, ar trebui să auzi ce povestește roșcata.

Josiane persevera în obiceiul de a-și încrucișa și a-și depărta apoi degetele ori de câte ori povestea ceva pasionant. Îmi explică capriciul sudamericanului, nimic extraordinar la urma urmei, refuzul categoric al roșcatei, plecarea fără zăbavă a clientului. Am întrebat-o dacă sudamericanul o abordase vreodată. Nu, căci știa probabil că ea și roșcata erau prietene. Le cunoștea bine, locuia în cartier, iar când Josiane spuse asta, l-am privit cu mai multă atenție și l-am văzut plătindu-și absintul, lăsând să-i cadă o monedă pe farfurioara de zinc, în timp ce își plimba privirea asupra noastră și era ca și cum, preț de o secundă interminabilă, am fi încetat să mai fim acolo o expresie distantă și totodată ciudat de rigidă, o față imobilizată într-o clipă de vis, care refuză să facă pasul ce o va readuce din nou la starea de veghe. La urma urmei, o expresie ca asta, deși băiatul era aproape un adolescent și avea trăsături foarte frumoase, te putea duce ușor cu gândul la Laurent. O clipă mai târziu îi sugeram asta Josiane.

— Laurent? Ești nebun! Dar dacă Laurent este.

Partea proastă era că nimeni nu știa nimic despre Laurent, deși Kiki și Albert ne ajutau să facem tot felul de presupuneri ca să ne distrăm. Toată teoria noastră căzu când patronul, care, ca prin minune, era la curent cu tot ce se discuta în cafenea, ne reaminti că se știa totuși ceva despre Laurent: forța care îi permitea să-și ștranguleze victimele cu o singură mână. Pe când băiatul ăsta, să fim serioși. Da, și era târziu și trebuia

să mă întorc acasă; singur, pentru că Josiane își petrecea noaptea asta cu cineva care o aștepta acum în mansardă, cineva care avea dreptul la cheie, și atunci am condus-o pînă la primul palier, ca să nu se sperie dacă i se va stinge lumînarea la jumătatea drumului, și simțindu-mă brusc obosit, am privit-o urcând, aparent încântată, deși ea m-ar fi contrazis, și am ieșit apoi pe strada ninsă și înghețată și am pornit fără nici o țintă, pînă când, la un moment dat, am dat peste drumul ce mă ducea spre cartierul meu, printre oamenii care citeau cea de-a șasea ediție a ziarelor sau priveau pe gemulețele tramvaielor, ca și cum într-adevăr ar fi fost ceva de văzut pe străzi la ora asta.

Nu era întotdeauna ușor să ajungi în zona galeriilor și s-o mai și nimerești pe Josiane când e liberă; de atâtea ori trebuia să mă plimb singur prin pasaje, puțin decepționat, ajungând să simt treptat că noaptea îmi era la rîndul ei amantă. La ora când se aprindeau felinarele cu gaz, totul se trezea la viață în regatul nostru, cafenelele erau sediul trîndăviei și al mulțumirii sufletești, și se bea mult spre sfârșitul zilei și se vorbeau de toate, despre proprietarii de ziare, despre politică, prusaci, Lau-rent și cursele de cai. Îmi plăcea să savurez un pahar într-un local, apoi un altul într-altă parte, pîndind fără grabă momentul când aveam să descopăr silueta Josiane în vreun colț. al galeriilor sau la vreo teighea. Dacă era însoțită, printr-un semn convenit dinainte aflam când puteam s-o întîlnesc singură; alteori, se mulțumea să-mi zâmbească și nu-mi mai rămânea decât să-mi petrec restul zilei plimbându-mă prin galerii; venise vremea să

explorez, și în felul ăsta am pătruns în cele mai depărtate zone din cartier, în Galeria Sainte-Foy, de exemplu, și în depărtatele pasaje du Caire, dar cu toate că acestea mă atrăgeau mai mult decât străzile deschise (și erau atâtea, azi era *Passage des Princes*, altădată *Passage Verdeau*, și tot așa la infinit), în tot cazul, la capătul unei plimbări mai lungi pe care eu însumi nu puteam s-o refac, mă întorceam întotdeauna la Galeria Vivienne, nu atât pentru Josiane, deși și din pricina ei, cât pentru gratiile protectoare ale galeriei, pentru alegoriile ei demodate, pentru umbrele ei din colț de la *Passage des Petits-Pères*, această lume deosebită unde nu trebuia să mă gândesc la Irma și puteam să trăiesc fără ore fixe, la voia întâmplării și a norocului. Cum aveam atât de puține ocazii, nu reușesc să calculez cât timp a trecut până să vorbim din nou, întâmplător, despre sudamerican odată mi s-a părut că-l văd ieșind dintr-un portal de pe *rue Saint-Marc*, înfășurat într-una din acele mantii negre, largi, care se purtaseră atât de mult cu cinci ani în urmă, împreună cu pălăriile cu calotă exagerat de maro, și o clipă am fost tentat să mă apropiu și să-l întreb despre originea lui. M-a împiedicat însă amintirea furiei oarbe cu care întâmpinasem eu o interpelare de genul ăsta, dar Josiane găsi că a fost o prostie din partea mea, poate pentru că sudamericanul o interesa și pe ea, la mijloc fiind, pe lingă multă curiozitate, și vreo ofensă profesională. Își aminti că-l recunoscuse de departe, cu câteva srn înainte, în Galeria Vivienne, pe care totuși el nu părea s-o frecventeze.

— Nu-mi place cum ne privește, spuse Josiane. Înainte nu mă interesa, dar de atunci de când ai pomenit de Laurent

— Josiane, când am făcut gluma asta eram cu Kiki și cu Albert. Și Albert este agent al poliției, presupun că știi. Crezi c-ar lăsa să-i scape ocazia dacă i s-ar părea că ar fi adevărat? Capul lui Laurent face multe parale, iubito.

— Nu-mi plac ochii lui, se încăpățână Josiane. De fapt, parcă nici nu te privește, mai degrabă te străpunge cu privirea, dar nu se uită la tine. Dacă mă abordează într-o zi, am să fug cât mă țin picioarele, îți jur pe crucea asta.

— Ți-e frică de un copil. Ori te pomenești că noi, sudamericii îți părem cu toții niște urangutani?

Știam prea bine cum se terminau aceste dialoguri. Mergeam să bem un grog la cafeneaua de pe *rue des Jeuneurs*, cutreieram galeriile, teatrele de pe bulevard, urcam în mansardă, râdeam enorm. Au fost câteva săptămâni e greu să fii drept cu fericirea, să-i fixezi o durată când totul ne făcea să râdem, până și stângăciile lui Badingueit și teama de război ne amuzau. E aproape ridicol să admit că un lucru atât de mărunț ca Laurent putea să pună capăt bucuriei noastre, dar așa s-a întâmplat. Laurent a omorât o altă femeie pe *rue Beauregard* atât de aproape, de fapt și la cafenea am rămas toți ca la liturghie, iar Marthe, care intrase în goană ca să strige vestea, izbucni până la urmă într-un plâns isteric, care într-un fel ne-a ajutat să înghițim nodul din gât. Chiar în noaptea aceea, poliția ne-a trecut, pe toți prin filtrul ei cel mai fin, din cafenea în cafenea și din hotel în hotel; Josiane îl căută

pe stăpân și eu am lăsat-o să se ducă, înțelegând că avea nevoie de protecția supremă. Dar cum, în fond, toate îmi trezeau o vagă tristețe galeriile nu erau făcute pentru asta, nu trebuiau să fie pentru asta, am început să beau cu Kiki și apoi cu roșcaita, care mă căuta ca s-o ajut să se împace cu Josiane. Se bea mult în cafeneaua noastră, și în acea pâclă fierbinte de voci și înghițituri, mi se păru aproape normal ca, la miezul nopții, sud-americanul să vină să se așeze la o masă din fund și să ceară un absint cu expresia lui dintotdeauna, frumoasă, absentă și somnambulă. Când roșcata a început să se confeseze, i-am răspuns că știam totul, și că la urma urmei băiatul nu era orb și gusturile lui nu meritau atâta ranchiună încă mai râdeam de falsele palme ale roșcatei, când Kiki mărturisi că a fost o dată în camera lui. Înainte ca roșcata să apuce să-i pună vreo întrebare, am vrut să știu cum arăta această cameră. „Aș, ce contează camera”, spunea disprețuitoare roșcata, dar Kiki ne ajuta să pătrundem într-o mansardă din *rue Notre-Dame-des Victoires*, scoțând, asemeni unui prestidigitator al cartierului, o pisică gri, mai multe hârtii mângălite, un pian care ocupa destul spațiu, dar mai ales hârtii și, în fine, din nou pisica gri, care părea în fond cea mai plăcută amintire a lui Kiki.

O lăsam să vorbească, privind între timp spre masa din fund și spunându-mi că, în definitiv, ar fi fost atât de firesc să mă apropii de sudamerican și să-i adresez câteva cuvinte în spaniolă. Eram cât pe ce s-o fac, și acum nu sunt decât unul din cei mulți care se întreabă de ce la un moment dat n-au făcut ceea ce se gândiseră

să facă. Am rămas în schimb cu roșcata și cu Kiki, am fumat încă o pipă și am cerut iar vin alb nu-mi amintesc bine ce simțeam când am renunțat la impulsul meu, dar era ceva asemeni unei interdicții, senzația că dacă o încalc, aveam să intru într-un teritoriu nesigur. Și cu toate astea, cred că rău am făcut, căci am fost pe cale să fac un gest care m-ar fi putut salva. Să mă salvez de ce, mu întreb. Iată de ce anume: să mă salveze de acest astăzi, când nu mai pot face altceva decât să-mi pun întrebări la care nu există alt răspuns în afara fumului de țigară și speranța vagă și inutilă care mă urmărește pe străzi, asemeni unui câine râios.

Treptat, a trebuit să mă conving că trăiam niște vremuri grele și că, în timp ce Laurent și amenințările prusacilor ne preocupau în felul acesta, viața n-avea să mai fie niciodată așa cum fusese odinioară în galerii. Mama găsea că sunt slăbit și mă sfătui să iau un tonic, iar părinții Irmei, care aveau o vilă într-o insulă din Paraná, mă invitară să petrec acolo o perioadă de odihnă și de viață regulată. Am cerut cincisprezece zile de concediu și am plecat fără nici un chef pe insulă, certat fiind dinainte cu soarele și cu țăntarii. În prima sâmbătă am găsit un pretext oarecare și m-am întors în oraș, mergând grăbit pe străzile unde tocurile intrau în asfaltul moale. Din această hoinăreală stupidă, am rămas cu o amintire plăcută: intrând încă o dată în Pasajul Guêmes, m-a învăluit brusc aroma de cafea, cu parfumul-i aproape uitat în galeriile unde cafeaua era slabă și fiartă a doua oară. Am băut două cești, fără zahăr, savurând-o și adulmecând-o totodată, fericit că

mă arde. Ceea ce urmă spre sfârșitul după-amiezii avu un iz neobișnuit, până și umezeala din centru avea o mireasmă aparte (m-am întors pe jos acasă, cred că-i promisesem mamei că iau cina cu ea), și în aer se simțea un miros mai pur, mai intens, de săpun galben, cafea, tutun negru, tuș de tipar, frunză de ceai *maté*, un miros ce persista cu înverșunare, iar soarele și cerul împrumutau parcă ceva din prospețimea aerului. Câteva zile am uitat, aproape în ciudat, de cartierul galeriilor, dar am traversat din nou Pasajul Guèmes (să fi fost atunci când cu insula? Poate că amestec două momente din aceeași perioadă, și în realitate prea puțin contează) și am invocat zadarnic aroma plăcută de cafea, dar mirosul ei mi s-a părut a fi cel dintotdeauna, în schimb am recunoscut amestecul dulceag și respingător de rumeguș și bere râncedă, atât de specific barurilor din centru, pentru că-mi doream s-o întâlnesc din nou pe Josiane și să aud că groaznica teroare și ninsorile au luat sfârșit. Cred că în zilele acelea am început să bănuiesc că nu era de-ajuns numai dorința, ca înainte, pentru ca lucrurile să decurgă firesc și nu era de-ajuns să-mi propun s-o apuc pe una din străzile ce duc spre Galeria Vivienne, ci că era posibil chiar ca, până la urmă, să mă supun docil șederii în vila de pe insulă, ca să n-o întristez pe Irma și să n-o fac să bănuiască faptul că singurul loc unde mă odihneam cu adevărat era în altă parte; până când n-am mai putut și am revenit în oraș, plimbându-mă până n-am mai știut de mine, cu cămașa lipită de corp, ducându-mă prin baruri să beau bere, așteptând nici eu nu știam prea bine ce. Iar când, la ieșirea din ultimul bar, am văzut că

nu-mi mai rămânea decât să iau colțul pentru a pătrunde în cartierul meu, bucuria s-a amestecat cu oboseala și cu obscura certitudine a eșecului, căci era de-ajuns să privești oamenii în față ca să-ți dai seama că groaznica teroare era departe de a fi încetat, era suficient să apari în fața Josiane la colțul ei de pe *rue d'Uzes* și s-o auzi cum se plânge că stăpânul în persoană se hotărâse s-o protejeze de un posibil atac; îmi amintesc că între două sărutări l-am zărit pe sudamerican la adăpostul unui portal, înfășurat într-o largă pelerină gri ce-l apăra de lapoviță. Josiane nu era dintre cele ce-ți reproșează absențele, și mă întreb dacă în fond realiza trecerea timpului. Ne-am întors la braț în Galeria Vivienne, ne-am urcat la mansardă, dar am descoperit apoi că nu mai eram mulțumiți ca înainte și am pus acest lucru pe seama a tot ce îngrijora cartierul; războiul era inevitabil, bărbații trebuiau să se înroleze (ea rostea solemn aceste cuvinte, cu un plăcut și ignorant respect), oamenilor le era frică și ciudă, poliția fusese incapabilă să-l descopere pe Laurent. Se consolau ghilotinându-i pe alții, ca în dimineața asta când aveau să-l execute pe otrăvitorul despre care vorbisem atâta în cafeneaua de pe *rue des Jeuneurs*, în zilele procesului; dar teroarea continua să stăpânească galeriile și pasajele, nimic nu se schimbaseră de la ultima mea întâlnire cu Josiane, și nici măcar nu încetase să mai ningă.

Ca să ne consolăm, am ieșit să ne plimbăm, sfidând frigul, căci Josiane avea un palton ce trebuia admirat într-o serie de colțuri și portaluri unde prietenele ei își așteptau clienții, frecându-și mâinile

sau vârandu-și-le în buzunarele hainelor de piele. Rareori hoinăream atâta pe bulevarde, și am ajuns să-mi închipui că eram sensibili la protecția oferită de vitrinele luminoase; intram pe oricare din străzile vecine (fiindcă și Liliane trebuia să vadă paltonul, iar ceva mai încolo Francine), ne adânceam puțin câte puțin în spaimele noastre, până când paltonul fu suficient expus și am propus atunci cafeneaua noastră, și am alergat pe *rue du Croissant* am ocolit un grup de case și ne-am refugiat la căldură, lângă prieteni. Din fericire pentru toată lumea, ideea războiului se estompa la ora aceea în memoria noastră, nimănui nu-i venea să repete obscenitățile împotriva prusacilor, ne simțeam tare bine cu paharele pline și, la căldura sobei, clienții ocazionali plecaseră și rămăseserăm numai noi, prietenii patronului, grupul dintotdeauna și vestea bună că roșcata îi ceruse iertare Josiane și se împăcaseră cu sărutări și lacrimi, ba chiar cu cadouri. Totul avea aspect de sărbătoare, cu ghirlande (dar ghirlandele pot fi și funebre, am înțeles-o mai târziu) și cum afară erau zăpada și Laurent, rămâneam cât mai mult în cafenea și aflam spre miezul nopții că palionul împlinea cincizeci de ani de muncă în spatele aceleași tejghele, și trebuia să sărbătorim asta, și așa toate se legau, sticlele umpleau mesele, pentru că acum le oferea patronul și nu puteai să dezamăgești atâta prietenie și atâta dăruire muncii, și pe la trei și jumătate dimineața, Kiki, amețită cu totul, termina de cântat ariile cele mai frumoase din operetele la modă, în timp ce Josiane și roșcata plâneau îmbrățișate de fericire și de atâta absint, și Albert, aproape fără să dea

vreo importanță faptului, mai venea cu o idee, propunând să sfârșim noaptea la Roquette, unde urma să fie ghilotinat otrăvitorul la ora șase fix, și patronul descoperea emoționat că acest sfârșit de sărbătoare reprezenta încununarea celor cincizeci de ani de muncă cinstită și-și lua angajamentul să închirieze două trăsuri pentru expediția noastră, îmbrățișându-ne pe toți și vorbindu-ne despre soția lui moartă în Languedoc.

Și am băut din nou vin, și ne-am amintit de mamele noastre și de diverse episoade din copilărie, urmate apoi de o supă de ceapă, care căpătă un gust sublim, fiind pregătită la bucătărie de Josiane și de roșcată, și-n tot acest timp, eu, Albert și patronul ne promiteam prietenie veșnică și juram moarte prusacilor. Supa și brânzeturile au înăbușit ceva din vehemența noastră, căci eram mai degrabă tăcuți și chiar supărați când a sosit ora închiderii cafenelei, cu un zgomot interminabil de druguri și lanțuri, și ne-am urcat în trăsuri unde tot frigul din lume părea să ne aștepte. Ar fi trebuit, poate, să mergem cu toții în aceeași trăsură, ca să ne mai încălzim, însă patronul avea principii umanitare în materie de cai și se urcă în prima trăsură cu roșcata și cu Albert, încredințându-mi-le mie pe Kiki și pe Josiane care, spunea el, erau ca fiicele lui. După ce ne-am amuzat împreună cu vizitii pe seama ultimei fraze, ne-a venit inima la loc în timp ce urcam spre Popincourt printre simulări de galop, suspine de ușurare și false biciuiri ale cailor. Patronul insistă să coborâm la o oarecare distanță, invocând motive de discreție pe care nu le-nțelegeam, și ținându-

ne de braț, ca să nu alunecăm prea tare pe zăpada înghețată, am urcat pe *rue* de la Roquette, slab luminată de felinare izolate, printre umbre mișcătoare, care peste o clipă se transformau în calote de pălării, trăsurile la trap și grupuri de oameni cu chipuri ascunse, ce se îngrămădeau spre o porțiune unde strada se lărgea, sub umbra mai înaltă și mai întunecată a închisorii. O mulțime clandestină dădea din coate, își treceau unul altuia sticle, repetau o glumă care se transforma în hohot de râs ori în țipete înăbușite, ori chiar în tăceri bruște și în fețe luminate o clipă de un foc de amnar, în timp ce avansam cu greutate și având grijă să nu ne pierdem de ceilalți, ca și cum fiecare știa că numai voința grupului putea să scuze prezenta noastră într-un asemenea loc. Mașinăria se afla acolo, pe postamentul ei de piatră, și întreg aparatul de justiție aștepta nemișcat în micul spațiu dintre ghilotină și soldații ce stăteau cu puștile sprijinite în pământ și baionetele ridicate. Josiane îmi înfigea unghiile în braț și tremura în așa hal, încât i-am propus s-o duc la o cafenea, dai mi se vedea nici o cafenea prin apropiere și ea se încapățâna să rămână. Agățată de mine și de Albert, sărea din când în când ca să vadă mai bine mașinăria, îmi înfigea iarăși unghiile în carne, și în fme, mă obligă să-mi aplec capul până când buzele ei le întâlniră pe ale mele, mă mușcă isteric șoptind cuvinte pe care rareori le auzisem la ea și care mă umplură de mândrie, ca și cum, preț de o clipă, aș fi fost eu stăpânul. Dintre noi toți, însă, singurul amator să vadă era Albert în timp ce-și fuma țigara, își omora timpul comparând ceremonii, imaginându-și

comportamentul final al condamnatului, etapele ce se desfășurau chiar în clipele acelea în interiorul închisorii, pe care le cunoștea în amănunt din motive ascunse. La început l-am ascultat avid, dornic să aflu până și cea mai neînsemnată parte din liturghie, însă, încetul cu încetul, independent de el și de Josiane și de sărbătorirea aniversării, ceva ca un fel de abandon puse stăpânire pe mine, sentimentul nedefinit că toate astea trebuiau să se întâmple exact așa cum se întâmplaseră, că ceva înlăuntrul meu amenință Jumea galeriilor și a pasajelor, ba chiar mai rău, că fericirea mea pe această lume fusese un preludiu înșelător, o capcană de flori, de parcă de pe una din figurinele de ghips m-ar fi atins o ghirlandă mincinoasă (și în noaptea aceea mă gândisem că lucrurile se împleteau ca florile într-o ghirlandă), pentru a reveni treptat la Laurent și la beția inocentă a Galeriei Vivienne și la mansarda Josiane, iar apoi ajungeam încet la groaznică teroare, la zăpadă, la inevitabilul război, la apoteoza celor cincizeci de ani ai patronului, la trăsurile înțepenite de frig, în zori, la brațul rigid al Josiane care-și promitea să nu privească execuția și căuta un loc la pieptul meu, unde să-și ascundă fața în momentul final. Mi se păru (în clipa aceea gratiile începeau să se dea la o parte și se auzi vocea autoritară a ofițerului gărzii) că, într-un fel, acesta era sfârșitul, și nu știam prea bine de ce, pentru că în urma urmei eu aveam să trăiesc în continuare, aveam să lucrez la Bursă și să-i văd din când în când pe Josiane, pe Albert și Kiki, care acum începuse să mă lovească isteric în umăr, și deși nu voiam să-mi iau ochii de pe gratiile ce tocmai se deschiseseră, a trebuit

să-i acord atenție o clipă și, urmărindu-i privirea pe jumătate surprinsă, pe jumătate ironică, am reușit să disting lângă patron silueta puțin încovoiată a sud-americanului, înfășurat într-o mantie largă, neagră și, curios, m-am gândit că și asta făcea parte, într-un fel, din ghirlandă și că pe undeva, era ca și cum o mână tocmai îi adăuga

floarea ce în zori avea să se închidă. Și am încetat să mai gândesc, pentru că Josiane s-a lipit de mine gemând, și în umbră, acolo unde două felinare se legănau deasupra ușii fără s-o înspăimânte, pata albă a unei cămăși pluti între două siluete negre, apărând și dispărând de fiecare dată când o a treia umbră voluminoasă se apleca asupra ei cu gesturile celui ce îmbrățișează sau admonestează, ori spune ceva la ureche, ori dă să se sărute ceva, până când umbra se dădu la o parte și pata albă se văzu mai bine, mai aproape, înconjurată de un grup de oameni cu pălării înalte și paltoane negre, și fu ca o prestidigitație accelerată, pata albă răpită de cele două figuri care până atunci păreau să facă parte din mașinăria aceea, gestul de a scoate de pe umeri un palton acum inutil, o mișcare grăbită înainte, un strigăt înăbușit, care ar fi putut aparține oricui, și Josiane congestionată lângă mine, și pata albă ce aluneca sub armătura unde ceva părea să fi scăpat din lanțuri cu un trosnet și o lovitură aproape simultane. Am crezut că Josiane va leșina, o simțeam alunecând cu toată greutatea trupului peste mine, tot așa cum celălalt trup aluneca spre neant, și m-am aplecat s-o susțin, în timp ce un cor de voci se dezlanțuia într-un sfârșit de liturghie, în sunetul orgii

pierdut spre înălțimi (era de fapt un cal ce necheza, simțind mirosul sângelui) și mulțimea adunată ne împinse, printre țipete și ordine militare. Pe deasupra pălăriei purtată de Josiane, care începuse să plângă compătimitor lângă mine, am izbutit să-l recunosc pe patron emoționat, pe Albert în culmea fericirii, și profilul sudamericanului pierdut în contemplarea inegală a mașinăriei pe care spatele soldaților și strădania slujitorilor justiției o desfăceau în bucăți distincte, printre pardesie și brațe, în dorința generală de mișcare, de vin fiert și de vise, asemeni nouă îngrămădiți ceva mai târziu într-o trăsură care ne aducea înapoi în cartier, comentând fiecare ce crezuse că a văzut și versiunea fiecăruia era alta și noi n-aveam să mai fim niciodată aceiași și ne simțeam mai bine pentru că între *rue* de la Roquette și cartierul Bursei aveam timp să reconstituim ceremonia, s-o discutăm, să ne surprindem contrazicându-ne, să ne lăudăm fiecare cu vederea lui mai ageră ori cu nervii lui mai stăpâniți, spre admirația de ultimă oră a timidelor noastre prietene.

Nici nu putea să mă surprindă faptul că în perioada aceea mama găsea că sunt mai slăbit ca ori-când și se plângea, fără s-o ascundă, de indiferența mea inexplicabilă, care o făcea să sufere pe biata mea logodnică, și de înstrăinarea prietenilor defunctului meu tată, grație protecției cărora îmi croiam un drum în mediul Bursei. La asemenea fraze nu puteam să răspund decât prin tăcere, și să apar peste câteva zile cu o nouă plantă decorativă ori cu câteva sculuri de lână cumpărate la un preț redus. Irma era mai

înțelegătoare, avea probabil încredere în căsătoria apropiată, care avea să mă readucă la normal, și în perioada aceea eram cât pe ce să-i dau dreptate, dar îmi era imposibil să renunț la speranța că groaznica teroare va înceta odată în cartierul galeriilor, iar întoarcerea mea acasă va semăna cu o fugă, cu nevoia de protecție ce avea să dispară de îndată ce mama mă va privi suspinând, în vreme ce Irma îmi va întinde ceașca de cafea cu zâmbetu-i de logodnică răbdătoare. Ne aflam pe vremea aceea în plină dictatură militară, încă una din nesfârșita serie, dar lumea se interesa îndeosebi de iminentul deznodământ al războiului mondial și aproape în fiecare zi aveau loc în centrul manifestări neașteptate pentru a sărbători înaintarea aliaților și eliberarea capitalelor europene, în timp ce poliția persecuta studenții și femeile, prăvăliile își coborau erăbite obloanele iar eu, care mă alăturasem prin forța împrejurărilor unui grup oprit în fața sediului ziarului „La Prensa”, mă întrebam dacă voi fi în stare să rezist mult timp zâmbetului consecvent al bieteii Irma și transpirației ce o simțeam prin cămașă, între runde și runde de cotizații. Am început să simt că acum cartierul galeriilor nu mai reprezenta, ca înainte, satisfacerea unei dorințe, ca atunci când era suficient să te plimbi pe orice stradă pentru ca într-un colț, totul să se învârtă într-un ritm amețitor și să mă apropii fără efort de *Place des Victoires* unde era atât de plăcut să zăbovești pe străduțele cu prăvălii și ganguri prăfuite, și la ora cea mai potrivită să intru în *Galerie Vivienne* în căutarea Josiane, doar dacă n-aveam chef să trec mai întâi prin *Passage des Panoramas* sau prin *Passage*

des Princes ca să mă întorc apoi, dând un ocol puțin pervers pe lângă Bursă. Acum, în schimb, fără să mai am nici măcar consolarea că recunosc, ca în dimineața aceea, aroma puternică a cafelei în Pasajul Guêmes (mirosea a rumeguș, a leșie), am început să admit, și încă de mult, că acest cartier al galeriilor nu mai era oaza mea de odihnă, deși mai credeam încă în posibilitatea de a mă elibera de serviciul meu și de Irma, de a ajunge fără efort în colțul unde stătea Josiane. În fiecare clipă mă cuprindea dorința de a mă întoarce; în fața sediilor ziarelor unde stăteam cu prietenii, în curtea interioară a casei, mai ales pe înserat, la ora când acolo se aprindeau felinarele cu gaz. Ceva mă obliga însă să zăbovesc lângă mama și Irma, o vagă intuiție îmi spunea că în cartierul galeriilor nu mă mai așteptau ca înainte, că teroarea era mai groaznică ca orieând. Intram în bănci și în casele de comerț ca un automat, suportând obligația cotidiană de a cumpăra și vinde valori, ascultam cum tropăie caii polițiștilor care se năpusteau asupra poporului ce sărbătorea victoriile aliaților, și speram atât de puțin că am să mă pot elibera de toate astea, încât atunci când am ajuns în cartierul galeriilor aproape ca mina fost teamă, m-am simțit străin și diferit de ei toți, sentiment pe care nu-l mai încercasem niciodată până atunci, m-am refugiat lângă poarta ce dădea spre curte și am lăsat să treacă timpul și oamenii, pentru prima oară nevoit să accept treptat-treptat tot ceea ce înainte îmi aparținuse, străzile și vehiculele, hainele și mânușile, zăpada din curțile interioare și glasurile din prăvălii, și toate acestea până veni vestea cea mare, când am întâlnit-o

pe Josiane în Galeria Colbert și am aflat, printre sărutări și salturi de bucurie, că Laurent nu mai exista, și cartierul sărbătorise noapte de noapte sfârșitul coșmarului, și toată lumea întrebase de mine, și că în sfârșit nu mai e Laurent, dar unde naiba mă ascunsesem de nu aflasem nimic, și sărutări și câte și mai câte. Niciodată n-o dorisem atât și niciodată nu nenam iubit mai bine sub acoperișul cămăruței ei, pe care-l puteam atinge cu mâna din pat. Mângâieri, bârfe, plăcute amintiri ale zilelor trecute, în timp ce noaptea pătrundea în mansardă. Laurent? Un marsiliez cu părul creț, un laș nenorocit care se baricadase în podul casei unde tocmai omorâse o femeie și ceruse cu disperare îndurare, pe cmd poliția spărgea ușa. Și se numea Paul, monstrul, până și asta, imaginează-ți, și tocmai ucisese a noua victimă, și-l târâseră spre închisoare în timp ce toată poliția celui de-al doilea arondisment îl proteja fără nici un chef de mulțimea care altfel l-ar fi sfâșiat. Jo-siane avusese timp să se obișnuiască, să-l îngroape pe Laurent în memoria ei care nu păstra prea îndelung imaginile, dur pentru mine era prea mult și nu-mi venea să cred cu adevărat, până când veselia ei mă convinsese că într-adevăr n-avea să mai existe nici un Laurent, că vom putea hoinări din nou prin pasaje și pe străzi fără să ne mai temem de portaluri. A trebuit să ieșim împreună să sărbătorim eliberarea, și cum ninsoarea se oprișe, Josiane a vrut să meargă la rotonda de la Palais Royal, pe care n-o frecventasem niciodată pe vremea lui Laurent. Mi-am promis, în timp ce coboram cântând pe *rue des Petits Champs*, că o voi duce chiar în noaptea aceea pe

Josiane la cabaretele de pe bulevard, și că în cele din urmă o să ne oprim la cafeneaua noastră, unde, datorită vinului alb, îmi vor fi iertate atâta ingratitudine și atâta absență.

În câteva ore am băut până la fund timpul fericit petrecut în galerii, și am ajuns să mă conving că sfârșitul cumplitei terori mă reda teafăr și nevătămat cerului meu de stuc și ghirlande; dansând cu Josiane în rotondă, m-am eliberat de starea apăsătoare din acest interval incert, am revenit la cea mai fericită dintre viețile mele posibile, atât de departe de salonul Irmei, de curtea casei, de slaba consolare a Pasajului Guêmes. Nici măcar atunci când, mai târziu, sporovăind despre atâtea lucruri vesele cu Kiki, cu Josiane și cu patronul, am aflat despre sfârșitul sudamericanului, nici măcar atunci n-am bănuit că trăiam o amânare, o ultimă favoare; mai mult, ei vorbeau despre sudamerican cu o indiferență ironică, ca despre orice altă extravaganță a cartierului, ce izbuteste să umple un gol într-o conversație care va dezbate în curând teme mai pasionante, și faptul că sudamericanul tocmai murise într-o cameră de hotel abia dacă era ceva mai mult decât o informație oarecare, și Kiki începuse să vorbească despre petrecerile ce se pregăteau într-o moară din Butte, și abia am putut s-o întrerup, să-i cer câteva amănunte, fără a ști nici eu prea bine de ce i le ceream. Prin Kiki am izbutit să aflu puține lucruri, numele sudamericanului care, la urma urmei, era an nune francez pe care l-am și uitat imediat, boala lui neașteptată în *rue* du Faubourg Montmartre, unde Kiki avea un prieten care-i povestise toate astea; singurătatea, lumânarea arzând pe consola

înțesată de cărți și de hârtii, pisica gri pe care o luase prietenul lui, furia patronului hotelului căruia i se întâmplase așa ceva tocmai când aștepta vizita unor politicieni, înmormântarea anonimă, uitarea, petrecerile de la moara din Butte, arestarea lui Paul marsiliezul, insoleața prusacilor, cărora în sfârșit li se dădea lecția pe care o meritau. Și din toate astea eu separam, asemeni cuiva care aruncă două flori veștede dintr-o ghirlandă, cele două morți care, într-un fel anume, îmi apăreau simetrice, cea a sudamericanului și a lui Laurent, unul în camera lui de hotel, celălalt dizolvându-se în neant spre a-i ceda locul lui Paul marsiliezul, și era aproape aceeași moarte, ceva ce se ștergea pentru totdeauna din memoria cartierului. În noaptea aceea mai credeam că totul avea să fie ca înainte de groaznica teroare, și Josiane a fost încă o dată a mea în mansarda ei și la trezire ne-am promis petreceri și excursii, o dată cu venirea verii. Dar străzile erau înghețate, iar știrile despre război impuneau prezența mea la Bursă la nouă dimineața cu un efort pe care atunci l-am crezut meritoriu, am refuzat să mă gândesc la cerul meu recucerit, și după ce am lucrat până mi s-a făcut greață, am prânzit cu mama și i-am fost recunoscător că mă găsea mai bine. Săptămâna aceea am petrecut-o în plină luptă cu Bursa, fără să am timp pentru altceva, alergând acasă ca să fac un duș și să-mi schimb cămașa udă cu alta, care după un timp era și mai transpirată. Bomba căzu peste Hiroshima și totul fu confuzie printre clienții mei, a trebuit să mă zbat grozav ca să salvez valorile cele mai compromise și să găsesc o cale potrivită în lumea asta, pentru care

fiecare zi reprezenta o nouă derută nazistă și o canonadă, inutilă reacție a dictaturii împotriva ireparabilului. Când nemții s-au predat și poporul a ieșit în stradă la Buenos Aires, m-am gândit ca aș putea să mă odihnesc puțin, dar în fiecare dimineață mă așteptau noi probleme. În săptămânile acelea m-am căsătorit cu Irma, după ce tatăl meu vitreg avusese un atac de cord și toată familia dăduse bineînțeles vina pe mine. De multe ori m-am întrebat de ce, dacă cumplita teroare încetase în cartierul galeriilor, nu mai venea ora să mă întâlnesc cu Josiane, să ne plimbăm din nou sub cerul nostru de ghips. Presupun că serviciul și obligațiile familiale mă împiedicau să fac toate astea, știu doar că uneori mă plimbam drept consolare prin Pasajul Guêmes, privind absent în sus, bând cafea și amintindu-mi, de fiecare dată cu mai puțină convingere, de serile când ar fi fost de-ajuns să hoinăresc o vreme fără ținta fixă, ca să ajung în cartierul meu și să mă întâlnesc cu Josiane în vreun colț, pe înserat. Niciodată n-am putut să admit că ghirlanda era definitiv încheiată și că n-aveam să mă mai întâlnesc vreodată cu Josiane prin pasaje sau pe bulevarde. Uneori mă gândesc la sudamerican și în acest gând searbăd încerc să-mi inventez o consolare, ca și cum el ne-ar fi omorât pe mine și pe Laurent cu propria-i moarte: din fericire, îmi spun că nu, că exagerez, că într-o bună zi o să intru din nou în cartierul galeriilor și o voi întâlni pe Josiane, surprinsă de atâta absență. Și între un gând și altul, rămân în casă să beau ceai *maté*, s-o ascult pe Irma care va naște în decembrie, și mă întreb, nu prea entuziasmat, dacă

la alegeri am să-l votez pe Peron sau pe Tamborini, dacă voi lăsa foaia albă sau pur și simplu voi rămâne acasă, bând ceai *maté* și privind-o pe Irma și plantele din curte.

NOTA TRADUCĂTORULUI

Paris, 27 iulie 1992

La Paris, văduva scriitorului Julio Cortázar locuiește în Place du General Beuret. Deși relativ centrală, piațeta aceasta e mai liniștită: copii jucându-se cu mingea pe stradă, hoteluri de mână a doua, farmacii, mici *boutique-uri*. Din piață se vede o poartă masivă, apeși pe o sonerie și pătrunzi într-o curte interioară, unde își au intrările două blocuri relativ moderne. Tot aici se intră în depozitul unei farmacii și în bucătăria unui mic local. În singura casă de aici locuiește Aurora Bernardez Cortázar. Casă cu etaj. Alb murdar este culoarea tencuielii, portocalie e țevăria. Obloane maro. Totul pare că se prăbușește. Chiar și cei doi copaci din aceeași curte arată jalnic, frunze prăfuite, crengi lăsate, în fine, un mic anunț lipit pe o ușă indică posibile reparații, dacă locatarii vor oferi banii necesari...

Totul pare părăsit. Nimeni din preajmă n-o cunoaște pe doamna Cortázar. Nimeni din jur n-a auzit, n-a citit, nu s-a cutremurat în fața cuvintelor lui Cortázar. Proprietara hotelului din preajmă își aduce vag aminte de o pereche de emigranți latino-americani, dar aceștia erau din Mexic, veniseră cu o droaie de copii după ei...

Intru în farmacie. Același răspuns sec. Cortázar? O ridicare din umeri. Un ilustru necunoscut. În bucătărie,

ospătărița localului mă roagă să întreb locatarii. Dar nu, nimeni nu știe nimic despre cel care descria autostrada din sud aglomerată când parizienii se întorc din weekend, nimeni n-a auzit nimic despre cel care plimba sufletul cititorului, ca nimeni altul, pe *rue d'Aboukir*, pe *Boulevard Sevastopol*, pe *Pont des Arts*, pe *Quay d'Orsay*. Parizienii, preocupați de grija cotidiană, absenți în fața trăirilor unui străin sud-american, par a nu realiza că acolo, lângă ei, a trăit un om care vibra cu întreaga-i ființă atunci când scria despre orașul de pe malurile Senei.

Într-un târziu, când, păgubașă, mă așezasem pe o bordură, privind încă o dată, pentru a câta oară, casa Aurorei Bernardez, privind copacii parcă triști și ei, solidari cu mine, trece o locatară care, în chip miraculos, nu-mi vine a crede, o cunoaște pe doamna Cortázar, auzise, citise, simțise ceea ce sper că simte orice cititor al lui Cortázar. Deja sufletul mi-era greu. Simțeam că, dacă locatara aceasta n-ar fi apărut, mi-ar fi fost peste puțină să părăsesc locul unde cineva care l-a cunoscut îndeaproape pe Julio a trăit, trăiește încă, într-un inimaginabil și dureros anonim.

Luminița Voina-Răuț

Cuprins

AUTOSTRADA DIN SUD

SĂNĂTATEA CELOR BOLNAVI

ÎNTÂLNIRE

DOMNIȘOARA CORA

INSULA LA AMIAZĂ

INSTRUCȚIUNI PENTRU JOHN HOWELL

TOATE FOCURILE, FOCUL
CELĂLALT CER
NOTA TRADUCĂTORULUI